

Kivikon koulun opetussuunnitelma.....	3
1. OPETUKSEN JÄRJESTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT.....	4
1.1. Yleiset kasvatuksen ja opetuksen tavoitteet sekä perusopetuksen tehtävä.....	4
1.2. Perusopetuksen arvopohja ja toiminta-ajatus.....	5
1.3. Oppimis- ja tiedonkäsitys.....	6
2. TOIMINTAKULTTUURI.....	7
2.1. Toimintakulttuuri arvojen ilmentäjänä.....	7
2.2. Työtavat ja opetusmenetelmät.....	7
2.3. Oppilaiden ja opettajien yhteistyö ja osallisuus.....	8
2.4. Tavoitteet oppilaan käyttäytymiselle.....	8
2.5. Oppimisympäristö.....	11
2.6. Koulun toiminnan kehittäminen ja arviointi.....	12
3. OPETUKSEN JÄRJESTÄMISEN PERIAATTEET.....	13
3.1. Tuntijako.....	13
3.2. Painotukset.....	13
3.3. Kieliohjelma.....	14
3.4. Eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetus: maahanmuuttajat.....	14
3.4.1. Valmistava opetus.....	15
4. OPISKELUA TUKEVA TOIMINTA.....	16
4.1. Opiskelun yleinen tuki.....	16
4.1.1. Kodin ja koulun välinen yhteistyö.....	16
4.1.2. Oppimissuunnitelma.....	16
4.1.3. Ohjauksen järjestäminen / Oppilaanohjaus.....	17
4.1.4. Tukiopetus.....	17
4.1.6. Kerhotoiminta.....	21
4.1.7. Aamu- ja iltapäivätoiminta.....	21
4.2. Erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetus.....	22
4.2.1. Eri tukimuodot.....	22
4.2.2. Osa-aikainen erityisopetus.....	22
4.2.3. Erityisopetukseen otettujen tai siirrettyjen opetus.....	23
4.2.4. Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).....	23
ARVIOINTI.....	25
5.1. Oppilaan arviointi.....	25
5.1.1. Arviointi opintojen aikana.....	25
5.1.2. Päätösarviointi.....	29
5.1.3. Todistukset.....	30
5.2. Toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi.....	33
5.2.1. Kuntakohtaisen opetussuunnitelman arviointi.....	33
5.2.2. Koulukohtaisen opetussuunnitelman arviointi.....	34
5.2.3. Koulujen itsearviointi.....	34
6. OPPIMISTAVOITTEET JA OPETUKSEN KESKEISET SISÄLLÖT VUOSILUOKITTAIN ERI OPPIAINEISSA.....	36
6.1. Eheyttäminen ja aihekokonaisuudet.....	36
6.2. Äidinkieli ja kirjallisuus.....	40
6.2.1. Suomi äidinkielenä.....	40
6.2.2. Suomi toisena kielenä opetus.....	56
6.3. Vieraat kielet.....	59
6.3.1. Englannin kieli (englanti A1-kielenä, vuosiluokat 3 – 9).....	61

6.3.1. Englannin kieli (englanti A1-kielenä, vuosiluokat 3–9).....	65
6.4. Matematiikka.....	66
6.5. Ympäristö- ja luonnontieto.....	78
6.6. Biologia ja maantieto.....	84
6.8. Terveystieto	99
6.9. Uskonto / Evankelisluterilainen uskonto.....	100
6.11. – 6.12. Historia ja yhteiskuntaoppi.....	113
6.13. Musiikki.....	116
6.14. Kuvataide.....	125
6.15. Käsityö.....	133
6.16. Liikunta.....	145
6.17. Oppilaanohjaus.....	153
6.18. Tieto- ja viestintätekniiikan opetus ja kehittäminen.....	158
.....	158
7. OPETTAJAN ASiantuntijuus ja yhteistyö yhtenäisessä	
PERUSKOULUSSA	159
7.1. Yhtenäinen peruskoulu ja perusopetuksen rakenne.....	159
7.2. Opettaja kasvattajana ja asiantuntijana yhtenäisessä peruskoulussa.....	160
7.3. Yhteistyö	160
7.3.2. Oppilaiden yhteistyö ja osallisuus.....	162
7.3.3. Yhteistyö kotien kanssa.....	162
7.3.4. Alueellinen yhteistyö	163
7.3.5. Yhteistyön arviointi.....	163
7.4. Opettajien täydennyskoulutus.....	163

Kivikon koulun opetussuunnitelma

Empatia elämän ehto,
tunnetaidot tärkeät.

Osallistumme, opimme,
itse kaiken ymmärrämme.

Yhteistuumin toimimme,
avun saamme, autamme.

Ei vastuullisuus vähäisin,
aloitteellisuus alkeellisin!

Suvaitsemme täällä toiset,
kulttuurit niin monenmoiset.

Ilo, innostus itseä isompi,
tiedonjano sammumaton.

Kemin tunnen omakseni,
tiiän kotikaupunkini.

Suomalaisuus kauas kantaa,
maailmassa paikan antaa !

1. OPETUKSEN JÄRJESTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT

Tämä Kemin kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma täsmentää ja täydentää Opetushallituksen 16.1.2004 vahvistamaa asiakirjaa Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004 (1/0111/2004). Koulutuksen järjestäjä ei voi jättää noudattamatta Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita tai poiketa niistä.

1.1. Yleiset kasvatuksen ja opetuksen tavoitteet sekä perusopetuksen tehtävä

Perusopetuksen aikana suoritetaan oppivelvollisuus. Perusopetus luo oppilaalle¹ valmiudet toimia tasa-arvoisena yhteiskunnassa sekä hankkia yleissivistystä.

Perusopetuksen tavoitteiden asettelua ohjaavat oppilaiden yleinen ikä- ja kehitystaso, oppilaan yksilölliset edellytykset ja yhteiskunnan tarpeet.

Oppilaan myönteisen minäkuvan vahvistaminen on keskeinen kasvatuksellinen tavoite. Hänen tulee luottaa omiin kykyihinsä, säilyttää elinikäisen oppimisen ilo ja kohdata uusia oppimishaasteita. Tärkeänä kasvatustavoitteena on myös lapsen kasvaminen yhteisön jäseneksi. Hänestä tulisi kasvaa toiset huomioon ottava, hyviä tapoja ja eettisiä periaatteita noudattava, suvaitsevainen ja vastuuntuntoinen ihminen. Lapsen pitäisi oppia kantamaan vastuuta luonnosta ja omasta ympäristöstään lopullisena päämääränä elämän suojeleminen ja säilyttäminen.

Fyysisten ja motoristen taitojen kehittämisen yhteydessä opetetaan myös terveyden ja sen ylläpidon merkitystä. Oman opiskelutyylin löytäminen ja kehittäminen sekä erilaisten työskentelytaitojen omaksuminen on tärkeää myöhempää opiskelua ajatellen. Oppilaan tulee harjoitella tiedon etsimistä eri lähteistä ja eri viestintävälineitä apuna käyttäen sekä opetella hankkimansa tiedon kriittistä tarkastelua. Oppilaalla tulee olla myös mahdollisuus harjoitella ajattelun ja kertomisen taitojaan sekä itsensä monipuolista ilmaisua ja itsearviointia omassa vertaisryhmässään.

Opetuksen tehtävänä on kansallisen ja paikallisen kulttuuriperinteen vaaliminen, kehittäminen ja uuden kulttuuriperinnön luominen.

Alkuopetus rakentuu varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa saadulle perustalle. Perusopetuksen ensimmäisen luokan aloittaminen merkitsee oppivelvollisuuden alkamista. Tavoitteena on esi- ja perusopetuksen niveltäminen toisiinsa mahdollisimman saumattomaksi oppimiskokonaisuudeksi, mikä edellyttää esi- ja perusopetuksen erojen ja yhtäläisyyksien tarkempaa tuntemusta.

Alkuopetuksen tehtävänä on antaa lapselle perusvalmiuksia myöhempää koulunkäyntiä varten: luku- ja kirjoitustaito, matemaattiset perustaidot, opiskelu- ja työskentelytaidot ja sosiaalisen kanssakäymisen taidot.

Vuosiluokat 8 – 9 muodostavat perusopetuksen päättövaiheen, jonka tehtävänä on myös ohjata oppilasta jatko-opintoihin ja kehittää valmiuksia työelämässä.

---

¹ Tässä opetussuunnitelmatekstissä **oppilaalla** tarkoitetaan sekä esiopetuksen että perusopetuksen luokkien 1 – 9 oppilaita. Joissakin esiopetusta tai alkuopetusta koskevissa kohdissa käytetään **lapsi**-sanaa.

1.2. Perusopetuksen arvopohja ja toiminta-ajatus

Kemissä perusopetuksen valtakunnallisten arvojen lisäksi keskitytään erityisesti seuraaviin Kemin koulutoimen strategian arvoihin: turvallisuus, esteettisyys, yksilöllisyys, luovuus, vastuullisuus, yhteisöllisyys ja monikulttuurisuus, johon sisältyy myös suvaitsevaisuus.

Oppilas tuntee vastuunsa ympäristöstään ja toimii kestävän kehityksen periaatetta noudattaen niin esteettisten kuin luonnonsuojeluarvojenkin osalta. Hän tuntee kemiläisen kulttuuriperinteen osana suomalaisuuttaan, eurooppalaisuuttaan ja maailmankansalaisuuttaan. Juuriensa tunteminen mutta myös eri kulttuurien ymmärtäminen ja hyväksyminen on tärkeää oppilaan myönteisen minä - ja maailmankuvan muodostumiselle.

Arvot ovat pohjana koulujen hyvälle toimintakulttuurille, arjelle ja juhlalle sekä oppilaan, opettajan ja muun henkilökunnan käyttäytymiselle.

Oppilasta ohjataan itsehallintaan ja vastuullisuuteen, sosiaaliseen vastuuntuntoisuuteen ja yhteistyökykyisyyteen. Oppiminen ja itsensä kehittäminen ovat kokoelämänmittainen prosessi.

Arvojen kolmiosta näkyvät Kemin perusopetuksen ja esiopetuksen keskeiset arvot (**liite 1**).

Kemin kaupungin koulutoimen strategian toiminta-ajatus ja arvojen kolmio ovat pohjana koulujen omille toiminta-ajatuksille.

Kemin koulutusasiainkeskus edistää elinikäistä oppimista ja kasvua aktiiviseen kansalaisuuteen. Koulutusasiainkeskus osallistuu valtakunnan varhaiskasvatus- ja koulutusjärjestelmän kehittämiseen.

Kivikon koulussa tavoitteena on luoda luokkaan turvallinen ja suvaitsevainen ilmapiiri asettamalla yhdessä oppilaiden kanssa hyvän käytöksen ja tuloksellisen koulutyön edellyttämät rajat. Hyviä tapoja korostetaan arkipäivän tilanteissa. Oppilas voi kokea opettajan ja koko luokkayhteisön luottamusta, tasa-arvoista ja oikeudenmukaista kohtelua ja positiivista kannustusta saaden näin vahvistusta itsetunnolleen.

Oppilas osaa ottaa vastuuta itsestään ja omasta oppimisestaan, toimia itsenäisesti ja oma-aloitteisesti. Hän tuntee vastuunsa ympäristöstä ja pyrkii toimimaan kestävän kehityksen periaatetta noudattaen niin esteettisten kuin luonnonsuojeluarvojenkin osalta. Oppilas tuntee kemiläisen kulttuuriperinteen osana suomalaista identiteettiään.

Oppilas ymmärtää oppimisen ja itsensä kehittämisen elämän laajuisena prosessina. Hän kantaa vastuuta toisista oppilaista arvostamalla, kannustamalla ja tukemalla muita yhteisten sääntöjen mukaisesti.

Kasvatamme oppilaita yhteistyökykyisyyteen soveltamalla erilaisia vuoro-vaikutustaitoja ja työtapoja sekä muodostamalla erilaisia opetusryhmiä myös yli luokkarajojen. Yhteisvastuuseen kasvatamme vaatimalla yhteisesti sovittujen sääntöjen

noudattamista sekä opettamalla arvostamaan ja pitämään huolta yhteisestä omaisuudesta.

Oppilaalle annetaan valmiuksia fyysisen ja psyykkisen terveyden ylläpitämiseen liikuntakasvatuksen, terveydenhuollon ja ruokahuollon puitteissa sekä tekemällä yhteistyötä kotien kanssa.

1.3. Oppimis- ja tiedonkäsitys

Oppiminen perustuu kunkin oppilaan aikaisempiin tietoihin ja kokemuksiin sekä henkilökohtaisiin taitoihin ja tarpeisiin. Oppimisen lähtökohtana on oppijan aktiivisuus ja tavoitteisiin sitoutuneisuus. Tätä silmällä pitäen opettaja valitsee oppijalle ja oppimistilanteeseen sopivat työtavat. Monipuolisten oppimis- ja työskentelytapojen oppiminen on tärkeä osa itse oppimisprosessia. Hyvän oppimisen seurauksena oppija ymmärtää yhä paremmin kulttuuriaan ja ympäristöään. Hän toimii aktiivisesti uuden tiedon omaksujana ja löytäjänä sekä pystyy ratkaisemaan kohtaamiaan ongelmia.

2. TOIMINTAKULTTUURI

Koulun kasvatus- ja opetustehtävä näkyy käytännössä koulun toimintakulttuurissa. Tavoitteena on avoin, vuorovaikutteinen ja yhteisöllinen toimintakulttuuri.

2.1. Toimintakulttuuri arvojen ilmentäjänä

*Koulun toimintakulttuurilla tarkoitetaan käytännön tulkintaa koulun kasvatus- ja opetustehtävästä. Kivikon koulussa toimii pätevä ja ammattitaitoinen opettajakunta, jonka erityisosaamista hyödynnämme opetuksessa monin tavoin. Korostamme **hyvien tapojen noudattamista, toisten huomioimista ja myönteisen, suvaitsevan ja turvallisen ilmapiirin ylläpitämistä**. Järjestämme usein koulun yhteisiä kokoontumisia ja juhlia eri teemojen merkeissä. Näin kehitämme koulumme yhteishenkeä ja tarjoamme monipuolisia kulttuurielämyksiä.*

Oppilaille on annettu jo useina vuosina mahdollisuus arvioida omia työskentelytaitojaan ja koulusaavutuksiaan sekä kouluviihtyvyyttä kerran lukukaudessa. Luovuuteen on annettu mahdollisuuksia erityisesti taito- ja taideaineiden osalta mm. erilaisten luokkien välisten projektien, näyttelyiden ja juhlien kautta. Toimintaamme tukee myös aktiivinen Kivikon koti- ja kouluyhdistys.

2.2. Työtavat ja opetusmenetelmät

Opetus on opettajan tavoitteellista toimintaa, jolla hän pyrkii saamaan aikaan oppilaan tietorakenteissa muutoksia. Opettaja on ohjaaja, rohkaisija, suunnittelija ja arvioija. Opiskelu on oppilaan toimintaa, jolla hän pyrkii tietoiseen tai tiedostamattomaan oppimiseen. Tavoitteena on oppilaan sitoutuminen, itsetunnon kehittyminen, itseohjautuvuus ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen. Oppilaalle järjestetään mahdollisuus osallistua opiskelun suunnitteluun, tavoitteiden asettamiseen ja itsearviointiin. Tärkeää on opettajan saama ja hankkima palaute, jonka avulla hän päätelee, onko tavoite saavutettu, tarvitaanko korjaavia toimenpiteitä ja mitä opetuksen suunnittelussa on otettava huomioon.

Kivikon koulussa käytämme opetuksessa monipuolisia työtapoja, joiden tavoitteena on kehittää oppimisen, ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoja, työskentelytaitoja ja sosiaalisia taitoja sekä aktiivista osallistumista. Toimintaa ohjataan tutkivaan, osallistuvaan ja yhteistoiminnalliseen oppimiseen sekä itsearvioinnin eri muotoihin.

Opettaja valitsee opetusryhmälle sopivan opetusmenetelmän oppilaiden ikäkauden ja opetettavan aiheen mukaan. Käytämme myös tarvittaessa pien- tai suurryhmäopetusta, samanaikaisopetusta tai opettajavaihtoa. Oppilaiden yksilölliset erot otetaan huomioon opetusta eriyttämällä, mm. oppilaan henkilökohtaiset oppimissuunnitelmat ja hojks:t. Erityisesti alkuopetuksessa edetään kokonaisopetusperiaatteen mukaisesti ja korostetaan leikinomaisuutta ja elämyksellisyyttä.

Opetus on laajasti verkottunutta; hyödynnämme opetuksessa koulun ulkopuolisten tahojen asiantuntemusta. Tätä ovat esim. erilaiset tutustumiskäynnit, koululla vierailevat asiantuntijat ja esiintyjät sekä muuta yhteistyötä tekevät tahot kuten seurakunta,

päiväkodit, poliisi, palokunta, erilaiset järjestöt ja urheiluseurat. Koulun ulkopuolinen toiminta luo vaihtelua koulun arkeen ja motivoi oppimista.

Esiopetuksen tuomat valmiudet otetaan huomioon opetuksen järjestämisessä esim. eriyttämisen keinoin. Kivikon koulu ja kaksi läheistä päiväkotia; Tervaröllin päiväkotia ja Kivikon päiväkotia kuuluvat ns. Kivikon verkkoon, joka tekee suunnitelmallista yhteistyötä esi- ja alkuopetuksen yhteen nivomiseksi. Toiminnalla tuetaan lapsen turvallista siirtymistä uuteen oppimisympäristöön.

2.3. Oppilaiden ja opettajien yhteistyö ja osallisuus

Yhteistyötaidot ja yhteisöllisyys ovat keskeinen kasvatuksen tavoite. Opetusta suunnitellaan opettajien, oppilaiden ja kotien sekä koulun yhteistyötahojen kanssa aktiivisessa yhteistyössä. Tavoitteena on ryhmätyö- ja tiimityötaitojen sekä opetusta eheyttävien rakenteiden, kuten aihekokonaisuuksien ja koulun toimintakulttuurin kehittäminen. Erityistä huomiota kiinnitetään henkilökunnan työn jakamiseen, yhdessä oppimiseen, työssä jaksamiseen ja moniammatilliseen yhteistyöhön. Koulun henkilökunnan tehtävänä on oppilaan ohjaus ja oppilashuolto. Oppilaan ohjauksella taataan oppilaalle yhtenäinen oppimispolku. Koulu pitää yhteyttä lähiympäristöön ja elinkeinoelämään. Tämä auttaa osaltaan oppilaan kasvamisessa omatoimiseksi yhteiskunnan jäseneksi.

2.4. Tavoitteet oppilaan käyttäytymiselle

Koulut laativat luvun 2.4. eli tavoitteet oppilaan käyttäytymiselle. Tähän tavoitekeskusteluun osallistuu koko kouluyhteisö. Samalla pohditaan opetussuunnitelman arvopohjaa ja käyttäytymisen arvioinnin perusteita. Käyttäytymisen tavoitteita määriteltäessä otetaan huomioon koulun kasvatukselle asetetut tavoitteet. Tavoitteet oppilaan käyttäytymiselle jaetaan vanhemmille kommentointia varten. Lukuvuoden lopussa arvioidaan, miten tavoitteet on saavutettu ja heijastavatko ne riittävästi opetussuunnitelman arvoja. Tavoitteet tarkistetaan lukuvuosittain.

Kivikon koulussa käyttäytymisen arviointi kohdistuu annettujen sääntöjen noudattamiseen, muiden huomioon ottamiseen erilaisissa tilanteissa, koulutyön arvostamiseen ja ympäristön huomioon ottamiseen.

Kivikon koulun tavoitteet oppilaan käyttäytymiselle ovat:

- koulun ja luokan sääntöjen noudattaminen*
- työrauhan ylläpitäminen*
- ohjeiden kuunteleminen ja seuraaminen*

Työskentelyn arviointi kohdistuu oppilaan taitoon suunnitella, säädellä, toteuttaa ja arvioida omaa kykyään toimia yhteistyössä muiden kanssa. Keskeistä ovat oppimaan oppimisen taidot.

Kivikon koulun tavoitteet oppilaan työskentelylle ovat:

- osallistuminen oppitunneilla: ryhmässä työskentely*
- kotitehtävistä huolehtiminen*
- koulutarvikkeiden mukanaolosta huolehtiminen*

Käyttäytymisen arviointi koulussamme kohdistuu oppilaan kykyyn	10, erinomainen käytös	9, kiitettävä käytös	8, hyvä käytös = käyttäytymisen perustaso
<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon muut ihmiset ja ympäristö 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilaan käyttäytyminen on kokonaisuudessaan tasapainoista, luontevaa ja kohteliasta. Oppilas toimii ympäristön viihtyvyyden lisäämiseksi, kannustaa muitakin käyttäytymään ja työskentelemään hyvin. Hän vaikuttaa myönteisesti luokkansa ja koko koulun ilmapiiriin. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilaan käyttäytyminen on luontevaa, kohteliasta ja tunnollista. Oppilas toimii ympäristön viihtyvyyden lisäämiseksi ja vaikuttaa myönteisesti luokkansa ilmapiiriin. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilaan käyttäytyminen on yleensä myönteistä ja kohteliasta. Oppilas huolehtii omasta toiminnastaan ja ympäristöstään asiallisesti. Hän ottaa yleensä muut huomioon ja hän osaa olla reilu. Oppilas osaa kiittää ja pyytää anteeksi, tervehtiä ja puhutella toisia tilanteen mukaan.
<ul style="list-style-type: none"> • arvostaa työtä 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilas osaa asettaa tavoitteita omalle oppimiselleen. Hän osaa arvioida omaa työtään ja osaa antaa asiallista palautetta toisten työstä. Hän pystyy keskustelemaan eri asioista asiallisesti ja rakentavasti. Vuorovaikutus on luontevaa kaikkien kanssa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilas on kiinnostunut omasta oppimisestaan. Oppilas arvostaa omaa ja muiden työtä. Hän pystyy keskustelemaan eri asioista asiallisesti. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilas tekee hänelle annetut tehtävät ja osaa antaa työrauhan toisille. Hän arvostaa omaa ja muiden työtä. Hän käy säännöllisesti koulua. Hän pystyy keskustelemaan eri asioista asiallisesti.
<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa sääntöjä niin koulussa, kuin sen ulkopuolellakin 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilas noudattaa koulun ja luokan sääntöjä luontevasti. Oppilas on empaattinen, rehellinen ja luotettava. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilas noudattaa koulun ja luokan sääntöjä moitteettomasti. Hän on rehellinen ja luotettava. Oppilaan käytöksessä ei ole huomautettavaa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilas noudattaa koulun ja luokan sääntöjä. Oppilaan käytöksessä ei ole erityistä huomautettavaa ja jos on, niin suullinen kehoitus riittää. Oppilas on rehellinen.
<ul style="list-style-type: none"> • asennoitua kiusaamiseen 	<ul style="list-style-type: none"> • Hän ei hyväksy kiusaamista ja hän osaa toimia koulun ohjeiden mukaan kiusaamistapauksissa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Hän ei hyväksy kiusaamista ja hän osaa toimia koulun ohjeiden mukaan kiusaamistapauksissa. Hän on hyvä kaveri. 	<ul style="list-style-type: none"> • Hän ei kiusaa muita ja on hyvä kaveri.

Käyttäytymisen arviointi koulussamme kohdistuu oppilaan kykyyn	7, tyydyttävä käytös	6, kohtalainen käytös
<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon muut ihmiset ja ympäristö 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilaan käyttäytyminen toisia ihmisiä ja ympäristöä kohtaan on vaihtelevaa. Hän tiedostaa oikean ja väärän, mutta ei aina toimi tämän tiedon mukaan. Yleensä hän kuitenkin ottaa muut huomioon. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilaan käyttäytyminen on häiritsevää. Oppilas suhtautuu välipitämättömästi ympäristöönsä, ja hän joutuu välillä ristiriitaan toisten kanssa.
<ul style="list-style-type: none"> • arvostaa työtä 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilas huolehtii koulutyöstään vaihtelevasti. Hän ei aina jaksaa keskittyä työhönsä, mutta antaa kehoituksesta työrauhan. Oppilas osaa yleensä keskustella asioista asiallisesti ja on yleensä rehellinen. Kodin ja koulun yhteistyötä tulee tehostaa tämän oppilaan kohdalla. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilas häiritsee luokan työrauhaa, myöhästelee, eikä huolehdi koulutehtävistään. Oppilaan yhteistyökyky ja kyky keskustella asioista on erittäin vaihtelevaa ja kielenkäyttö on ajoittain asiatonta tai ilkeää. Hän on joskus luvatta pois koulusta. Oppilas ei ole luotettava.
<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa sääntöjä niin koulussa, kuin sen ulkopuolellakin 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilas noudattaa koulun sääntöjä yleensä, mutta hänen tilannetajunsa horjuu ja hän tarvitsee ohjausta. Oppilaan käytöksessä on parantamisen varaa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilas noudattaa koulun ja luokan sääntöjä yleensä vain silloin, kun se hänelle sopii. C1
<ul style="list-style-type: none"> • asennoitua kiusaamiseen 	<ul style="list-style-type: none"> • Hän on joskus osapuolena ristiriitatilanteissa ja saattaa myötäillä kiusaajaa. Hän tulee yleensä toimeen kavereiden kanssa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Hän kiusaa joskus muita ja myötäilee kiusaajaa. Hän tulee toimeen vain joidenkin ihmisten kanssa.

Käyttäytymisen arviointi koulussamme kohdistuu oppilaan kykyyn	5, välttävä käytös	4, hylätty käytös
<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon muut ihmiset ja ympäristö 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilaalla on kielteinen ja uhmakas asenne koulunkäyntiin ja toisiin ihmisiin. Hän on jopa väkivaltainen ja vahingoittaa ympäristöään. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilaan käytös ja suhtautuminen asioihin ja ihmisiin on kouluyhteisöön sopimatonta.
<ul style="list-style-type: none"> • arvostaa työtä 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilas häiritsee luokan työrauhaa, eikä pysty tavalliseen luokkatyöskentelyyn ilman apua. Oppilaan yhteistyökyky ja kyky keskustella asioista on erittäin vähäistä ja vaihtelevaa ja kielenkäyttö on useimmiten kielteistä ja asiatonta. Hänellä on paljon luvattomia poissaoloja. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilaan käytös ja suhtautuminen asioihin ja ihmisiin on kouluyhteisöön sopimatonta.
<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa sääntöjä niin koulussa, kuin sen ulkopuolellakin 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilas rikkoo koulun sääntöjä, hänen tilannetajunsa horjuu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilaan käytös ja suhtautuminen asioihin ja ihmisiin on kouluyhteisöön sopimatonta.
<ul style="list-style-type: none"> • asennoitua kiusaamiseen 	<ul style="list-style-type: none"> • Hän kiusaa muita. Hänellä on suuria vaikeuksia tulla toimeen toisten kanssa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilaan käytös ja suhtautuminen asioihin ja ihmisiin on kouluyhteisöön sopimatonta.

2.5. Oppimisympäristö

Opettaja rakentaa luotettavan suhteen oppilaaseen, asettaa järkevät rajat ja säännöt sekä luo positiivisen ja välittävän ympäristön. Näin rakennettu oppimisympäristö tukee oppilaan itsetuntoa. Se on avoin, oppilaan maailman huomioonottava (harrastukset, vuorovaikutustaidot, elämäntilanne), myönteinen, turvallinen ja yhteisöllinen. Aktiivisesti mietitään keinoja, joilla oppilaan itsetuntoa voi kohentaa. Yhteisöllisyyttä ja luovuutta tuetaan parantamalla ryhmään kuuluvuutta ja hyväksyntää sekä mahdollistamalla tutustuminen toisiin ihmisiin. Kasvatetaan tietoisuutta ystävyyssuhteista ja taidoista solmia ystävyyssuhteita sekä rohkaistaan ikätovereiden hyväksymistä. Annetaan palautetta siitä, kuinka hyväksyä heikkoudet ja kuinka hyötyä virheistä. Opetetaan positiivisen palautteen tärkeyttä oppilaalle itselleen ja toisille oppilaille. Myös toisen oppimisen tukeminen on tavoitteena. Vastuullisuuteen opetetaan painottamalla kykyä tehdä päätöksiä, etsiä vaihtoehtoja ja selvittää seurauksista. Samoin opetellaan tavoiteasettelua.

Pedagogisen oppimisympäristön lähtökohtana on eettisyys: opettaja toimii tietoisesti opetussuunnitelman edellyttämällä tavalla. Lähtökohtana on oppilaantuntemus: otetaan selville, millainen on oppilaan itsetunto, oppimistavat, aikaisemmat tiedot ja kokemukset. Luodaan lämmin ja positiivinen ympäristö, jossa oppilaat tuntevat olonsa hyväksytyiksi ja välitetyiksi. Otetaan huomioon oppilaan tunteet, mieli ja keho. Oppimisympäristö rakennetaan johdonmukaiseksi. Opetus on demokraattista ja ilmiökeskeistä, ja se mahdollistaa erilaiset ja monipuoliset opetusmenetelmät. Opettajien ammatillista täydennyskoulutusta kehitetään.

Fyysinen oppimisympäristö on innostava, monipuolinen, kiireetön ja turvallinen. Tieto on helposti saatavilla ja oppiminen liittyy todellisiin tilanteisiin. Ympäristössä otetaan huomioon esteettisyys, luovuus, joustavuus ja muunneltavuus, jolloin myös yksilöllinen eteneminen on mahdollista.

Oppimisympäristö muodostuu fyysisistä ja psyykkisistä rakenteista. Fyysisellä oppimisympäristöllä tarkoitetaan ihmisiä, rakennettua ympäristöä ja luontoa.

Kivikon koulu on peruskorjattu v.2000. Tilat ovat viihtyisiä, valoisia ja turvallisia ja käytössämme on uutta ja nykyaikaista opetusvälineistöä ja teknologiaa, pienryhmätiloja, kirjasto sekä taide- ja atk-luokat. Oppilaiden käytössä on myös internet-yhteys joka luokasta.

Tiloissamme toimii myös iltapäiväkerho alkuopetusikäisille oppilaille.

Lähiympäristömme antaa mahdollisuuden harjoittaa monipuolista liikuntaa; hiihtomaaston, jäähallin, Junkohallin, golf-kentän, keilahallin sekä ulkokenttien käytön vuodenajan mukaan.

Koulun piha välituntialueena on myös entistä virikkeellisempi keinuineen ja kiipeilytelineineen. Oppimisympäristömme on myös esteettisesti miellyttävä. Koulun kaunistukseksi ja viihtyisyyden lisäämiseksi Kemin kaupunki on lahjoittanut koululle kemiläisten taiteilijoiden töitä, joita hyödynnämme myös opetuksessa.

Psyykkisellä oppimisympäristöllä taas tarkoitetaan tiedollisia, emotionaalisia ja sosiaalisia rakenteita. Oppimisympäristön tulee tukea oppilaan oppimismotivaatiota, uteliaisuutta, aktiivisuutta, omatoimisuutta, luovuutta, itsearviointia ja vuorovaikutustaitoja sekä

opettajan ja oppilaan välistä että oppilaiden keskinäistäkin. Pyrkimyksenämme on tiivistää opettajien välistä pedagogista suunnittelu- ja opetustyötä ja uudistaa työskentelytapoja yhteistoiminnallisen ja ongelmakeskeisen oppimisen suuntaan. Tällä tarkoitetaan mm. koulun sisäistä kouluttamista esim. käytyjen kurssien jälkeen, aine- ja aihekohtaisten suunnittelupalaverien järjestämistä säännöllisesti esim. kerran kuukaudessa teemojen tai koulun juhlien yhteydessä tai pedagogisten virtausten esittelyä, kuten portfolio tai yhteistoiminnalliset oppimistavat.

2.6. Koulun toiminnan kehittäminen ja arviointi

Koulua kehitetään ja arvioidaan kunnan ja koulun arviointisuunnitelman mukaan. Koulutuslautakunta päättää vuosittaisista painopistealueista. Kunnan opetussuunnitelmatyön arviointityöryhmä ja koulutuslautakunta ohjeistavat opetussuunnitelman ja koulujen arviointityötä.

3. OPETUKSEN JÄRJESTÄMISEN PERIAATTEET

3.1. Tuntijako

Kemin kaupungin perusopetuksessa noudatetaan **liitteen 3** mukaista kunnallista tuntijakoa. Koulut voivat valita taito- ja taideaineiden koulukohtaisten tuntien sijoittelun musiikin, liikunnan, käsityön ja kuvataiteiden minimituntien lisäksi. Valinnaisaineissa tavoitteena on mahdollisimman yhtenäinen kunnallinen valinnaisainetarjotin luokilla 7 – 9. Koulujen opetussuunnitelmissa esitellään valinnaisaineet sekä niiden jakautuminen 7 – 9 luokille.

3.2. Painotukset

(Katso kohta 2.1.)

Aihekokonaisuudet ovat kasvatus- ja opetustyön keskeisiä painopistealueita, joiden tavoitteet ja sisällöt sisältyvät useisiin oppiaineisiin. Ne ovat kasvatusta ja opetusta eheyttäviä teemoja.

Kivikon koulun toiminnassa painottuvat seuraavat kolme aihekokonaisuutta:

1) Kulttuuriperintökasvatus ja kansainvälisyys:

Tavoitteena on suomalaisen kulttuuriperinnön siirtäminen ja paikalliseen kulttuuriin tutustuminen, oman kulttuuri-identiteetin löytäminen ja valmiuksien kehittäminen kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen ja kansainvälisyyteen.

Oppilas oppii tuntemaan ja arvostamaan omaa henkistä ja aineellista kulttuuriperintöä, ymmärtämään kulttuurinsa monimuotoisuutta sekä näkemään oman paikkansa sukupolvien välisessä ketjussa elämäntavan jatkajana ja kehittäjänä. Toteutamme kulttuuriperintökasvatusta erilaisten teemojen puitteissa juhlien, museo- ja muiden tutustumiskäyntien sekä ulkopuolisten asiantuntijavierailujen avulla. Teemat vaihtelevat käsityöperinteestä taiteeseen ja paikallisen ja yleisen Suomen historian käsittelemiseen. Tavoitteena on aihekokonaisuuksien mukainen jatkumo 1-luokalta 5.luokkaan saakka.

Oppilas tutustuu muihin kulttuureihin ja elämäntapoihin ja saa valmiuksia toimia monikulttuurisessa yhteisössämme ja kansainvälisessä yhteistyössä. Koulussamme on maahanmuuttajaoppilaita kurdialueilta ja Venäjältä, jotka tuovat omaan kulttuuriinsa liittyviä tapoja ja vaikutteita suomalaiseen kulttuuriimme.

2. Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta

Aihekokonaisuuden päämääränä on lisätä oppilaan valmiuksia ja motivaatiota toimia ympäristön ja ihmisen hyvinvoinnin puolesta. Oppilaita kasvatetaan ympäristötietoisiksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneiksi kansalaisiksi. Tähän liittyy myös tulevaisuusajattelu.

– ympäristönsuojelun välttämättömyys ihmisen näkökulmasta (myrkyt ja ravintoketju)

– oman kulutuksen vaikutus ympäristöön (tuotteen elinkaari)

- omien valintojen merkitys suhteessa tulevaisuuteen; tulevien sukupolvien hyvinvoinnin uhkat ja mahdollisuudet
- oman talouden hallinta ja kulutuskäyttäytyminen (ekoajattelu)

3. ATK, viestintä- ja mediataidot

Aihekokonaisuuden päämääränä on opettaa oppilaille viestinnän ja atk:n perustaitoja. Oppilas kehittyy monipuoliseksi ja vastuulliseksi viestijäksi ja median sekä tietoteknisten laitteiden, ohjelmien ja tietoverkkojen vastuulliseksi ja kriittiseksi käyttäjäksi. Oppilas osaa tuottaa ja vastaanottaa viestejä sekä saa halutessaan vaikuttaa ja osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan.

Kivikon koulun atk-, viestintä-, ja mediataitojen opetusta ohjaa osaltaan tieto- ja viestintätekniikan opetusikäytön strategia.

3.3. Kieliohjelma

Kemin kunnallisessa opetussuunnitelmassa noudatettava kieliohjelma on **liitteessä 4**.

3.4. Eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetus: maahanmuuttajat

Maahanmuuttajien opetuksessa noudatetaan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita oppilaiden erilaiset taustat huomioon ottaen. Tavoitteena on oppilaan kasvun tukeminen sekä suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön että oppilaan oman kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Koulun opettajien ja henkilökunnan sekä oppilaiden ja heidän huoltajiensa aktiivisessa yhteistyössä vaihdetaan kieli-, kulttuuri-, koulutusjärjestelmä- ja yhteiskuntatietoutta ja käytetään tätä molemminpuolisen oppimisen edistämiseksi. Koulun toiminta-ajatus, toimintakulttuuri ja arviointi tehdään oppilaille ja heidän huoltajilleen tutuiksi. Koulut antavat asiantuntemustaan ja materiaaliaan aktiivisesti myös toisille kouluille.

Lukuvuoden alussa kouluissa määrätään vastuhenkilö, joka laatii alustavan suunnitelman maahanmuuttajaoppilaiden kieli- ja tukiopetuksesta sekä muista tukitoimenpiteistä lukuvuodeksi. Suunnitelmassa määritellään osallistuminen suomi toisena kielenä -opetukseen ja osallistuminen suomi äidinkielenä -opetukseen. Nimetään opettajat ja laaditaan selkeä lukujärjestys lukuvuodeksi. Tarvittaessa laaditaan maahanmuuttajaoppilaille henkilökohtaiset oppimissuunnitelmat, jotka liitetään oppilaskortin liitteeksi ja joiden tavoitteiden toteutuminen arvioidaan lukukausittain.

Mikäli oppilaan huoltajien kielitaito vaatii keskustelutilaisuuksissa tulkin käyttöä, on koulussa järjestettävä vähintään kerran lukukaudessa tilaisuus, jossa oppilaan ja hänen huoltajiensa kanssa selvitetään koulunkäyntiin liittyviä asioita tulkin välityksellä.

3.4.1. Valmistava opetus

Kaikille peruskouluikäisille eli 7–17-vuotiaille oppilaille, joiden suomen kielen taito ei riitä perusopetukseen osallistumiseksi, voidaan kunnan päätöksellä järjestää valmistava opetus. Valmistavassa opetuksessa oppilas tutustuu suomalaiseen kouluun, sen tapoihin ja opetusmenetelmiin. Opetuksen tavoitteena on suomen kielen taidon ja oppimisvalmiuksien kehittäminen perusopetukseen riittäviksi. Suomen kielen lisäksi muita aineita ovat matematiikka, ympäristötieto (biologia ja maantieto), suomen historia, musiikki, liikunta (urheilu), käsityö ja kuvataide. Uskontoa ei valmistavan opetuksen aikana opeteta. **Liitteessä 5** on ehdotus valmistavan opetuksen järjestämiseksi.

Valmistava opetus on vuosiluokkiin sitomatonta. Opetusta annetaan vähintään valtion osuuteen oikeuttava tuntimäärä. Jokaiselle oppilaalle laaditaan hänen oppimisvalmiuksiaan ja taitojaan vastaava henkilökohtainen oppimissuunnitelma. Valmistavan opetuksen aikana kartoitetaan oppilaan oppimisvalmiudet ja erityistarpeet. Kun opetus päättyy, oppilaalle määritetään taitoja ja valmiuksia vastaava luokka-aste. Valmistavaa opetusta ei arvioida numeroilla vaan sanallisella todistuksella. Valmistava opetus kestää yleensä vuoden, mutta aika on yksilöllisesti joustava. Oppilaat siirtyvät valmistavan opetuksen jälkeen perusopetukseen omiin lähikouluihinsa.

Valmistava opetus voidaan järjestää yhteistyössä seutukunnan muiden kuntien kanssa myös muualla kuin kotikunnassa.

4. OPISKELUA TUKEVA TOIMINTA

4.1. Opiskelun yleinen tuki

4.1.1. Kodin ja koulun välinen yhteistyö

Huoltajilla on ensisijainen kasvatusvastuu lapsesta. Koulu tukee huoltajia vastaamaan osaltaan lastensa tavoitteellisesta kasvatuksesta ja opetuksesta. Huoltajien tulee voida osallistua koulun toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Ennen kuin koulu vahvistaa kasvatustavoitteensa, varataan huoltajille tilaisuus tulla kuulluksi. Koulun on oltava aloitteellinen yhteistyön käynnistämiseksi. Huoltajille tiedotetaan luokka-asteittain oppisisältöjen ja kasvatuksen keskeisistä tavoitteista, jotta huoltajat voivat tukea oppilaan oppimista. Opetussuunnitelma on luettavissa koulun kotisivuilla.

Kodin ja koulun välisen yhteistyön on perustuttava osapuolten tasa-arvoisuuteen. Erityistä huomiota yhteistyön luomiseen kiinnitetään koulunkäynnin alkuvaiheessa ja koko perusopetuksen ajan vaihdettaessa koulua tai muissa siirtymävaiheissa. Yhteistyön pohjaa luodaan myös huoltajien keskinäiselle vuorovaikutukselle.

Kodin ja koulun välistä yhteistyötä kehitetään jatkuvasti. Huoltajat on kutsuttava koulunkäyntiin liittyvään tapaamiseen vähintään kerran lukuvuodessa.

Kivikon koulussa oppilaan huoltajille tarjotaan mahdollisuus tavata opettaja vähintään kerran lukukaudessa vanhempainillassa tai henkilökohtaisessa tapaamisessa, joka järjestetään ensimmäisen luokan syksyllä ja aina opettajan vaihtuessa. Koulutulokkailla on mahdollisuus tutustua tulevaan koululuunsa ja luokanopettajaansa toukokuussa. Keväällä koulutulokkaiden koteihin lähetetään koulunaloittamiskutsu.

Tarvittaessa perheitä autetaan oppilaiden koulunkäyntiä ja hyvinvointia koskevissa kysymyksissä moniammatillisen yhteistyöverkoston avulla.

4.1.2. Oppimissuunnitelma

Oppimissuunnitelma on suunnitelma oppilaan opinto-ohjelman toteuttamiseksi. Oppimissuunnitelma voidaan laatia kaikille oppilaille. Koulu päättää oppimissuunnitelman laatimisesta opetussuunnitelmassaan.

Oppilaalle voidaan laatia oppimissuunnitelma, jonka avulla turvataan oppilaalle parhaat edellytykset oppia ja edetä opinnoissaan. Mikäli oppilaalle on esiopetuksessa laadittu lapsen esiopetuksen suunnitelma, oppimissuunnitelma voidaan rakentaa sen pohjalle. Oppimissuunnitelmaan tulee sisältyä vähintään seuraavat seikat: arvio oppilaan vahvuuksista ja kehittämistarpeista, oppimistavoitteet, mahdolliset tukitoimet ja aikataulu. Oppimissuunnitelman toteutumista ja tavoitteita arvioidaan yhdessä huoltajien kanssa. Oppimissuunnitelmaa voidaan käyttää myös oppilaan ohjauksessa. Mikäli oppilaalle on laadittu HOJKS, se korvaa oppimissuunnitelman.

4.1.3. Ohjauksen järjestäminen / Oppilaanohjaus

Oppilaanohjauksen tavoitteena on edistää oppilaan opiskeluvalmiuksien kehittymistä, tukea hänen sosiaalista kasvuaan ja auttaa oppimisvaikeuksien ehkäisemisessä sekä tukea oppilaita, jotka ovat vaarassa jäädä koulutuksen tai työelämän ulkopuolelle perusopetuksen jälkeen. Oppilaanohjauksen avulla tuetaan oppilaan itsenäistymistä ja tasapainoisen persoonallisuuden kehittymistä. Oppilaanohjausta annetaan 1–6 vuosiluokilla eri aineiden opetuksen ja koulun muun toiminnan yhteydessä, 7. ja 9. vuosiluokilla oppilaanohjausta annetaan tämän lisäksi 1 oppitunti viikossa.

Ohjaustoiminnan tulee jatkua yhtenäisesti koko perusopetuksen ajan. Jatkuvuus taataan siten, että kaikki opettajat toimivat yhteistyössä oppilaan opintopolun aikana ja erityisesti opiskelun nivelvaiheissa.

Sujuvan opiskelun turvaamiseksi oppilaan opiskelutaitoja ja -tekniikkaa kehitetään. Oppilasta ohjataan vastuulliseen suhtautumistapaan koulutyötä ja tehtäviään kohtaan ja häntä totutetaan monipuolisiin työtapoihin ja tiedonhankintaan. Oppilaille tulee luoda mahdollisuuksia tutustua alustavasti erilaisiin työtehtäviin ja ammatteihin. Hyvien opiskeluvalmiuksien luomisella edistetään oppilaan menestymistä myöhemmissä opiskeluissa.

Oppilasta ohjataan käyttämään vapaa-aikaansa tarkoituksenmukaisella tavalla esimerkiksi koulun kerhoissa ja koululla järjestettävässä ilta- ja viikokkatoiminnassa.

Ohjaustoiminnan periaatteet ja työnjako eri toimijoiden kesken on määriteltävä koulun opetussuunnitelmassa. Koulun opetussuunnitelmaan tulee sisältyä kuvaus, miten yhteistyötä paikallisen työ- ja elinkeinoelämän kanssa toteutetaan koko koulun toiminnan tasolla. Eri oppiaineiden opetukseen tulee sisällyttää kokonaisuuksia, jotka liittävät opiskeltavan aineen antamat tiedot ja taidot työelämän vaatimuksiin ja mahdollisuuksiin.

4.1.4. Tukiopetus

Tukiopetus on tukitoimi, jolle ovat ominaisia yksilölliset tehtävät, yksilöllinen ajankäyttö ja ohjaus. Tukiopetus tulee aloittaa heti, kun oppimisvaikeudet on havaittu, jotta oppilas ei jäisi pysyvästi jälkeen opinnoissaan. Ennen kuin oppilaan menestyminen oppiaineessa tai aineryhmässä arvioidaan heikoksi, hänellä tulee olla mahdollisuus osallistua tukiopetukseen. *Tukiopetus on tärkeä eriyttämisen muoto.*

Aloitteen tukiopetuksen antamisesta oppilaalle tekee ensisijaisesti opettaja, mutta myös huoltaja voi olla aloitteentekijänä. Tukiopetusta on pyrittävä järjestämään yhteisymmärryksessä oppilaan huoltajien kanssa, ja heille tulee antaa tietoa tukiopetuksen järjestämisestä. Tukiopetusta tulee järjestää niin usein ja niin laajasti kuin oppilaan koulumenestyksen kannalta on tarkoituksenmukaista. Tukiopetusta annetaan joko oppilaan työjärjestyksen mukaisten oppituntien aikana tai niiden ulkopuolella.

4.1.5. Oppilashuolto

Oppilashuoltoon kuuluu oppilaiden fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtiminen. Oppilashuollolla edistetään oppilaiden tasapainoista kasvua ja kehitystä. Sillä tuetaan välittämisen ja myönteisen vuorovaikutuksen kulttuuria kouluuyhteisössä sekä varmistetaan kaikille tasavertainen oppimisen mahdollisuus. Oppilashuollon avulla pyritään ehkäisemään ja tunnistamaan oppimisen esteitä, oppimisvaikeuksia sekä muita ongelmia riittävän ajoissa sekä puuttumaan niihin (**liite 6**). Tavoitteena on luoda turvallinen ja terve oppimis- ja työympäristö, suojata mielenterveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää työyhteisön hyvinvointia.

Oppilashuolto kuuluu kaikille kouluuyhteisössä työskenteleville, ja sitä toteutetaan yhteistyössä kotien kanssa. Oppilashuoltotyötä koordinoidaan ja kehitetään moniammatillisessa oppilashuoltoryhmässä yhteistyössä kunnan ja seutukunnan oppilashuoltotyössä olevien viranomaisten ja kehittämistyöryhmien kanssa. Oppilashuoltotyössä noudatetaan eri ammattiryhmiä koskevia sekä muita tietojensaantia ja salassapitoa koskevia säädöksiä.

Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Tavoitteisiin pyritään yhteistyössä oppilaan, hänen huoltajiensa, opetushenkilöstön, kouluterveydenhuollon ja muiden psykososiaalisesta oppilashuollosta vastaavien asiantuntijoiden kanssa.

Kemissä oppilashuoltoon kuuluvat ruokahuollon palvelut, kouluterveydenhuoltopalvelut, koulukuljetuspalvelut, avustajapalvelut, perheneuvolapalvelut, koulukuraattorin palvelut, sekä iltapäiväkerhopalvelut. Oppilaiden tarvitsemia erityispalveluita antavat paikalliset tukiverkostot kuten sosiaali- ja terveystoimi, Kela ja Länsi-Pohjan keskussairaala.

Toiminta Kivikon koulussa fyysisen hyvinvoinnin edistämiseksi:

- säännöllinen kouluterveydenhuolto
- terveystkasvatus: tupakka ja päihteet, ks. koulujen yhteinen päihdetyön malli, liite
- vanhemmille suunnattu päihdekasvatus: yhteiset tilaisuudet
- päivittäinen kouluruokailu: ravitsemuskasvatus, ruokailutavat, turvallisuus ruokailutilanteissa
- koulumatkojen turvallisuus: liikennevalistus
- koulurakennuksen turvallisuus: koulun säännöt ja turvallisuusohjeet, esim. paloturvallisuus, teknisten laitteiden käyttöohjeet
- väkivaltaisen käyttäytymisen ennaltaehkäiseminen, ks. liite

Toiminta psyykkisen hyvinvoinnin edistämiseksi:

- koulun avoin ja turvallinen toimintailmapiiri
- oppilaan itsearviointi
- luokanopettajan ja erityisopettajan yhteistyö

- *kodin ja koulun yhteistyö*
- *kouluterveydenhoito*
- *koulukiusaamiseen puuttuminen ja sen ennalta ehkäisy*
- *oppilashuoltotyöryhmä: onnettomuus- ja kriisitilanteet (koulukuraattori)*
- *tapakasvatus*
- *työympäristön viihtyvyys ja sen vaaliminen*
- *oppilastöiden näyttelyt ja oppilaiden esitykset*
- *opettajien TYKY – toiminta*

Toiminta sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseksi:

- *yhteistoiminnallisten työskentelymuotojen käyttäminen*
- *koulun yhteishengen luominen: opettajien yhteistyö, yhteiset tapahtumat ja tilaisuudet, verkottuminen*
- *koulun kummiluokkatoiminta*
- *oppilaskerhot*

Kemissä jokaisella koululla on toimiva, säännöllisesti kokoontuva, nimetty moni-ammattilinen oppilashuoltoryhmä. Oppilashuoltoryhmä toimii yhteistyössä oppilaan vanhempien kanssa, jotka voivat osallistua ryhmän kokouksiin. Oppilashuoltoryhmä tekee yhteistyötä kasvatuksesta vastaavien viranomaisten sekä hoidosta vastaavien asiantuntijoiden kanssa. Oppilashuoltoryhmään voivat kuulua: rehtori/koulunjohtaja, erityisopettaja, luokanopettaja/aineenopettaja, kouluterveydenhoitaja, koulukuraattori, alueen sosiaalityöntekijä, alueen nuorisotyöntekijä, 7–9. luokilla opinto-ohjaaja sekä joku muu asiantuntija. Oppilashuoltoryhmän tulee toimia ensisijaisesti ennaltaehkäisevästi, mutta sen tulee tarvittaessa nopeasti puuttua oppilaiden ongelmiin.

Kivikon koulun oppilashuoltotyöryhmään voivat kuulua psykologi, sosiaalityöntekijä, koulukuraattori, terveydenhoitaja, rehtori, opettaja, erityisopettaja, sekä vanhemmat/huoltajat(t).

Oppilashuoltoryhmän tehtävä on valvoa ja seurata erityisopetukseen siirrettyjen oppilaiden henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevien suunnitelmien (HOJKS:ien) asianmukaista laadintaa ja käyttöä. Rehtori tai opettaja esittelee oppilashuoltoryhmälle erityisopetuksen oppilaiden henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevat suunnitelmat, joissa on opettajan, oppilaan ja vanhempien/huoltajien allekirjoitus. Tarvittaessa oppilaan HOJKS voidaan laatia oppilashuoltoryhmän kokouksessa, johon myös oppilas ja hänen vanhempansa osallistuvat.

Oppilashuoltoa varten jokainen koulu laatii lukuvuosisuunnitelman, jossa on tavoitteet oppilashuollon toiminnalle tulevalle lukuvuodelle sekä edellisen vuoden toiminnan arviointi. Koulujen opetussuunnitelmiin sisältyy

- Kriisisuunnitelma
- Pelastussuunnitelma
- Tupakoinnin ja päihteiden ennaltaehkäisyyn liittyvä suunnitelma yhteistyössä Kemian kaupungin Info-ryhmän kanssa **(liite 7)**
- Kiusaamiseen ja kiusaamisen ehkäisyyn liittyvä suunnitelma.

Näiden suunnitelmien laatimisessa tulee ottaa huomioon Työturvallisuuslain 10. §, jonka tavoitteena on vaaratilanteiden tunnistaminen ennakolta.

Kivikon koulussa noudatetaan POL 36 §:ää seuraavissa asioissa: (liite)

Koulun menettely kurinpitotoimenpiteissä

- huoltajien kuuleminen:*
- oppilaan oppilashuollon ja opetuksen järjestäminen mahdollisen erottamisen aikana*
- kurinpitotoimenpiteiden dokumentointi.*

Menettelytavat jälki-istunnon antamisessa:

- oppilaan kuuleminen*
- ilmoittaminen huoltajille*
- jälki-istunnon kirjaaminen.*

Menettelytavat tunnilta (luokahuoneesta, muusta opetustilasta tai koulun tilaisuudesta) poistamisessa jäljellä olevan oppitunnin ajaksi:

- poistetun oppilaan valvonnan järjestäminen*
- ilmoittaminen huoltajille*
- kirjaaminen.*

Opetuksen epääminen jäljellä olevan työpäivän ajaksi:

- ilmoittaminen huoltajille*
- kirjaaminen*
- oppilaan valvonnan, oppilashuollon ja opetuksen järjestäminen.*

Poissaolojen seuranta ja kirjaaminen: Kemin kaupungissa opettajat kirjaavat oppilaiden poissaolot kuukausittain.

Luvattomista poissaoloista ilmoittaminen huoltajille

Voimakeinojen käyttö

Järjestyssäännöt: Kivikon koululla on omat järjestyssäännöt, jotka on saatettu oppilaiden ja vanhempien tietoon.

Oppilaiden hyvinvoinnista huolehtiminen kuuluu koulu yhteisössä kaikille. Oppilashuollolla edistetään oppilaiden tasapainoista kasvua ja kehitystä, sekä varmistetaan kaikille tasavertainen oppimisen mahdollisuus. Tavoitteena on turvallisen ja terveen oppimis- ja työympäristön luominen sekä mielenterveyttä ja kasvua suojaavien tekijöiden edistäminen. Oppilashuolto on ensisijaisesti ennalta ehkäisevää, mutta myös oppimisvaikeuksien ja muiden ongelmien varhaista tunnistamista ja niihin puuttumista.

Erityistä huomiota kiinnitetään erilaisiin muutostilanteisiin sekä koulutuksen nivelvaiheisiin. Näitä ovat lapsen siirtyminen esiopetuksesta alkuopetukseen, opettajan vaihtuminen, koulun vaihtuminen, oppilaan siirtyminen uuteen oppimisympäristöön viidenneltä kuudennelle tai kuudennelta luokalta seitsemännelle luokalle sekä perusopetuksesta toisen asteen koulutukseen.

4.1.6. Kerhotoiminta

Koulun kasvatus- ja opetustyötä voidaan täydentää ja syventää järjestämällä kerhotoimintaa. *Kivikon koulussa järjestetään kerhotoimintaa tuntikehysresurssin puitteissa. Kerhot vaihtelevat vuosittain.* Kerhot ovat oppilaille vapaaehtoisia.

Kerhotyössä tarjotaan monipuolista, lasta ja nuorta arvostavaa toimintaa. Kerhot antavat oppilaalle mahdollisuuden sosiaaliseen toimintaan ja itsensä kehittämiseen omien harrastusten ja taipumusten mukaan. Iltapäivällä pidettävät kerhot tarjoavat lisäksi paikan koulutyön jälkeiseen ajanviettoon, lasten oman kulttuurin luomiseen ja ylläpitämiseen, mahdollisuuden onnistumisen ja osaamisen kokemukseen. Opettajalle/ohjaajalle kerho tarjoaa mahdollisuuden lisätä oppilaantuntemusta.

Kerhotoimintaa kehitetään Kemissä toimivien järjestöjen, yhteisöjen, seurakuntien ja/tai yritysten kanssa. Koulun kerhotyö on hyvä tapa lisätä koulun, kodin ja ympäröivän yhteiskunnan yhteistyötä.

4.1.7. Aamu- ja iltapäivätoiminta

Kemin kaupungissa järjestetään perusopetuslain 8A-luvun mukaista aamu- ja iltapäivätoimintaa koulutuslautakunnan (9.6.2004 pykälä 64) hyväksymän toimintasuunnitelman mukaan.

4.2. Erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetus

4.2.1. Eri tukimuodot

Erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen järjestämisessä noudatetaan mahdollisimman laajasti lähikouluperiaatetta. Oppilaiden opetuksessa tulee huomioida yksilölliset oppimis- ja kehitystarpeet.

Erityistä tukea tarvitsevaa oppilasta autetaan erilaisin tukitoimin (**liite 8**), jotka määräytyvät oppilaan tarpeiden mukaan. Keskeisiä tukitoimia ovat tukiopetus, erityisopetus, koulunkäyntiavustaja, asiantuntijapalvelut, henkilökohtainen oppimissuunnitelma sekä henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

Erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetus voidaan järjestää yleisopetuksessa tai erityisopetuksessa. Erityisopetukseen siirrettyjen tai otettujen oppilaiden oppimäärät ja muut opetukseen liittyvät asiat määrätään henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa.

Erityisopetukseen siirretyllä tai otetulla yksilöllistä oppimäärää suorittavalla oppilaalla on ns. kotiluokkanaan yleisopetuksen luokka tai pidennettyä oppivelvollisuutta suorittavien oppilaiden erityisopetusluokka.

4.2.2. Osa-aikainen erityisopetus

Osa-aikaisella erityisopetuksella tarkoitetaan yleisopetuksen yhteydessä annettavaa erityisopetusta, jolloin oppilaan kotiluokkana on yleisopetuksen luokka. Osa-aikaista erityisopetusta voidaan antaa jokaiselle erityistä tukea tarvitsevalle, myös erityisopetukseen siirretylle tai otetulle oppilaalle.

Kouluilla on erityisopetuksen tuntikiintiö, joka perustuu kunkin koulun oppilasmäärään. Lisäksi koululle annetaan erillisen hakemuksen perusteella lukuvuosittain erityisopetusresurssia, jonka jakoperusteena on oppilaan heikkolahjaisuus tai laaja-alainen kehitysviivästymä. Tätä resurssia myönnetään oppilaille, joille on laadittu henkilökohtainen oppimissuunnitelma tai henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma HOJKS. Tämän resurssin saaminen ei edellytä erityisopetussiirtoa. Nämä erityisopetustunnit järjestetään joko yksilö- tai pienryhmäopetuksena. Koulutulokkaille erityisopetusresurssia varataan psykologin tutkimustulosten pohjalta.

Erityisopettajat/luokanopettajat pitävät vuosiluokilla 1-6 samat testit kaikilla kouluilla vuosittain matematiikassa, lukemisessa ja kirjoittamisessa.

4.2.3. Erityisopetukseen otettujen tai siirrettyjen opetus

Erityisopetukseen otettujen tai siirrettyjen oppilaiden opetus järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä, siten kuin erityisopetukseen otto- tai siirtopäätökseen on merkitty.

Erityisopetukseen otetulla oppilaalla tarkoitetaan pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvaa vammaista, kehitysvammaista tai vaikeasti kehitysvammaista oppilasta, joka suorittaa eri oppiaineissa joko yleistä tai yksilöllistä oppimäärää tai jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain. Päätöksen 11-vuotiseen oppivelvollisuuteen ottamisesta tekee koulutuslautakunta. Takaisin siirron näiden oppilaiden osalta tekee koulun rehtori. Näiden oppilaiden ensimmäisen luokan aloittaminen pohjautuu oppilaan esiopetuksessa laadittuun henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan ja heidän opetuksensa järjestetään yleisopetuksen yhteydessä tai keskitetysti erityisluokilla.

Oppilas tulee siirtää erityisopetukseen, kun hän ei oppimisvaikeuksien vuoksi, koulun tukitoimista huolimatta, saavuta hyväksytysti yleisopetuksen tavoitteita tai yleisopetuksen tavoitteiden saavuttaminen vaatii huomattavia erityisjärjestelyjä. Arvioinnin tukena voidaan käyttää koulujen yhteisesti laatimia yleisopetuksen äidinkielen ja matematiikan minimitalavoitteita (**liite 9**).

Oppilasta ei tule siirtää erityisopetukseen ilman erityistä syytä ennen toisen kouluvuoden alkua.

Erityisopetukseen siirrettyjen, yleistä opetussuunnitelmaa noudattavien oppilaiden, joiden erityisen tuen tarve johtuu ensisijaisesti sosiaalisesta sopeutumattomuudesta, opetus järjestetään 1–6 luokilla keskitetysti luokkamuotoisena erityisopetuksena ja luokilla 7–9 koulukohtaisesti joko luokkamuotoisena erityisopetuksena tai yleisopetuksessa osa-aikaisen erityisopetuksen tuella.

4.2.4. Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)

Jokaiselle erityisopetukseen otetulle tai siirretylle oppilaalle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma eli HOJKS, joka päivitetään vähintään kahdesti lukuvuodessa (syyskuussa ja tammikuussa).

HOJKS:n laatimisesta vastaa opettaja, joka arvioi oppilaan ao. oppiaineessa.

Suunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot:

- taustatiedot (koti, koulu)
- kuvaus oppilaan nykytilanteesta (valmiudet, taidot, vahvuudet ja ongelmakohdat), erityisesti kirjataan myönteiset havainnot edistymisestä ja onnistuneista opetusjärjestelyistä ja toimintatavoista
- esitys oppiaineista ja viikkotuntimääristä sekä tieto siitä, minkä opetussuunnitelman mukaan kutakin oppiainetta opiskellaan
- opetuksen keskeiset sisällöt ja tavoitteet

- kuvaus menetelmistä tavoitteiden saavuttamiseksi (opetusjärjestelyt, avustajapalvelut, ulkopuoliset asiantuntijapalvelut, erityiset apuvälineet ja oppimateriaalit jne.)
- oppilaan kanssa työskentelevien henkilöiden vastualueet
- oppilaan edistymisen seurannan ja arvioinnin periaatteet
- sitoutuminen suunnitelmaan allekirjoituksin (jokainen mukana oleva)
- jakelu: tieto, kenelle annetaan luettavaksi liitteet: asiantuntijalausunnat, erityisopetuksen siirtopäätös.

Kemin kaupungissa käytetään samaa HOJKS-kaavaketta kaikissa peruskouluissa (**liite 10**).

Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman toteutumista tulee arvioida ja seurata säännöllisesti ja erityisesti oppilaan siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen, perusopetuksen aikana luokasta ja koulusta toiseen sekä perusopetuksesta toiselle asteelle.

Erityistä tukea tarvitsevan oppilaan siirtyessä koulusta toiseen tai 7. luokalle hänen HOJKS:nsa päivitetään tilaisuudessa, jossa on vastaanottavan koulun edustaja paikalla. Päivittämisestä vastaa vastaanottavan koulun rehtori.

ARVIOINTI

5.1. Oppilaan arviointi

Oppilaan arviointi jaetaan arviointiin opintojen aikana ja päättöarviointiin, joilla on erilaiset tehtävät.

5.1.1. Arviointi opintojen aikana

Arvioinnin tehtävä

Opintojen aikaisen arvioinnin tehtävä on ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kuvata, miten oppilas on saavuttanut kasvulle ja oppimiselle asetetut tavoitteet. Arvioinnin tehtävänä on auttaa oppilasta, *huoltajia ja opettajaa* muodostamaan realistinen kuva oppilaan *oppimisesta ja kehitymisestä* ja siten tukea myös oppilaan persoonallisuuden kasvua.

Arvioinnin periaatteet

Opintojen aikaisen arvioinnin tulee olla totuudenmukaista ja perustua monipuoliseen näyttöön. Arvioinnin tulee kohdistua oppilaan oppimiseen ja edistymiseen oppimisen eri osa-alueilla. Arvioinnissa otetaan huomioon sen merkitys oppimisprosessissa. Oppilaan arviointi muodostaa kokonaisuuden, jossa on tärkeää opettajan antama jatkuva palaute. Arvioinnin avulla opettaja ohjaa oppilasta tiedostamaan omaa ajatteluaan ja toimintaansa sekä auttaa oppilasta ymmärtämään oppimistaan. Oppilaan edistymistä, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan suhteessa opetussuunnitelman tavoitteisiin ja kuvauksiin oppilaan hyvästä osaamisesta.

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta sekä päättöarvioinnin kriteerit määrittelevät kansallisesti sen tieto- ja taitotason, joka on oppilaan arvioinnin pohjana. Numeroarvostelua käytettäessä hyvän osaamisen kuvaus määrittelee tason arvosanalle kahdeksan (8). Sanallisessa arvioinnissa kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta tukee opettajaa hänen arvioidessaan oppilaan edistymistä, ja se on arvioinnin perusta kuvatessa, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet. Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta on laadittu jokaisen oppiaineen osion päätteeksi tuntijaon nivelkohtaan.

Tässä kuntakohtaisessa opetussuunnitelmassa määritellään yleiset ja oppiainekohtaiset arvioinnin perusteet. Oppilaille ja hänen huoltajalleen tulee antaa etukäteen tietoa arvioinnin perusteista ja pyydettyä on selvitettävä jälkikäteen, miten niitä on arvioinnissa sovellettu.

Oppiaineet, aineryhmät, ja käyttäytyminen voidaan arvioida sanallisesti, numeroarvosteluna tai näiden yhdistelmänä. Numeroarvosana kuvaa osaamisen tasoa. Sanallisella arvioinnilla voidaan kuvata myös oppilaan menestymistä ja oppimisprosessia. Yhteisten aineiden arvioinnissa todistuksissa tulee käyttää numeroarvostelua viimeistään kahdeksannella vuosiluokalla. Jos oppilas suorittaa jonkin yhteisen oppiaineen kaikki opinnot ennen tätä, tulee numeroarvostelua käyttää lukuvuositodistuksessa jo sinä lukuvuonna, jolloin kyseisen oppiaineen opiskelu päättyy. Sanallista arviointia käytettäessä

lukuvuositodistuksesta tulee käydä ilmi, onko oppilas saavuttanut vuosiluokan yhteiset tavoitteet hyväksytysti.

Luokilla 1 – 4 arviointi on sanallista. Poikkeuksen tässä tekee neljännen luokan viimeinen arviointi, jolloin arviointi on tehtävä numeroin. Valinnaisten aineiden arvioinnista päätetään **koulukohtaisessa** opetussuunnitelmassa.

Arviointipalautetta tulee antaa oppilaalle ja hänen huoltajalleen lukuvuositodistusten lisäksi riittävästi ja monipuolisesti. Tietoa tulee antaa oppilaan edistymisestä, vahvuuksista sekä niistä oppimisen alueista, joita on kehitettävä. Arviointipalautetta voidaan antaa välitodistuksin, erilaisin tiedottein ja arviointikeskusteluissa tai muilla tavoin.

Oppilaan arviointi suoritetaan vähintään kaksi kertaa lukuvuodessa kuitenkin siten, että oppilas arvioidaan vähintään kerran lukukaudessa. Edellisen lisäksi oppilaan on saatava sanallinen arviointi vähintään kerran lukuvuodessa. Arviointi voi olla joko kirjallinen tai suullinen, ja se on dokumentoiva. Liitteessä 11 on malli sanallisesta arvioinnista, jota koulut käyttävät pohjana omille sanallisille arvioinneilleen.

Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain

Perusopetuksen asetuksen 11 §:ssä on määrätty opinnoissa etenemisen ja vuosiluokalta siirtymisen periaatteet. Opetussuunnitelman perusteet täsmentävät asetusta. Koulun opetussuunnitelmassa tarkennetaan vuosiluokalle jättämisen käytäntöjä. Oppilas siirtyy seuraavalle vuosiluokalle, jos hän suorittaa hyväksytysti kaikki opetussuunnitelmassa määritellyt vuosiluokan oppimäärään kuuluvat eri oppiaineiden tai aineryhmien opinnot.

Oppilas voi siirtyä seuraavalle vuosiluokalle, vaikka hänellä olisi hylättyjä suorituksia, jos arvioidaan, että hän kykenee selviytymään seuraavan vuosiluokan opinnoista hyväksytysti.

Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle, jos hänen suorituksensa yhdessä tai useammassa vuosiluokan oppimäärään kuuluvassa aineessa tai aineryhmässä on hylätty. Oppilaalle tulee varata mahdollisuus opetukseen osallistumatta osoittaa saavuttaneensa hyväksyttävät tiedot ja taidot. Mahdollisuuksia voidaan antaa koulun opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla yksi tai useampia lukuvuoden aikana lukuvuoden koulutyön päätyttyä.

Jos suoritusmahdollisuus annetaan lukuvuoden koulutyön päätyttyä, luokalle jättämisestä voidaan tehdä ehdollinen päätös. Päätöksessä mainitaan ne vuosiluokan oppimäärän osa-alueet, joiden hyväksyty suorittaminen erillisessä kokeessa on vuosiluokalta siirtymisen edellytys. Erillinen koe voi sisältää monipuolisesti erilaisia näyttömahdollisuuksia.

Oppilas voidaan myös jättää luokalle, vaikka hänellä ei ole hylättyjä suorituksia, jos sitä on pidettävä hänen yleisen koulumenestyksensä vuoksi tarkoituksenmukaisena. Oppilaan huoltajalle tulee tällöin varata mahdollisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä. Vuosiluokalle jäävän oppilaan suoritukset raukeavat.

Opinnoissa eteneminen oman opinto-ohjelman mukaan

Oppilas voi edetä vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta oman opinto-ohjelman mukaan. Koulun opetussuunnitelmassa on määritellään ne tiedot ja taidot, jotka ovat edellytyksenä kunkin opintokokonaisuuden opiskelun aloittamiselle. Perusopetusasetuksen mukaan oman opinto-ohjelman mukaan opiskeleva oppilas siirtyy lukukauden koulutyön päätyttyä seuraavalle vuosiluokalle. Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle vain yleisen heikon koulumenestyksen perusteella.

Oppilas luetaan yhdeksännen vuosiluokan oppilaaksi, kunnes hän suorittaa perusopetuksen koko oppimäärän ja saa päättötodistuksen tai hänen oppivelvollisuus ikänsä täyttyy ja hän eroaa koulusta.

Arvioitavat oppiaineet

Peruskoulun kaikki oppiaineet arvioidaan ympäristö- ja luonnontieto -aineryhmää lukuun ottamatta erillisinä. Vuosiluokilla 1 – 4 arvioidaan yhtenä kokonaisuutena ympäristö- ja luonnontieto. Vuosiluokilla 5 – 6 biologia ja maantieto arvioidaan yhtenä kokonaisuutena, samoin fysiikka ja kemia. Vuosiluokilla 7 – 9 arvioidaan biologia, maantieto, fysiikka, kemia ja terveystieto jokainen erikseen.

Työskentelyn arviointi

Työskentelyn arviointi on osa oppilaan oppimaan oppimistaitojen arviointia. Työskentelyn arvioinnin pohjana ovat työskentelylle eri oppiaineissa asetetut tavoitteet. Työskentelyn arviointi kohdistuu oppilaan taitoon suunnitella, säädellä, toteuttaa ja arvioida omaa työtään. Arvioinnissa otetaan huomioon myös, miten vastuullisesti oppilas työskentelee ja miten hän toimii yhteistyössä toisten kanssa. Työskentelyn arviointi on osa oppiaineen arviointia. Työskentelyä voidaan arvioida myös erikseen. **Oppilaalle vähintään kerran lukuvuodessa annettavan sanallisen arvioinnin yhteydessä on oppilaalle annettava arvio hänen työskentelystään.**

Käyttäytymisen arviointi

Käyttäytymisen arviointi kohdistuu siihen, miten oppilas ottaa huomioon muut ihmiset ja ympäristön, arvostaa työtä ja noudattaa sääntöjä. Oppilaan käyttäytymistä arvioivat kaikki oppilasta opettavat opettajat. Koulun opetussuunnitelmassa asetetaan tavoitteet oppilaan käyttäytymiselle. Käyttäytymisen arvioinnissa otetaan huomioon koulun arvopohja, **toimintakulttuuri** ja kasvatukselle asetetut tavoitteet. **Mikäli oppilaan käyttäytymistä arvioidaan sanallisella arvioinnilla, arviointi annetaan todistuksen liitteenä.**

Oppilaan itsearviointi

Perusopetuksen yhtenä tehtävänä on kehittää oppilaan edellytyksiä itsearviointiin. Itsearviointitaitojen tarkoituksena on tukea oppilaan itsetuntemuksen kasvua ja opiskelutaidon kehittymistä. Tavoitteena on, että oppilaan itsetunto ja myönteinen minäkuva oppijana sekä osallisuuden tunne vahvistuvat. Itsearviointitaitojen kehittymisen myötä oppilas oppii myös tiedostamaan omaa edistymistään ja oppimiselle asetettuja tavoitteita sekä asettamaan itse opiskelulle tavoitteita ja säätelemään oppimisprosessia.

Itsearviointitaitojen kehittymiseksi oppilasta tulee ohjata tarkastelemaan oppimisprosessiaan sekä arvioimaan oppimis- ja työskentelytaitojaan. Tämä edellyttää säännöllisen palautteen antamista oppilalle hänen työskentelystään. Oppilasta tulee ohjata ja kannustaa arvioimaan monipuolisesti osaamistaan ja oppimistaan.

Lukuvuoden aikana oppilaan tulee voida arvioida itseään ja saada palautetta itsearvioinnista. Itsearviointiin tulee kohdistua monipuolisesti osaamiseen ja oppimisen eri alueisiin. Oppilaan itsearviointi on osa kerran lukukaudessa annettavaa sanallista arviointia.

Erityistä tukea tarvitsevan oppilaan arviointi

Perusopetuksen oppilas, jolla on lieviä oppimisvaikeuksia, mutta jota ei ole otettu tai siirretty erityisopetukseen arvioidaan perusopetuksen mukaisin kriteerein.

Erityisopetukseen otetun tai siirretyn oppilaan arvioinnin perusteet määritellään hänelle laadittavassa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa. (HOIJKS).

Jos **koulussa on** erityisopetukseen otettaessa tai siirrettäessä päätetty, että oppilas opiskelee yksilöllisen oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa, arvioidaan oppilaan suorituksia henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa määriteltyihin oppilaan omiin tavoitteisiin perustuen. Silloin oppilaan osaamista ei arvioida suhteessa opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin hyvän osaamisen kuvauksiin. Koska yksilöllisten oppimäärien mukaisesti opiskelluissa oppiaineissa voidaan käyttää sanallista arviota kaikilla vuosiluokilla, on koulussa etukäteen päätettävä arvioinnin suorittamistavasta.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan arviointi perustuu yleiseen perusopetuksen opetussuunnitelmaan tai yksilöllisiin oppimääriin, sen mukaan mitä oppilaan henkilökohtaisessa opintojen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa on päätetty.

Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, arviointi perustuu oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa asetettuihin yksilöllisiin tavoitteisiin. Oppilaan arviointi kohdistuu edistymiseen toiminta-alueittain. Arvioitavia toiminta-alueita ovat motorikka, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot. Arvioinnin tulee perustua oppilaan kasvamis- ja oppimisprosessiin, sen lähtökohtiin ja tavoitteisiin. Oppimista arvioidessa tulee ottaa huomioon oppilaan vamman ja sairauden aiheuttamat esteet oppimiselle.

Maahanmuuttajaoppilaan arviointi

Maahanmuuttajaoppilaiden eri oppiaineiden arvioinnissa otetaan huomioon oppilaan tausta ja vähitellen kehittyvä suomen tai ruotsin kielen taito. Oppilaan arvioinnissa tulee käyttää monipuolisia, ja joustavia ja oppilaan tilanteeseen sovitettuja arviointimenetelmiä, jotta hän kykenee osoittamaan osaamisensa mahdollista suomen tai ruotsin kielen taitojen puutteesta huolimatta. Maahanmuuttajaoppilaan arviointi voi olla sanallista koko perusopetuksen ajan lukuun ottamatta päättöarviointia. **Ks. myös luku 3.4. ja 6.2.2.**

5.1.2. Päättöarviointi

Arvioinnin tehtävä

Päättöarvioinnin tehtävänä on määritellä, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut perusopetukselle asetetut tavoitteet eri oppiaineissa.

Arvioinnin periaatteet

Päättöarvioinnin tulee olla valtakunnallisesti vertailukelpoista ja kohdella oppilaita tasavertaisesti. Päättöarvosanan tulee kussakin yhteisessä oppiaineessa perustua oppilaan osaamiseen perusopetuksen päättövaiheessa vuosiluokilla 8-9. Päättöarviointia varten on laadittu perusopetuksen päättöarvioinnin kriteerit kaikkiin yhteisiin oppiaineisiin. Oppilaan osaaminen arvioidaan perusopetuksen päättöarvioinnin kriteereiden pohjalta, monipuoliseen näyttöön perustuen.

Jos yhteisen oppiaineen opiskelu päättyy ennen perusopetuksen päättövaihetta, oppilaan osaaminen arvioidaan kyseiseen oppiaineeseen laadittujen perusopetuksen päättöarvioinnin kriteereiden mukaan.

Päättöarvioinnin kriteerit määrittelevät tieto- ja taitotason arvosanalle kahdeksan (8). Päättöarvioinnin kriteerit on laadittu siten, että oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin oppiaineen kriteereiden edellyttämää osaamista. Joidenkin kriteerien saavuttamatta jäämisen voi kompensoida muiden kriteerien tason ylittäminen.

Oppilas on saavuttanut perusopetuksessa vaadittavat tiedot ja taidot välttävästi (5), mikäli hän pystyy osoittamaan jossakin määrin kriteerien edellyttämää osaamista.

Päättöarvioinnissa työskentelyn arviointi sisältyy oppiaineen arvosanaan.

Jos henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa on päätetty, että oppilas opiskelee yksilöllisen oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa, arvioidaan oppilaan suorituksia henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin perustuen. Silloin oppilaan osaamista ei arvioida suhteessa opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin päättöarvioinnin kriteereihin.

Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, päättöarviointi perustuu oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämisestä koskevassa suunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin.

Arvioitavat oppiaineet

Perusopetuksen päättövaiheessa numeroin arvosteltavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, ensimmäinen vieras kieli, matematiikka, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto, tai elämäkatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa arvioidaan kohdassa 7.2 mainitut oppimäärät, joista oppilas opiskelee yhtä tai kahta. Jos oppilas on vaihtanut äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen tai vieraiden kielten oppimäärää, arvioidaan päättöarvioinnissa se oppimäärä, jota hän on viimeksi opiskellut. Samoin menetellään, jos oppilas on vaihtanut katsomusaineesta toiseen.

Koulujen opetussuunnitelmiin merkitään selkeästi, mitkä valinnaisaineet muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän. Nämä valinnaisaineet arvioidaan numeroin. Alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti. Koulun opetus-suunnitelmaan merkitään, mikäli sanallisesti arvioitu valinnainen aine katsotaan jonkin yhteisen aineen syventäväksi opinnoiksi. Tällainen valinnaisaine voi korottaa kyseisen oppiaineen arvosanaa.

5.1.3. Todistukset

Oppilaan todistukset ovat julkisia asiakirjoja. Jos niissä on oppilaan henkilökohtaisten ominaisuuksien sanallista arviointia koskevia tietoja, todistus on näiltä osin salassa pidettävä ja se voidaan antaa vain oppilaalle ja hänen huoltajalleen.

Perusopetuksen aikana käytetyt todistukset ovat

1. Lukuvuositodistus
2. Välitodistus
3. Erotodistus

Oppilaalle tulee antaa lukuvuositodistus lukuvuoden päättyessä. Lukuvuoden aikana voidaan lisäksi antaa välitodistuksia. Jakso-opetusta noudatettaessa jakson päättyessä annettava jaksotodistus voi toimia välitodistuksena. Lukuvuoden aikana annetut jaksotodistukset voivat yhdessä muodostaa lukuvuositodistuksen.

Erotodistus annetaan oppilaalle, joka vaihtaa toiseen kouluun tai eroaa perusopetuksesta tai ei ole saanut oppivelvollisuutta suoritetuksi oppivelvollisuutensa aikana. Erotodistuksen liitteenä tulee olla koulussa noudatettu tuntijako sekä selvitys opetuksen mahdollisista painotuksista. Erotodistukseen ei merkitä käyttäytymisen arviota. Erillistä erotodistusta ei

tarvitse antaa, jos oppilas siirtyy saman opetuksen järjestäjän ylläpitämään toiseen kouluun.

Todistuksiin merkitään todistuksen, koulutuksen järjestäjän, koulun ja oppilaan nimi, todistuksen antamispäivä, allekirjoitus, arvio oppilaan käyttäytymisestä sekä oppilaan opinto-ohjelma ja arvio siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet. Jos työskentely arvioidaan erikseen, merkitään sen arvio todistukseen. Lukuvuositodistukseen merkitään myös tieto mahdollisesta luokalle jättämisestä. Numeroarvostelua käytettäessä todistukseen merkitään perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen asteikko. Todistuksessa tulee olla merkintä, että ne ovat Opetushallituksen 16.1.2004 hyväksymien opetussuunnitelmien perusteiden mukaisia. Kemin peruskouluissa käytetään luokilla 1 – 4 liitteen 12 mukaisia todistuksia. Muilta osin koulut päättävät todistustensa ulkoasusta opetussuunnitelmissaan.

Jos oppilas on saanut oman uskonnon opetusta, hänen saamansa arvio merkitään todistukseen, mikäli opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdiskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti annettua arvosanaa ei merkitä todistukseen.

Jos oppilaan oppitunneista vähintään puolet on opetettu muualla kuin koulun opetuskielellä, tulee todistuksessa mainita opetuksessa käytetty kieli ja sillä opetetut oppiaineet.

Jos henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa on päätetty, että oppilas opiskelee yksilöllisten oppimäärien mukaan, varustetaan numeroarvosana sekä sanallinen arvio tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja – kohtaan tulee maininta siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä merkityt (*) oppiaineet henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa määritellyn yksilöllisen oppimäärän mukaan.

Perusopetuksen päättötodistus

Uusien opetussuunnitelman perusteiden mukainen päättötodistus otetaan käyttöön lukuvuoden 2006–2007 päättyessä.

Päättötodistus annetaan perusopetuksen päättyessä oppilaalle, jonka suoritukset kaikissa numeroin arvosteltavissa aineissa ovat vähintään välttäviä.

Päättötodistukseen merkitään samat tiedot kuin kaikkiin todistuksiin seuraavin poikkeuksin: Päättötodistukseen merkitään oppilaan koko nimi ja henkilötunnus, rehtorin allekirjoitus, yhteisten aineiden ja aineryhmien sekä numeroin arvosteltavien valinnaisten aineiden sanoin (välttävä–erinomainen) ja numeroin (5-10). Oppiaineista, joissa on useampia oppimääriä (äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen ja vieraat kielet, uskonto) merkitään suoritettu oppimäärä. Taito- ja taideaineista todistukseen merkitään oppilaan opiskelemien aineiden laajuus vuosiviikkotunteina. Taito- ja taideaineista opintojen laajuus merkitään viidenneltä vuosiluokalta alkaen. Päättötodistukseen tulee maininta siitä, että oppilaan opinto-ohjelmaan on kuulunut oppilaanohjausta ja työelämään tutustumista. Arvioita oppilaan työskentelystä ja käyttäytymisestä ei merkitä päättötodistukseen.

Kaikki yhteisiin oppiaineisiin liittyvät valinnaiset aineet merkitään päättötodistukseen välittömästi kyseisen oppiaineen alle. Numeroin arvosteltavista valinnaisista aineista

merkitään nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja annettu arvosana. Sanallisesti arvioitavan valinnaisen aineen nimen kohdalle tulee merkintä ”valinnaiset opinnot”, sen jälkeen kaikkien kyseiseen yhteiseen aineeseen liittyvien sanallisesti arvioitavien aineiden yhteenlaskettu vuosiviikkotuntimäärä sekä merkintä ”hyväksytty”.

Ne valinnaisena opiskeltavat vieraat kielet ja muut valinnaiset aineet, jotka eivät liity mihinkään yhteiseen oppiaineeseen merkitään päättötodistukseen otsikon ”muut valinnaiset aineet” alle. Aineesta mainitaan nimi, vuosiviikkotuntimäärä, mahdollinen oppimäärä sekä arvio joko numeroin tai merkinnällä ”hyväksytty”.

Mikäli oppilas vaihtaa valinnaisen aineen toiseen, päättötodistukseen merkitään molempien valinnaisaineiden nimet ja opiskellut vuosiviikkotuntimäärät. Kesken jääneen valinnaisaineen kohdalle tulee merkintä osallistunut. Uudesta valinnaisaineesta tulee todistukseen joko numeroarvosana tai merkintä ”hyväksytty”. Toista kotimaista kieltä opetetaan kuitenkin yhteisenä oppiaineena ja se arvostellaan numeroin.

Päättötodistukseen voi kuulua liitteitä, esimerkiksi arvio oppilaan käyttäytymisestä ja työskentelystä sekä sanallinen liite alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä valinnaisista aineista. Jokaisesta liitteestä tulee ilmetä oppilaan tunnistetiedot. Päättötodistuksen liitteestä ei tule mainintaa päättötodistukseen.

Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa arvio merkitään päättötodistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua arvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Päättötodistukseen tulee merkintä oppiaineen opetuksessa käytetty kieli, mikäli jonkin oppiaineen perusopetuksen oppitunneista on yhteensä opetettu vähintään puolet muulle kuin koulun opetuskielillä.

Jos oppilas opiskelee yksilöllisten oppimäärien mukaan, myös päättöarviointi voi olla sanallinen. Päättötodistuksessa voidaan käyttää näissä oppiaineissa myös numeroarvostelua. Sekä numeroarvosana että sanallinen arvio varustetaan tähdellä (*). Todistuksen lisätietoihin tulee merkintä siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä merkityt (*) henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa määritellyn yksilöllisen oppimäärän mukaan. Oppilaan, jonka osaaminen arvioidaan toiminta-alueittain, päättöarviointi on sanallinen.

Yhdeksännen luokan oppilaalle tulee antaa tarvittaessa jatko-opintoihin pyrkimistä varten välitodistus, jossa oppilaan osaaminen arvioidaan samoin perustein kuin päättötodistuksessa.

Koulut ottavat huomioon myös seuraavan lainmuutoksen:

Perusopetuksen oppilaan arvioinnin perusteiden muutos: Opetushallitus on 8.4.2002 päättänyt perusopetuslain (L 628/21.8.1998) 22 §:n perusteella täydentää määräystä 4/011/99/19.3.1999 "Perusopetuksen oppilaan arvioinnin perusteet 1999" siten, että lukuun 9. "Todistukset ja niihin merkittävät tiedot" kohtaan "Perusopetuksen päättötodistus" lisätään seuraava uusi kappale:

Mikäli oppilaan huoltaja pyytää, ettei oppilaan päättötodistukseen merkitä numeroarvosanaa valinnaisesta A2- tai B2 -kielestä, numeroarvosana jätetään pois ja todistukseen laitetaan poisjätettyjen arvosanojen tilalle merkintä "hyväksytty".

Muut todistukset

Muut perusopetuksessa käytettävät todistukset ovat

1. Todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta
2. Todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä
3. Todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

Jos oppilas on suorittanut perusopetuksen jonkin oppiaineen oppimäärän erityisissä tutkinnoissa, hänelle annetaan todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta. Todistuksesta tulee käydä ilmi suoritettu oppiaine ja oppimäärä. Samaan todistukseen voidaan merkitä useamman oppiaineen suoritukset. Jos oppilas on suorittanut osan perusopetuksen oppimäärästä, kuten vuosiluokan oppimäärän, annetaan hänelle todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä. Jos perusopetuksen koko oppimäärä on suoritettu erityisessä tutkinnossa, annetaan todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

Todistuksiin merkitään samat yleistiedot kuin päättötodistukseen. Suoritetuista oppiaineista merkitään oppiaineen nimi, mahdollinen oppimäärä sekä arvosana. Yhteisten oppiaineiden laajuutta vuosiviikkotunteina ei merkitä. Oppivelvollisen on suoritettava hyväksytysti kaikki yhteiset oppiaineet saadakseen todistuksen perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

5. 2. Toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi

Kemin kaupunki arvioi antamaansa koulutusta koulutuslautakunnan (12.1.2002 § 116) hyväksymän arviointisuunnitelman mukaan.

5.2.1. Kuntakohtaisen opetussuunnitelman arviointi

Kuntakohtaisen opetussuunnitelman toteutumisen seuranta kuuluu koulutuslautakunnan asettamalle opetussuunnitelmatoimikunnalle, joka tarvittaessa esittelee muutokset koulutuslautakunnalle. Lautakunta hyväksyy tai hylkää muutosesitykset. Muutosehdotukset kunnalliseen opetussuunnitelmaan esitetään opetussuunnitelmalautakunnalle.

5.2.2. Koulukohtaisen opetussuunnitelman arviointi

Opetussuunnitelmatoimikunta arvioi koulujen opetussuunnitelmia lokakuussa 2004. Mikäli koulukohtaiseen opetussuunnitelmaan tehdään muutoksia lukuvuoden aikana, on muutokset kirjattava lukuvuoden keväällä seuraavan vuoden lukuvuosisuunnitelmaan koulutuslautakunnan käsittelyä varten. Koulutuslautakunta hyväksyy tai hylkää muutokset.

5.2.3. Koulujen itsearviointi

Koulujen itsearvioinnilla tarkoitetaan koulun toimintojen, tavoitteiden, toimintaedellytysten ja toiminnan tulosten arviointia. Koulun itsearviointiin osallistuvat koulun työntekijät sekä arvioijina että arvioinnin kohteena. Koulut huolehtivat itse itsearviointinsa toteutuksesta. . Arviointiin hankitaan yhteinen www-pohjainen tietokoneohjelma.

Koulun itsearviointiin kuuluvat koulun johtajuus, toiminnot ja toimintojen tavoitteellisuus, tiedottaminen, henkilöstön kehittäminen, yhteistyö sidosryhmien kanssa, resurssit, oppilassuuntautuneisuus ja yhteiskunnallinen tuloksellisuus ja vaikuttavuus.

Koulun johtajuuden arvioinnilla tarkoitetaan koulun henkilöstön tekemää arviointia siitä, miten koulun johto onnistuu luomaan opiskelua tukevan ympäristön. Arvioinnin kohteena ovat koulun toiminnan periaatteet ja strategia sekä koulun arvot ja se, miten koulun johto edistää em. seikkojen toteutumista omalla toiminnallaan.

Koulun toimintojen arvioinnilla tarkoitetaan koulun toimintoja ohjaavien toimintaperiaatteiden arviointia, koulun tavoitteiden saavuttamiseksi toteutettujen toimintojen arviointia sekä koulun tavoitteiden arviointia.

Koulun tiedottamisen arvioinnilla tarkoitetaan koulun sisäisen ja ulkoisen tiedottamisen arviointia sekä koulujen tarjoamien palveluiden markkinointia kuntatasolla.

Henkilökunnan arvioinnilla tarkoitetaan henkilöstön johtamisprosessien arviointia sekä henkilöstön kehittämisen ja henkilöstön tietotaidon tarkoituksenmukaisen hyödyntämisen arviointia. Henkilökunnan arvioinnin pitää suuntautua siihen, miten edellä mainitut seikat on suunniteltu tukemaan koulun toimintoja. Lisäksi on arvioitava henkilöstön jatkuvaa oppimista ja koulun innovatiivista kulttuuria.

Oppilassuuntautuneisuuden arvioinnilla tarkoitetaan niiden toimintojen arviointia, jotka takaavat koulun antaman opetuksen ja kasvatuksen laadun. Tällöin arvioidaan koulun oppilashuoltotyötä, kodin ja koulun välistä yhteistyötä sekä oppilaiden ja heidän huoltajiensa tyytyväisyyttä koulun antamaa opetusta ja kasvatusta kohtaan.

Koulun yhteistyötä sidosryhmiensä kanssa tulee arvioida koulun aktiivisuuden ja yhteistyön tarkoituksen mukaisuuden suhteen ja sitä, miten yhteistyö tukee koulun toimintoja ja tavoitteita.

Resurssien arvioinnissa arvioidaan taloudellisia resursseja, henkilöstöresursseja sekä oppimisympäristöä. Lisäksi voidaan arvioida koulun toimintaympäristöä ja koulun suhdetta siihen.

Yhteiskunnallisella vaikuttavuudella ja tuloksellisuudella tarkoitetaan koulun antaman kasvatuksen, koulutuksen ja oppimistulosten sekä koulun arvojen ja toimintaperiaatteiden vastaavuutta oppilaan ja ympäröivän yhteiskunnan vaatimuksiin.

Koulun itsearviointi tehdään vuosittain kevätlukukauden aikana.

6. OPPIMISTAVOITTEET JA OPETUKSEN KESKEISET SISÄLLÖT VUOSILUOKITTAIN ERI OPPIAINEISSA

6.1. Eheyttäminen ja aihekokonaisuudet

Valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa luetellut aihekokonaisuudet sisällytetään koulujen opetussuunnitelmissa sekä eri oppiaineisiin että opetusta eheyttäviin teemoihin. Oppiaineiden sisältöjen yhteydessä tulee olla merkintä siitä, mihin aihekokonaisuuteen ko. asia liittyy. Lukuvuosisuunnitelmassa esitettäviin teemoihin on merkittävä, mitkä aihekokonaisuudet nostetaan painopistealueiksi. Tehtyjen suunnitelmien toteutuminen arvioidaan lukuvuosisuunnitelman arvioinnin yhteydessä.

Aihekokonaisuuksia on käsiteltävä koko peruskoulun ajan, eikä niitä voida osoittaa pelkästään jollekin vuosiluokalle tai johonkin oppiaineeseen yksinään, vaan kullekin vuosiluokalle, kuhunkin oppiaineeseen ja kohteena olevaan ilmiöön soveltuvin osin. Ne tulee sisällyttää yhteisiin ja vallinnaisiin oppiaineisiin sekä yhteisiin tapahtumiin, ja niiden pitää näkyä koulun toimintakulttuurissa. Koulun opetussuunnitelmassa ja lukuvuosisuunnitelmassa on ilmaistava, minkä aineen yhteydessä eri oppiaineiden yhteiset aiheet tai asiat (luonnonilmiöt) opetetaan.

Aihekokonaisuuksien avulla koulut aktiivisesti miettivät keinoja, joilla erityisesti yläluokilla irtaudutaan aine- ja oppiainesidonnaisesta ajattelusta ja tavoitellaan ilmiökeskeistä oppimista. Lukuvuosittain mietitään sopiva projekti tai muu aihekokonaisuuksien toteuttamistapa, jonka alustava suunnitelma ja aikataulutukset kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan. Kukin opettaja pohtii, millä tavalla voi osallistua projektiin tai muuhun aihekokonaisuuden toteuttamistapaan omassa oppiaineessaan. Suunnittelutyötä tehdään myös toteutuksen aikana. Opettajien yhteistyökykyä ja keskusteluyhteyttä projektin hoitamisessa tuetaan hyvällä johtamisella, yhteisillä kokouksilla, riittävällä keskustelulla sekä sopimusten kirjaamisilla ja seurannalla. Aihekokonaisuuksien toteuttamiseen otetaan vuorovuosina mukaan eri oppiaineita, kuitenkin niin, että kaikki oppiaineet ovat mukana tasapuolisesti.

Valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa mainittujen tavoitteiden ja sisältöjen lisäksi on koulujen opetussuunnitelmiin kirjattava kuhunkin aihekokonaisuuteen liittyvät paikalliset näkökulmat ja kuvaus toimenpiteistä, joilla koulu pyrkii asetettuihin tavoitteisiin.

1. Ihmisenä kasvaminen

Oppilaan kokonaisvaltaista kasvua on tuettava. Hänen fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen kasvunsa on huomioitava kaikessa koulun toiminnassa. Oppilasta on ohjattava konkreettisin toimenpiteiden avulla omaksumaan käsitys oikeasta ja väärästä sekä tajuamaan oikeudenmukaisuuden ja esteettisyyden merkitys itsensä ja yhteisön hyvinvoinnille.

Tavoitteena tulee olla myös oppilaiden kotipaikkaidentiteetin kohottaminen. Kemin ja lähiympäristön tuntemusta on tietoisesti pyrittävä lisäämään, jotta saadaan oppilaille syntymään mielikuva ja asenne kemiläisyydestä positiivisena asiana. Yhteisten kasvatustavoitteiden asettaminen ja saavuttaminen edellyttää koululta aktiivista yhteistyötä

perheiden ja niiden järjestöjen kanssa, joissa koulun oppilaat toimivat. Yhteisillä tilaisuuksilla, koulutustapahtumilla ja keskusteluilla nuorisotyön ja urheiluseurojen edustajien sekä moniammatillisten yhteistyökumppaneitten kanssa etsitään yhteistä näkemystä aikuisen mallista. Keskustellaan aktiivisesti koulun toimintakulttuurissa sovituista tavoista kohdata oppilas eri tilanteissa.

Tavoitteena on, että oppilaalle muodostuu halu kasvaa terveiden ja kunniallisten ihanteiden suuntaan.

Käsitellään Kemiä ja sen historiaa eri näkökulmista eri oppiaineissa. Keskustellaan vaikeistakin asioista avoimesti. Pohditaan lähialueiden eroja ja yhteneväisyyksiä. Mitä on olla kemiläinen, lappilainen ja merilappilainen.

2. Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys

Jokaisessa oppilaitoksessa on huolehdittava siitä, että oppilaat tuntevat alueensa ja kotikaupunkinsa historiaa ja nykyisyyttä. Oppilaille on pyrittävä kehittämään positiivinen kuva ja asenne kotiseutuunsa. Heidän tulee oppia arvostamaan omaa kulttuuriaan ja sen saavutuksia. Muihin kulttuureihin ja elämänskatsomuksiin tulee tutustua muun muassa omassa koulussa opiskelevien eri kansallisuuksien kulttuurien kautta. Tavoitteena on luontevan vuorovaikutuksen lisääminen eri taustat omaavien ihmisten kanssa.

Luontevissa yhteyksissä tutustutaan oman kunnan ystävyyskaupunkeihin ja mahdollisuuksien mukaan hankitaan omia ystävyyskouluja ainakin näistä kohteista. Tavoitteena tulee olla, että oppilas oppii hyväksymään erilaisia oikeita tapoja toimia ja elää. Hänen tulee osata kunnioittaa ja arvottaa myös vieraita kulttuureja.

Koulujen opetussuunnitelmassa tulee kuvata yhteistyö niiden yhteisöjen kanssa, jotka tekevät kotiseututyötä tai edesauttavat vieraiden kulttuurien tunnetuksi tekemistä kotiseudullamme.

3. Viestintä ja mediataito

Koulun opetussuunnitelmassa kuvataan ne käytänteet, joiden avulla koulu pyrkii kaupungin tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön strategiassa oppilaitoksille asetettuihin tavoitteisiin. Koulun oma tieto- ja viestintätekniikan strategia liitetään koulun opetussuunnitelman liitteeksi.

Lukuvuosisuunnitelmissa kuvataan oppilaitoksen yhteistyö paikallisiin viestintä- ja media-yrityksien, kirjaston ja teatterin kanssa. Suunnitelman tulee sisältää myös kuvaus siitä, kuinka koulu kehittää koulun omaa julkaisutoimintaa ja huolehtii omasta tiedonvälityksestään. Suunnitelmaan kirjataan myös, miten koulun Internet-sivusto aiotaan luoda ja ylläpitää.

4. Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys

Koulun toiminnassa ja kasvatustyössä kiinnitetään erityistä huomiota sisäiseen yrittäjyyteen ja positiivisten asioiden tietoiseen huomioimiseen oppimistilanteissa.

Tavoitteena on, että oppilas tuntee omat mahdollisuutensa ja pyrkii itseensä luottaen yhteistyössä toisten kanssa tai itsenäisesti ratkaisemaan eteen tulevat ongelmat ja tehtävät sekä haluaa kehittää ja kouluttaa itseään.

Koulujen tulee kannustaa oppilaita oppilaskuntatoimintaan ja yhteisten asioiden hoitamisen opetteluun esimerkiksi järjestämällä nuorisovaaleja ja vastaavia tapahtumia. Oppilaille annetaan mahdollisuus osallistua koulutyön suunnitteluun ja näin saada käytännön harjoitusta asioihin vaikuttamisessa.

Koulujen tulee luoda yhteydet lähialueensa yrittäjiin ja pyrkiä heidän kanssaan yhteistyössä luomaan oppilaille todenmukainen kuva yrittämisestä. Yrittäjyyskasvatukseen kuuluu myös tutustuminen paikallisiin suuryrityksiin, niiden toimintaan ja merkitykseen.

Opetussuunnitelmaan liitetään kuvaus luokkatoimikuntien ja vanhempainyhdistysten toiminnasta ja yhteistyöprojekteista paikallisten yrittäjien kanssa.

5. Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta

Koulun opetussuunnitelmassa on esitettävä kuvaus siitä, kuinka koulu omassa toiminnassaan ottaa huomioon kestävä kehityksen periaatteet. Koulujen henkilökuntaa ja oppilaita ohjataan toimiin, joilla käytettävissä olevien tilojen ja alueiden viihtyvyyttä ja turvallisuutta ylläpidetään ja kehitetään.

Oppilaita ohjataan kehittämään lähiympäristönsä viihtyisyyttä ja ottamaan siitä vastuuta. Koulun ohjaa henkilökuntaansa ja oppilaitaan osallistumaan aktiivisesti alueensa rakennetun ympäristön suunnitteluun ja varjeluun sekä luonnon kasvien ja eläinten suojeluun.

6. Turvallisuus ja liikenne

Koulun edistää aktiivisesti koulu yhteisön ja sen ympäristön turvallisuutta. Turvallisuussuunnitelma on osa opetussuunnitelmaa. Siihen sisällytetään toimintamalli kriisi- ja poikkeustilanteiden varalta ainakin seuraavissa tapauksissa: oppilasta tai henkilökuntaa kohdannut onnettomuus, päihteiden tai huumausaineiden käytön ilmeneminen, koulukiusaaminen, väkivaltainen käyttäytyminen.

Koulun seuraa liikenneympäristöään, kartoittaa epäkohdat ja toimia aktiivisesti niiden korjaamiseksi varmistaakseen oppilailleen mahdollisimman turvallisen koulutien. Opetussuunnitelmia tehdessään koulun pitää etsiä menetelmiä, joiden avulla luodaan kouluun sellainen positiivinen henki, joka seuraisi oppilaita koulun ulkopuolelle vapaa-ajan viettoon ja tulevaisuuteen. On välttämätöntä, että kouluille muodostuu yksi ja yhtenäinen tapa toimia eri tilanteissa: yhteiset säännöt kaikille yhteisön jäsenille. Alaluokkien ja yläluokkien oppilailla tulee olla samat käyttäytymissäännöt ja sanktiot.

Lukuvuosisuunnitelmassa ilmoitetaan ajankohta, jolloin turvallisuussuunnitelmaan kuuluvat käytännön harjoitukset toteutetaan.

7. Ihminen ja teknologia

Oppilaalle tulee antaa totuudenmukainen kuva teknologian suomista mahdollisuuksista ja mukanaan tuomista haitoista. Häntä ohjataan teknologian ja tekniikan oikeaan ja turvalliseen käyttöön. Koulun opetuksessa hyödynnettävän tekniikan käytössä ja sen opetuksessa on huomioitava turvallisuus- ja tarkoituksenmukaisuusohjeet. Koulujen lukuvuosisuunnitelman tulee sisältää kuvaus niistä keinoista, joilla henkilökunnan osaaminen käytössä olevan teknologian hyödyntämisessä ja opettamisessa turvataan.

Kunnan tieto- ja viestintätekniikan strategiassa hyväksytyt sisällöt sijoitetaan oppiaineiden yhteyteen tai opetetaan eri teemojen yhteydessä. Tieto- ja viestintätekniikan strategiaa kehitetään ja arvioidaan lukuvuosittain. Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan paikallisten teknologiayritysten toimintaan vierailuiden ja yhteistyöprojektien avulla.

6.2. Äidinkieli ja kirjallisuus

6.2.1. Suomi äidinkielenä

JOHDANTO

Äidinkieli ja kirjallisuus on tieto-, taito- ja taideaine. Opetuksen tehtävä on saada oppilas kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja vuorovaikutuksesta. Opetuksen tulee tarjota oppilaalle mahdollisuus rakentaa identiteettiään ja itsetuntoaan. Kirjallisuuden tehtävä kulttuurin siirtäjänä ja esteettisten elämysten antajana on merkittävä.

Turvallisessa ympäristössä oppilas kehittyy ymmärtämään äidinkielen merkityksen oman persoonallisuuden muotoutumisessa ja sosiaalisten suhteiden välineenä.

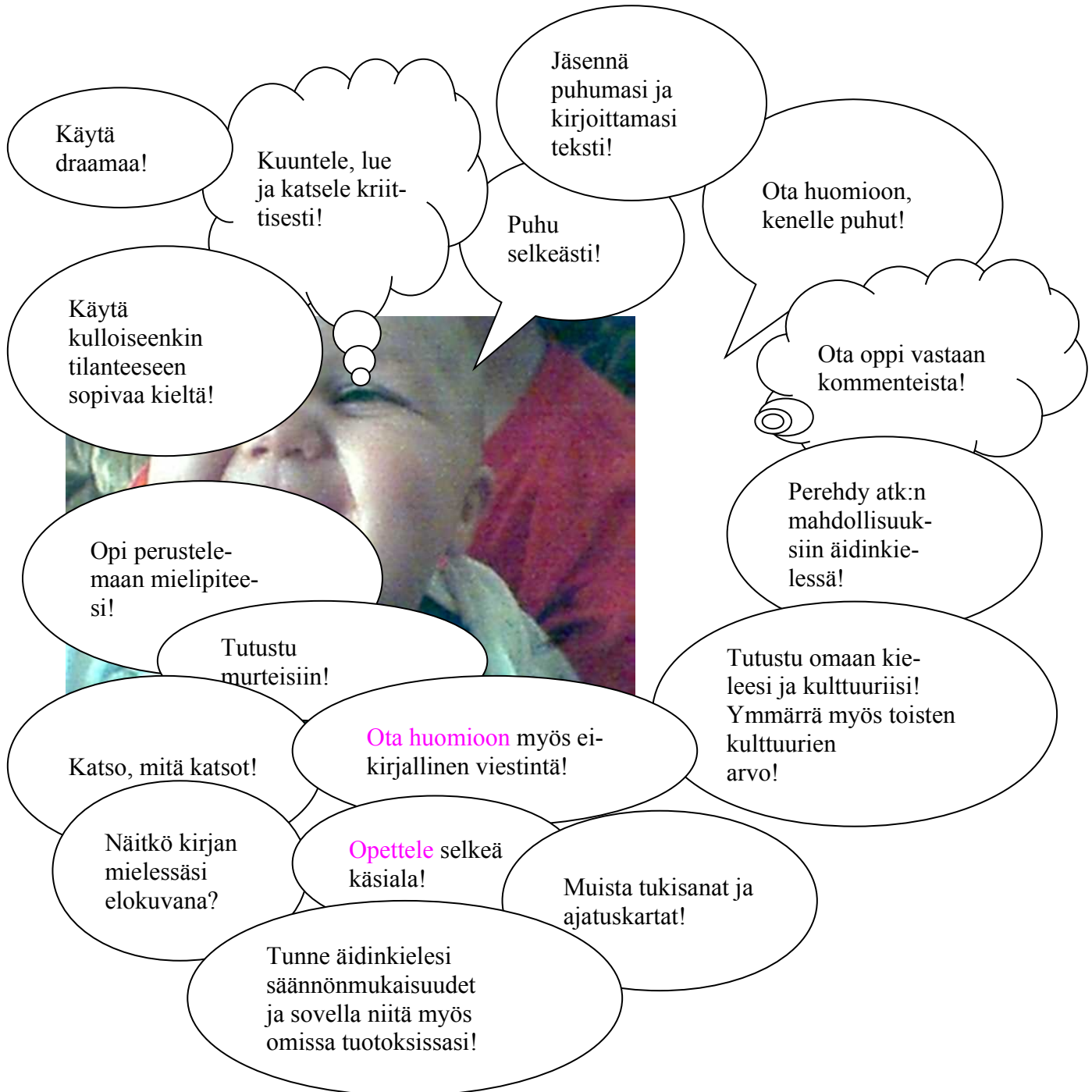
Oppiaineen perustana on laaja tekstikäsitys. Tekstit voivat olla puhuttuja, kirjoitettuja, fiktiivisiä, faktoja, sanallisia, kuvallisia, äänellisiä, graafisia sekä näiden yhdistelmiä. Ne voivat olla painettuja, sähköisiä ja/tai verkkotekstejä.

Äidinkielen oppiminen on kokonaisvaltaista. Tieto ja tietoisuus kielestä ja sen mahdollisuuksista lisääntyvät uusissa ja yhä vaativammassa kielenkäyttö- ja viestintätilanteissa.

Tiedonhankintataitojen ja lukuharrastuksen kehittämisen turvaamiseksi kehitetään koulukirjastoa koulun tarpeita vastaavaksi. Lisäksi tehdään yhteistyötä Kemin kaupunginkirjaston kanssa.

Nivelkohtien opetuksessa oppisisällöt järjestetään sovitulla tavalla, jotta siirtymävaiheesta tulisi mahdollisimman joustava.

TAVOITTEET

SISÄLLÖT

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2004 mukaiset äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen sisällöt on jaettu yleisten ja vuosiluokittain jaoteltujen tavoitteiden mukaan.

Perusopetuksen äidinkielen ja kirjallisuuden sisällöt vuosiluokittain:

Vuosiluokat 1 – 2

vuorovaikutustaidot (puhuminen ja kuunteleminen)

lukeminen

kirjoittaminen

kielentuntemus

kirjallisuus

Vuosiluokat 3 – 5

vuorovaikutustaidot

tiedonhankintataidot

tekstinymmärtäminen

puhe-esitysten ja kirjoitelmien laatiminen

kielen tehtävät ja rakenne

kirjallisuus.

Vuosiluokat 6 – 9

vuorovaikutustaidot

tiedonhankintataidot

aktiivinen ja kriittinen kuunteleminen ja lukeminen

tekstitieto

puhe-esitysten ja kirjoitelmien laatiminen

- yleiskielen käyttö
- yleissivistävä kielitieto
- kirjallisuustieto
- suhde yhteisön kulttuuriin.

ARVIOINTI

Äidinkielen ja kirjallisuuden arviointi perustuu Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2004 mukaisiin arviointikriteereihin. Arviointi on kannustavaa, ja se tukee oppilaan persoonallisuuden kehittymistä ja tavoitteiden mukaista äidinkielen ja kirjallisuuden hallintaa. Oppilas saa tietoa oppimistavoitteista ja arvioinnin perusteista.

Arviointi kohdistuu koko oppimisprosessiin ja oppilaan työskentelytaitoihin. Oppilasta kannustetaan omien tavoitteiden asettamiseen ja itsearviointiin. Arvioinnissa korostetaan rakentavan palautteen antamista ja vastaanottamista.

Oppilaan edistymistä ja työskentelyä arvioidaan opetussuunnitelman tavoitteet huomioon ottaen. Toisen ja viidennen luokan päättyessä arviointi on suhteessa hyvän osaamisen kuvauksiin. Yhdeksännen luokan arvioinnissa noudatetaan päättöarvioinnin kriteerejä. Myös nämä kriteerit määrittelevät tieto- ja taitotason arvosanalle 8.

AIHEKOKONAISUUDET

Aihekokonaisuuksien sisällöt konkretisoidaan koulun opetussuunnitelmassa vuosiluokittain seuraavien tavoitteiden mukaan:

Ihmisenä kasvaminen

Ihmisenä kasvaminen -aihekokonaisuus painottuu erityisesti kirjallisuuden opetuksessa ja vuorovaikutustaidoissa. Valitaan sellaisia tekstejä, joiden välityksellä oppilas tulee pohtineeksi ihmisenä kasvamisen kysymyksiä sekä omaa eettistä vastuutaan kielen käyttäjänä ja yhteisön jäsenenä. Yhteistyötaitoja kartutetaan muun muassa opiskelemalla yhteistoiminnallisesti ja tekemällä ryhmätöitä. Valitaan sellaisia kirjoittamisen ja puhumisen harjoituksia, jotka ohjaavat oppilasta itsearviointiin ja aktiiviseen vuorovaikutukseen muun yhteisön ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys

Tavoitteena on, että oppilas tuntee ja arvostaa omaa kulttuuriperintöään ja ymmärtää sen osana muita kulttuureja. Äidinkieli ja kirjallisuus on jo oppiaineena sellainen, että kulttuuri-identiteetti on sen keskeistä sisältöä.

Viestintä- ja mediataito

Oppilas kasvaa osallistuvaksi, vaikuttavaksi ja vastuulliseksi viestijäksi. Hän suhtautuu mediaan kriittisesti. Hänen medialukutaitonsa ja tiedonhallintataitonsa kehittyvät. Sujuvan ja monipuolisen luku- ja kirjoitustaidon lisäksi hän hallitsee viestinnän ja median välineiden käytön ikäkautensa edellyttämällä tasolla.

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys

Oppilas oppii käyttämään monipuolisesti kielen vaikuttamisen keinoja ajatustensa ilmaisemiseen. Tavoitteena on, että oppilaasta kasvaa aktiivinen ja osallistuva kansalainen, joka tarvitsee luku- ja kirjoitustaitoa sekä taitoa ilmaista suullisesti ajatuksiaan – keskustella, neuvotella ja väitellä. Hänellä on mahdollisuus tutustua paikalliseen yritysmaailmaan ja sillä tavalla lisätä motivaatiotaan omaan sisäiseen yrittäjyyteensä. Osallistuvana kansalaisena hän oppii myös kohtaamaan ja käsittelemään muutoksia.

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta

Tämä aihekokonaisuus painottuu erityisesti suullisten esitysten, kirjoitelmien, esseiden ja muiden opinnäytteiden avulla. Vaikka äidinkielen näkökulma tekstien käsittelyssä on ensisijaisesti tekstitaitojen vahvistaminen, edistetään tekstien sisällöllä koulun muita kasvatustavoitteita – ei kuitenkaan liian läpinäkyvästi.

Turvallisuus ja liikenne

Myös tämä aihekokonaisuus painottuu erityisesti suullisten esitysten, kirjoitelmien, esseiden ja muiden opinnäytteiden avulla.

Ihminen ja teknologia

Oppilas oppii käyttämään tietoverkkoja vastuullisesti ja kriittisesti. Hän osaa käyttää tietoteknisiä laitteita ja ohjelmia monipuolisesti.

TAVOITTEET JA SISÄLLÖT VUOSILUOKITTAIN

Vuorovaikutustaidot

VUOSILUOKAT 1 – 2

Tavoitteena on, että oppilas kuuntelee keskittyen ja osaa ilmaista itseään suullisesti ja kirjallisesti. Oppilas tutustuu myös erilaisiin viestinnän keinoihin.

Puhuminen ja kuunteleminen

- harjoittelua jokapäiväisissä, luonnollisissa tilanteissa ja turvallisessa ilmapiirissä

1.luokka:	2. luokka
– asioimistaidot – keskustelutaidot pari- ja pienryhmissä	– asioimistaitojen ja keskustelutaitojen varmistaminen ja syventäminen

- leikit, esitykset ja improvisointi

1. luokka	2. luokka
– perinneleikit – vuorokeskustelut – nukke- ja keppiteatteri – pantomiimi – runot, riimit, lorut – näytelmät	– kuullun, nähdyn, koetun ja luetun improvisointi – taitojen varmistaminen ja syventäminen

Puhumisessa ja ilmaisussa edetään koko luokan yhtäaikaisista harjoituksista pienryhmissä tapahtuvien harjoitusten kautta yksilöllisiin esityksiin.

- äänenkäyttöharjoitukset

1. luokka	2. luokka
– luonteva ja kohtelias äänenkäyttö – erilaisiin tunteisiin eläytyminen – roolihahmot – runot ja lorut soolo- ja kuoroesityksinä	– taitojen varmistaminen ja syventäminen

- tarkka kuuntelu ja päättely kuullun perusteella

1. luokka	2. luokka
– juonen kertominen kuullun perusteella – tarinan tapahtumien ennakoiminen	– taitojen varmistaminen ja syventäminen

- ohjeiden kuunteleminen ja niiden noudattaminen

Ohjataan oppilaita siihen, että ohjeet sanotaan vain kerran.

- eläytyvä kuuntelu

1. luokka	2. luokka
– mielikuvaharjoitukset – ikäkaudelle sopiva kirjallisuus	– taitojen varmistaminen ja syventäminen

VUOSILUOKAT 3 – 5

3. luokka

Oppilas rohkaistuu ilmaisemaan itseään ja oppii kuuntelemaan toisia.

- Tehdään pieniä omia esityksiä.
- Harjoitellaan erilaisia puhumisen ja kuuntelemisen tilanteita.
- Kerrotaan omista kokemuksista.

4. luokka

Oppilas oppii keskustelemaan ja ottamaan huomioon viestinsä vastaanottajan.

- Esitetään sekä valmiita että omatekoisia pieniä näytelmiä.
- Muutetaan tarina näytelmäksi: juoni ja roolihahmot.

5. luokka

Oppilas toimii aktiivisesti erilaisissa tekstiympäristöissä ja oppii käyttämään eri viestintäkeinoja mielipiteensä ilmaisemiseen.

- Harjoitellaan dramatisointia.
- Tutustutaan elokuvaan.
- Tehdään kuunnelma.
- Työskennellään verkkoympäristössä.

Tiedonhankintataidot

3. luokka

Oppilas oppii hankkimaan tietoa eri lähteistä.

- Tutustutaan kirjastoon tiedonhankintalähteenä.
- Työskennellään itsenäisesti erilaisissa oppimisympäristöissä.
- Harjoitellaan olennaisten asioiden löytämistä oppikirjoista.

4. luokka

Oppilas oppii valitsemaan tärkeäksi katsomaansa tietoa eri lähteistä.

- Opitaan hakemaan tietoa kirjastosta.
- Opetellaan käyttämään tietokirjoja.
- Opetellaan hakemaan tietoa eri lähteistä (esimerkiksi Internetin tiedonhakuohjelmat).

5. luokka

Oppilas oppii suhtautumaan valitsemaansa tietoon kriittisesti ja osaa vertailla löytämäänsä tietoa.

- Oppilas tuntee tiedonhankinnan päävaiheet.
- Oppilas tekee suullisen/kirjallisen esityksen valitsemastaan aiheesta.
- Oppilas osaa käyttää kirjastoa.
- Oppilas osaa tehdä tiivistelmän luetusta/kuullusta/nähdystä.

Tekstinymmärtäminen/Lukeminen

Lukeminen

1. – 2. luokka

Oppilasta ohjataan sujuvaan ja ymmärtävään lukutaitoon. Oppilasta kannustetaan lukutaidon aktiiviseen käyttöön sekä ohjataan häntä valitsemaan lukutaitoaan vastaavia kirjoja. Tavoitteena on oppilaan sanavaraston rikastuttaminen ja kokonaisilmäisen kehittäminen.

- peruslukutaito eri lukemaan opettamismenetelmiä käyttäen

1. luokka	2. luokka
<ul style="list-style-type: none"> – voidaan yhdistää eri lukemaan opettamismenetelmiä – äänne, kirjain, tavu, sana, lause – tietotekniikka apuna (opetusohjelmat)	<ul style="list-style-type: none"> – sivulauseet – lausetajun kehittäminen

- sujuvan ja ymmärtävän lukemisen harjoittelua

1. luokka	2. luokka
<ul style="list-style-type: none"> – kuvallinen ilmaisu tekstin perusteella – juonen kertominen – tekstin sisällön ennakoiminen otsikon ja kuvien perusteella	<ul style="list-style-type: none"> – keskeiset asiat ja päähenkilöt – erityyppiset tekstit

- lukutaidon varmentuminen ja kehittyminen oppilaan edellytysten mukaan

1. luokka	2. luokka
<ul style="list-style-type: none"> - runsaasti ääneenlukemisharjoituksia yksin, pareittain ja erilaisissa ryhmissä - tietotekniikka apuna (opetusohjelmat) - äänetön lukeminen ja lukunopeuden kehittäminen - 	– taitojen varmistaminen ja syventäminen

- pitempiä lukukokonaisuuksia

1. luokka	2. luokka
<ul style="list-style-type: none"> - lyhyet, kuvalliset sadut ja kertomukset - ikäkaudelle sopivat kirjasarjat - joukkoviestintä, esim. sanomalehdet 	– taitojen varmistaminen ja syventäminen

- ilmeikäs lukeminen

1. luokka	2. luokka
– vuorokeskustelut, näytelmät, roolihahmot, runot, lorut	– taitojen varmistaminen ja syventäminen

3. luokka

Oppilas pyrkii sujuvaan ja ymmärtävään lukutaitoon.

- Opetellaan tekemään tukisanalistoja ja ajatuskarttoja.
- Harjoitellaan lukemista kuvien, otsikoiden ja aikaisempien lukukokemusten avulla.
- Harjoitellaan tärkeiden asioiden alleviivausta.

4. luokka

Oppilas löytää pääasiat lukemastaan tekstistä.

- Oppilas ymmärtää sekä väliotsikoiden että kuvatekstien merkityksen.
- Laajennetaan ajatuskartta käsitekartaksi.
- Etsitään pääasioita tekstistä.

5. luokka

Oppilas osaa muodostaa lukemastaan mielipiteen. Hän käyttää lukutaitoa sekä huviksi että hyödyksi. Oppilas osaa käyttää ja hyödyntää hankkimansa tiedon ymmärtämistä parantavia strategioita.

- Pohditaan tekstin ajatuksia ja vertaillaan eri tekstejä.
- Tulkitaan kuvallista viestintää.
- Harjoitellaan oman mielipiteen muodostamista ja perustelua.

Puhe-esitysten ja kirjoitusten laatiminen sekä kielenhuolto

Kirjoittaminen

1. – 2. luokka

Tavoitteena on, että oppilas hallitsee oikeinkirjoituksen. Oppilasta kannustetaan kirjoitustaidon aktiiviseen käyttöön.

- pien- ja suuraakkoset

1. luokka	2. luokka
– äänne-kirjain vastaavuus	

- käsialakirjoitus

1. luokka	2. luokka
	– tyyppikirjaimiston harjoittelu, siirtyminen käsialakirjoitukseen edellytysten ja kiinnostuksen mukaan

- vierasperäiset kirjaimet

1. luokka	2. luokka
– tunnistaminen ja kirjoittaminen tutuissa, lasten elämään kuuluvissa sanoissa	– kertaaminen ja varmentaminen pien- ja suuraakkosilla – tyyppikirjainten harjoittelu

- selkeä, luettava käsiala

1. luokka	2. luokka
– motoriikkaharjoituksia – oikea kynäote – silmän ja käden yhteistyö – jäljentämisharjoituksia – ulkoasultaan siistin tekstin tuottaminen	– taitojen varmistaminen ja syventäminen

- omat tekstit: sanat, lauseet, viestit, kirjeet, jutut jne.

1. luokka	2. luokka
– kuvista kirjoittaminen	– selostukset, omien tutkimusten raportointi
– tarinat	– kirjeet
– kortit	

- tietokoneella tekstinkäsittelyn alkeita

1. luokka	2. luokka
– omien juttujen kirjoittaminen ja muokkaaminen	– taitojen varmistaminen ja syventäminen

3. luokka

Oppilas rohkenee ja osaa ilmaista ajatuksiaan sekä suullisesti että kirjallisesti. Oppilas osaa kuunnella myös muita.

- Osataan kertoa kuuluvalla äänellä tutuista asioista.
- Harjoitellaan asiointia tutuissa arkitilanteissa.
- Oppilas harjoittelee ilmeikästä ja selkeää lukemista ja puhumista.
- Harjoitellaan kuullun ymmärtämistä.
- Varmennetaan ja tuetaan selkeän käsialan käyttöä.
- Hyödynnetään omia ajatuskarttoja.
- Kirjoitetaan pieniä juonellisia esityksiä tutulle yleisölle.
- Harjoitellaan oikeinkirjoitusta.

4. luokka

Oppilaan taito kertoa ja esittää omia mielipiteitään kehittyy. Hän kuuntelee toisten esityksiä ja osallistuu keskusteluun ja ottaa kantaa.

- Suunnitellaan ja pidetään erilaisia puhe-esityksiä.
- Harjoitellaan keskustelua ryhmissä, oman mielipiteen esittämistä ja perustelua sekä keskustelupuheenvuoron käyttöä.
- Oppilasta rohkaistaan omien esitysten keksimiseen ja esittämiseen sekä sanavaraston kehittämiseen.
- Harjoitellaan juonellisen kertomuksen rakennetta.
- Oppilas harjoittelee käyttämään yleiskieltä.
- Kirjoitetaan pieniä tietotekstejä.
- Vahvistetaan oikeinkirjoitusta.

5. luokka

Oppilas oppii aktiiviseksi kuuntelijaksi ja viestijäksi. Hän ottaa huomioon kuulijakuntansa. Hän oppii toimimaan ympäristössä, jossa sanat, kuvat, äänet ja vastaanottajat ovat vuorovaikutuksessa.

- Pidetään esitelmiä.
- Harjoitellaan kokousten pitämistä.
- Järjestetään ohjattuja väittelytilanteita.
- Oppilas käyttää yleiskieltä puhe-esitysten ja kirjoituksen laatimisessa.
- Oppilas osaa havainnollistaa omia esityksiään.
- Vahvistetaan oikeinkirjoitusta ja käsialaa.

Kielen tehtävät ja rakenne

1. – 2. luokka

Kielentuntemus

- nimityksiä: äänne, kirjain, tavu, sana, lause, vokaali, konsonantti

1. luokka	2. luokka
– äänne, kirjain, tavu, sana, lause	– vokaali ja konsonantti
– aakkosjärjestys laulaen ja leikkien	– vastakohta/synonyymi

- iso alkukirjain nimessä ja lauseen alussa

1. luokka	2. luokka
– lauseen ulkoiset tunnusmerkit	

- oikeinkirjoitus sanatasolla

1. luokka	2. luokka
– tavuttaminen (taputtaen)	– yhdyssanat
– pitkä/lyhyt vokaali	– äng-äänne
– kaksoiskonsonantti	– yksikkö/monikko

- päättöväliemerkkien harjoittelua

1. luokka	2. luokka
– piste, kysymysmerkki, huutomerkki	

3. luokka

Oppilas syventää alkuopetuksessa saamia taitoja. Hän opettelee sanojen ryhmittelyä ja lauseen muodostamista.

- Oppilas tutustuu sanaluokkiin (substantiivit, adjektiivit, verbit ja pronomineista persoonapronominit).
- Verbien aikamuodoista opetellaan preesens.
- Oppilas tunnistaa yksikkö- ja monikkomuodot.
- Oppilas tunnistaa isot välimerkit ja osaa käyttää niitä.
- Oppilas opettelee käyttämään ajatusviivaa vuoropuhelussa.

4. luokka

Oppilas oppii tarkastelemaan kieltä monipuolisesti sanojen merkityksen, ryhmittelyn ja taivutuksen perusteella.

- Oppilas tunnistaa synonyymit, homonyymit ja yhdyssanat ja osaa käyttää niitä.
- Kerrataan verbin aikamuodoista preesens ja opetellaan imperfekti.
- Opetellaan verbin myöntö- ja kieltomuotoja.
- Opetellaan sanaluokista lisäksi numeraalit, pronominit ja partikkelit (alustavasti).
- Opetellaan adjektiivien vertailuasteet.
- Oppilas osaa käyttää ajatusviivaa ja johtolauseita vuoropuheen kirjoituksessaan.
- Oppilas harjoittelee vuorosanojen kirjoittamista kaksoispistettä ja lainausmerkkiä käyttäen.
- Oppilas ymmärtää yhdyslauseen käsitteen ja osaa käyttää pilkkua yhdyslauseessa.

5. luokka

Oppilas hallitsee sanaluokat ja opitut lauserakenteet pääpiirteissään. Oppilas kykenee vertailemaan puhuttua ja kirjoitettua kieltä ja tutustuu myös lainasanoihin.

- Kerrataan sanaluokat. Opetellaan sanaluokkien jakautuminen merkityksen ja taivutuksen mukaan.
- Tutustutaan nominien taivutuksiin. Opetellaan sijamuodot.
- Varmennetaan verbin käyttöä.
- Harjoitellaan lauseenjäsennystä (subjekti, predikaatti, objekti).
- Vahvistetaan kaksoispisteen ja lainausmerkkien käyttöä.
- Oppilas vertailee äidinkieltään vieraisiin kieliin ja tutustuu näin lainasanoihin.

Kirjallisuus

1. – 2. luokka

Ohjataan oppilaita valitsemaan lukutaitoaan vastaavia kirjoja. Tavoitteena on oppilaan sanavaraston rikastuttaminen ja kokonaisilmäyksen kehittäminen.

kirjallisuuteen tutustuminen kuunnellen ja eläytyen

1. luokka	2. luokka
– opettajan ääneenlukeminen ja kerronta – äänitteet – koulu-tv	– taitojen varmistaminen ja syventäminen

- monipuolista kirjallisuutta: sadut, kertomukset, runot, lorut jne.
- sanavaraston kartuttaminen
- tavoitteena kokonaisen kirjan lukeminen ja mahdollisuus kirjallisuudiplomin suorittamiseen osana mahdollista Kemissä toteutettavaa kulttuuripassia (liite xxx)

1. luokka	2. luokka
– kirjaston käyttö	– taitojen varmistaminen ja syventäminen

- luetun tai kuunnellun tekstin muistelua ja analysointia:
  - kertomuksen päähenkilöt
  - tärkeät tapahtumat, ”juoni”
  - tapahtumapaikka ja – aika

1. luokka	2. luokka
– luetuista kirjoista kertominen ja keskustelu	- kirjaesittely - kirjallisuuspiiri

- kirjallisuus tutuksi myös elokuvan, videon ja näytelmän avulla

3. luokka

Oppilas kykenee hankkimallaan lukutaidolla lukemaan lastenkirjallisuutta ja nauttimaan lukemastaan. Oppilas osaa käyttää kirjastopalveluita. Lukeminen tukee oppilaan luovuuden kehittymistä. Oppilas osaa keskustella lukemastaan

- Luetaan ja kuunnellaan satuja, kertomuksia ja runoja.
- Oppilas laatii pienimuotoisen kirjaesittelyn.
- Tutustutaan sarjakuviin.
- Tutustutaan alustavasti suomalaisiin kansallisteoksiin.

- Oppilasta innostetaan lukemaan ja keskustelemaan lukemastaan.
- Kirjallisuusdiplomia käytetään lukemisen innostamiseen ja seurantaan.

4. luokka

Oppilas osaa valita itselleen mieleistään ja lukutaidolleen sopivaa luettavaa ja kertoa lukemastaan. Oppilas ymmärtää kirjallisuuden keskeisiä käsitteitä. Oppilas tutustuu kirjan pohjalta tehtyyn elokuvaan.

- Oppilas löytää tekstistä erilaisia henkilöitä ja tapahtumapaikkoja.
- Oppilas osaa kertoa tarinan juonen.
- Oppilas laatii kirjaesittelyjä.
- Oppilas lukee ja tekee sarjakuvia.
- Oppilas harjoittelee tietokirjojen käyttöä.
- Pyritään lukemaan yhteisesti ainakin yksi kokonaisteos.
- Kirjallisuusdiplomia käytetään lukemisen innostamiseen ja seurantaan.

5. luokka

Oppilas syventää lukukokemustaan ja hyödyntää lukemaansa. Luetaan lasten- ja nuortenkirjallisuutta. Oppilas osaa käyttää tietokirjoja. Oppilas tutustuu elokuvan, teatterin ja median keinoin kirjallisuuteen. Hän ymmärtää faktan ja fiktion eron

- Laajennetaan kirjallisuuden tuntemusta.
- Opetellaan faktan ja fiktion ero.
- Kirjallisuusdiplomia käytetään lukemisen innostamiseen ja seurantaan.

6.2.2. Suomi toisena kielenä opetus

Koska Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa olevat suomi toisena kielenä tavoitteet ja sisällöt on laadittu samalle tuntimäärälle kuin suomi äidinkielenä, on tavoitteet ja sisällöt arvioitava ja jaettava vuosittain oppilaan lähtötason, käytettävän tuntimäärän ja edistymisen mukaan. Tavoitteita ja sisältöjä otetaan vuosittain tasapuolisesti eri kielen osa-alueista ja määritellään konkreettisesti opetusmenetelmät ja opetusmateriaali, jolla kyseiset sisällöt opetetaan. Suomi toisena kielenä -opetus järjestetään pienryhmässä. Luokilla 1 – 6 opetusta voi antaa luokanopettaja ja luokilla 7–9 äidinkielen ja kirjallisuuden opettaja tai suomi toisena kielenä -opettaja. Mikäli oppilas osallistuu myös suomi äidinkielenä -tunneille kielitaidon syventämiseksi määritellään se, mitä opetetaan suomi toisena kielenä -tunneilla ja miten oppimista tuetaan suomi äidinkielenä -tunneilla. Maahanmuuttajaoppilaan arviointi voi olla sanallista koko perusopetuksen ajan lukuun ottamatta päättöarviointia. Ennen päättöarviointia tehtävä arviointi tapahtuu tavoitteiden saavuttamiseen ja päättöarvioinnin kriteereihin suhteuttaen, niin että oppilaalle muodostuu realistinen kuva osaamisestaan. Kielen osaamisen taso luokalla 9 on kielitaidon tasojen kuvasasteikon mukaan B1.1 – B1.2. Jos oppilas opiskelee suomi toisena kielenä -oppimäärää sekä suomi toisena kielenä -tunneilla että suomi äidinkielenä -tunneilla, katsotaan suomi äidinkielenä -opiskelun olevan syventäviä opintoja, jolloin sen suoritus voi korottaa kyseisen oppiaineen arvosanaa.

Jotta maahanmuuttajaoppilas saavuttaisi tasavertaiset oppimisvalmiudet myös muissa oppiaineissa, on suomi toisena kielenä opetuksen keskeinen osa alue oppimaan oppimisen taidot. Pyritään aktiivisesti positiiviseen siirtovaikutukseen kielen ja oppimaanoppimisentaidoissa, niin että oppilas pystyy kommunikoimaan muissa oppiaineissa tehokkaasti. Oppilaan osaamisen arviointia tuetaan, niin että vähäiselläkin kielitaidolla pystyy näyttämään osaamistaan muissa oppiaineissa. Tällaisia keinoja ovat esimerkiksi sanakirjojen saatavuus ja käyttö, suulliset kuulustelut tulkin avulla ja kuvien käyttö sekä tehtävät, joissa asioita voi yhdistellä tai aukkotehtävät.

Suomi toisena kielenä opetus edellyttää yhteissuunnittelua ja -työtä opettajien kesken.

Suosittelava opetusjärjestys

Oppimäärän luonteen ja oppilaiden erilaisten taustojen vuoksi opetusta ei ole sidottu vuosiluokkiin. Opettaja kirjaa henkilökohtaiseen oppimissuunnitelmaan oppilaan opinnot ottaen huomioon hänen ikänsä sekä koulu- ja kulttuuritaustansa.

Suosittelava opetusjärjestys on opetusmenetelmällinen apuväline, joka helpottaa henkilökohtaisen oppimissuunnitelman laatimista. Arvioinnissa ei arvioida kielitaidon tasoa, vaan opettujen asioiden osaamista.

Alkeiskielitaito (A)

- äänteet
- perussanasto aihepiireittäin
- taitojen varmistaminen ja syventäminen
- verbityypit
- myönteiset ja kielteiset verbien persoonamuodot
- verbien käskyt ja kiellot
- nimityypit: yksikkö ja monikko

- astevaihtelu
- sijamuodoista genetiivi, paikallissijat ja yksikön partitiivi
- peruslauseet
- pienimuotoiset tekstit
- iso alkukirjain ja lauseen päättövälimerkit
- lyhyet kuullun- ja luetunymmärtämisen harjoitukset
- kysyminen ja vastaaminen
- kertominen itsestä ja lähipiiristä
- adjektiivin vertailumuodot perusmuodossa
- aikamuotoihin tutustuminen
- suomalaisiin juhlapäiviin ja tapoihin tutustuminen
- lorut, runot, laulut ja tarinat.

Peruskielitaito (K)

- peruslauseenjäsenet: subjekti, predikaatti ja objekti
- objekti tarkemmin: nominatiiviobjekti, genetiiviobjekti ja partitiiviobjekti
- aikamuodot
- essiivi ja translatiivi
- asiategstien lukeminen ja kirjoittaminen
- eri oppiaineiden sanastoa lingvistikalta kannalta: kuullun- ja luetunymmärtäminen,
- koevastausten laatiminen ja suulliset esitelmät
- 3. infinitiivi
- passiivi
- adjektiivin vertailumuotojen taivutus
- helppolukuiset kirjat
- syvällisemmin ja laajemmin suomalaisia juhlia ja tapoja
- oppilaiden kotimaiden kulttuurien erityispiirteiden vertailua
- tutustutaan monikon partitiiviin.

Edistynyt kielitaito (E)

- monikon partitiivi tarkemmin
- harvinaisemmat sijamuodot
- modukset
- lauseenvastikkeet
- aineistopohjainen teksti
- luova kirjoittaminen
- äidinkielen ja kirjallisuuden suomi äidinkielenä -oppimäärän mukaisia luokkatasoa vastaavia tekstejä
- novellianalyysi
- kokonaisteoksen lukeminen ja käsittely
- suomalaisia kirjailijoita ja muita merkkihenkilöitä
- suomi äidinkielenä -oppimäärän sisältöjä soveltuvin osin.

Arviointi

Arvioinnin lähtökohtana on se, miten oppilas osaa opetetut asiat. Arviointi on jatkuvaa. Jos oppilas opiskelee suomi toisena kielenä -oppimäärää sekä S2-tunneilla että äidinkielen ja kirjallisuuden tunneilla, on molempien opettajien arvioitava häntä yhdessä.

Päättöarvioinnissa hyvän osaamisen kriteerit arvosanalle 8 ovat seuraavat:

Kieli: Kielen osaamisen taso taitotasokuvausasteikon mukaan (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden liite): B1.1 – B1.2 (toimivan ja sujuvan peruskielitaidon välimaasto).

Kulttuuri- sekä opiskelutaidot arvioidaan Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden ohjeiden mukaisesti.

6.2.3. Maahanmuuttajaoppilaan äidinkielen opetus

Maahanmuuttajaoppilaan vanhemmat määrittelevät, mikä on oppilaan äidinkieli. Oman äidinkielen opiskelu on vapaaehtoista, mutta jos sen valitsee, on tunneilla pakko käydä. Kemissä maahanmuuttajien äidinkielen opetusta annetaan kaksi tuntia viikossa. Opetusryhmän minimikoko on neljä oppilasta. Oppilaalla on oikeus mahdollisuuksien mukaan saada tukea omalla äidinkielellään koko perusopetuksen ajan.

Valmistavan opetuksen aikana oppilaan äidinkieltä käytetään myös apuvälineenä yksilöllisten tukitarpeiden kartoituksessa.

Maahanmuuttajien äidinkielen opetuksen tavoitteena on tukea kaksi- ja monikielisyteen kasvamista. Opetukseen osallistuvien taustat ovat erilaisia. Eroja luovat muun muassa oppilaan asumisaika Suomessa, koulutustausta kotimaassa ja kodin kielitilanne. Siksi jokaiselle oppilaalle on laadittava henkilökohtainen oppimissuunnitelma.

Äidinkielen tunneilla tutustutaan mahdollisuuksien mukaan oppilaan alkuperäisen kotimaan kulttuureihin. Kulttuurikasvatus nivelletään kielen opetukseen.

Oppiminen etenee tasoittain, ei luokka-asteittain. Opetuksen perustasoja on kolme: alkeiskielitaito (A), peruskielitaito (K), edistynyt kielitaito (E). Siirtyminen oppimistasolta toiselle tapahtuu joustavasti. Opettaja arvioi, milloin oppilas on valmis siirtymään seuraavalle tasolle.

Kielikohtaisissa opetussuunnitelmissa määritellään kulttuuriin liittyvän opetuksen sisällöt ja tavoitteet. Ennen siirtymistä oppimistasolta toiselle määritellään hyvän osaamisen kriteerit kielten omissa opetussuunnitelmissa.

Päätösarvioinnissa on otettava huomioon kunkin kielen ominaisuudet.

6.3. Vieraat kielet

Kemin kaupungin kieliohjelma on liitteessä xx.

Kielikasvatuksen tehtävät ja tavoitteet

Vieraiden kielten opetus tukee kunnan ja koulun yleistä kasvatustehtävää. Opetuksen tulee antaa oppilaalle valmiuksia toimia erikielisissä viestintätilanteissa ja totuttaa oppilas käyttämään kielitaitoaan sekä kasvattaa häntä ymmärtämään ja arvostamaan eri kulttuureiden elämänmuotoa. Oppilas oppii myös, että taitoaineena ja kommunikaation välineenä kieli edellyttää pitkäjänteistä ja monipuolista viestinnällistä harjoittelua. Oppiaineena vieras kieli on taito- ja kulttuuriaine.

Kielten opetuksessa painottuvat erityisesti suullinen kielitaito, viestintävalmiuksien kehittäminen sekä kielitaidon arviointi. Vieraan kielen opetuksen tehtävänä on saada aikaan myönteisiä kokemuksia kielestä ja sen käyttämisestä. Kielenopetus kielikasvatuksena edistää oppilaan itsetuntoa ja itseohjautuvuutta. Opetuksessa pyritään siihen, että oppilas uskaltaa käyttää kieltä rohkeasti omien edellytystensä mukaisesti. Itsearviointi, oppimaan oppiminen ja yhteistyövalmiudet ovat kielikasvatuksen keskeisiä tehtäviä.

Vieraan kielen opetuksessa pyritään luomaan pohja ja innostunut asenne läpi elämän jatkuvalla vieraiden kielten ja kulttuurien harrastamiselle.

Kielitaidon arvioinnin tulee perustua sekä suulliseen että kirjalliseen kielitaitoon. Arviointitapoja ovat esimerkiksi itsearviointi, salkkuarviointi, suullinen kielitaidon arviointi ja sanallinen arviointi.

Eheyttäminen ja aihekokonaisuudet

Ihmisenä kasvaminen

Oppilaalle pyritään antamaan onnistumisen elämyksiä. Opetuksessa huomioidaan erilaiset oppijat ja oppimistyyli. Itsearviointi ja omien tavoitteiden asettaminen ja pohtiminen tukevat oppilaan vastuun ja itsetunnon kehittymistä ja helpottavat oppilasta käsittelemään myös epäonnistumisia. Oppilaskeskeiset työtavat auttavat oppilasta kohtaamaan erilaisia ihmisiä ja kehittävät elämän hallinnan taitoja.

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys

Kansainvälisyys on olennainen osa vieraitten kielten opiskelua. Oman ja vieraan kulttuurin eroja ja yhtäläisyyksiä opitaan ymmärtämään tutustumalla kohdemaan nuorten elämään, tapa- ja ruokakulttuuriin, maantietoon ja jonkin verran myös historiaan. Toisten kulttuurien ymmärtäminen edellyttää kuitenkin, että oppilas ensin tuntee omaa kulttuuriaan ja osaa arvostaa sitä.

Viestintä ja mediataito

Kielten opiskelussa viestintätaitojen harjoittelu on keskeisellä sijalla. Puhumista harjoitellaan pääasiassa koulussa ja kirjoitustaitoja kotona. Kommunikointi toimiminen eli ymmärtäminen ja ymmärretyksi tuleminen on viestinnässä tärkeintä. Mediataitoja kehitetään tutustumalla eri tiedotusvälineisiin. Tiedon hankinnassa oppilasta kasvatetaan lähdekriittisyyteen ja lähdeaineiston oikeaan käyttöön.

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys

Oppilas osallistuu yhteistyössä opettajan ja oppilastovereiden kanssa opiskelunsa suunnitteluun ja arviointiin ja asettaa opiskelulle pitkäjänteisiä tavoitteita. Näin hän oppii vähitellen kantamaan vastuuta omien ja myös yhteisten asioiden hoidosta.

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä kehityksestä

Työskentelyssä painotetaan oppilaan omaa vastuuta omasta hyvinvoinnista ja ympäristöstä ja omien valintojen merkitystä. Näiden periaatteiden oppiminen antaa hyvää asennepohjaa oikealle suhtautumiselle kestäväan kehitykseen ja ympäristön suojeluun.

Turvallisuus ja liikenne

Oppitunneilla myötävaikutetaan turvallisen oppimisympäristön syntymiseen. Oppilaskeskeiset työtavat harjoittavat kohtaamaan ja hyväksymään erilaisuutta, mikä osaltaan vähentää kiusaamista ja opettaa käyttäytymään rakentavasti konfliktitilanteissa.

Ihminen ja teknologia

Kielten oppitunneilla opetellaan itsenäistä tiedonhakuja ja kriittistä suhtautumista tarjolla olevaan informaatioon. Koulun tarjoamien mahdollisuuksien mukaan opetuksessa käytetään hyväksi erilaisia teknisiä laitteita, erityisesti tietotekniikkaa. Oppilaita opetetaan käyttämään eri apuvälineitä, esim. sanakirjoja ja hakuteoksia, monipuolisesti opiskelunsa apuna.

6.3.1. Englannin kieli (englanti A1-kielenä, vuosiluokat 3 – 9)

A1-kieltä opiskellaan kaikille yhteisenä aineena. Hyvien opiskelutottumuksien omaksuminen kaikille yhteisen A-kielen opetuksessa luo pohjaa myöhemmin alkaville kieliopinnoille. A-kielen opiskelun myötä oppilaassa alkaa myös kehittyä kulttuurien välinen toimintakyky.

VUOSILUOKAT 3 – 6

Opetuksen tehtävänä on totuttaa oppilas viestimään vieraalla kielellä hyvin konkreettisissa ja itselleen läheisissä tilanteissa aluksi pääsääntöisesti suullisesti ja vähitellen kirjallista viestintää lisäten. Hänen tulee tiedostaa, että kielet ja kulttuurit ovat erilaisia, mutta eivät eriarvoisia. Oppilaalle tulee kehittyä hyviä kielenopiskelutottumuksia.

Opetuksen tehtävänä on totuttaa oppilas viestimään vieraalla kielellä hyvin konkreettisissa ja itselleen läheisissä tilanteissa, aluksi pääsääntöisesti suullisesti ja vähitellen kirjallista viestintää lisäten.

Opetus on alussa luonteeltaan havainnollista, toiminnallista ja leikinomaista.

Luontevan ja sujuvan ääntämisen ja intonaation harjoittelu on tärkeää alusta asti. Oppilaan suullisen viestintätaidon kehittämisessä käytetään harjoittelumuotoina dramatisointia, pari- ja ryhmäkeskusteluja ja haastatteluja.

Kolmannella ja neljännellä luokalla tarkoin kontrolloidun osaamista lykätään ja ilmaisun tarkkuuden suhteen ollaan joustavia. Pääpaino on suullisen kommunikoinnin ja luetun ymmärtämisen opettelussa. Viidennellä ja kuudennella luokalla aletaan paneutua järjestelmällisemmin kielen rakenteeseen. Tällöin myös kirjoittamisen osuus lisääntyy.

Oppilaan tulee tiedostaa, että kielet ja kulttuurit ovat erilaisia, mutta eivät eriarvoisia. Hänelle tulee kehittyä hyviä kielenopiskelutottumuksia.

A1-ENGLANTI VUOSILUOKKA 3 VUOSIVIKKOTUNTIA: 2

TAVOITTEET

Kieli

Oppilas oppii

- ymmärtämään ja tuottamaan rajallisen määrän tavallisia sanoja, sanontoja ja lyhyitä lauseita
- vastaamaan itseään ja perhettään koskeviin kysymyksiin
- englannin kielen ääntämisen perusteet.

Kulttuuritaidot

Oppilas oppii

- myönteisen asenteen eri kieliä ja kulttuureita kohtaan
- kommunikoimaan kohteliaasti
- yleistietoa englantilaisen kielialueen kulttuurista (esimerkiksi juhlaperinne).

Oppimaan oppiminen

Oppilas oppii

- huolehtimaan opiskeluvälineistä ja läksyistä
- kysymään, jos tarvitsee apua
- sanaston käyttöä ja opiskelutapoja
- tunnistamaan äännemerkkejä
- itsearviointia
- parityöskentelyä
- omaksumaan myönteisen asenteen kielten opiskelua kohtaan.

KESKEISET SISÄLLÖT

Tilanteet ja aihepiirit

- tervehtiminen ja itsensä esitteleminen
- minä, koti ja lähiympäristö
- harrastukset ja mieltymykset
- perhe ja ystävät
- viikonpäivät, värit, luonto, eläimet, ruokia, juomia, koulusanastoa, kodin sanastoa,
- kulkuneuvoja, urheilulajeja ja kehonosia
- lukusanat 1 - 20
- kellonaika tasatunnein
- ostaminen
- luokkahuonefraaseja
- sadut, lorut, leikit ja laulut
- keskeisiä verbejä ja adjektiiveja.

Rakenteet

- yksikkö ja säännöllinen monikko
- persoonapronominit yksikössä
- omistuspronomininit (my, your, his, her)
- tavallisimpia prepositioita (in, on, under, behind)
- be- ja have-verbit yksikössä
- can, can't
- yksinkertainen käsky, kierto ja kehoitus
- kysymyssanoja ennakoiden.

Viestintätaidot

- Oppilas oppii perusvalmiudet helpohkoon suulliseen viestintään.
- Oppilas tutustuu kohdekielen kirjoitus- ja äänneasujen erilaisuuteen.

VUOSILUOKKA 4

VUOSIVIIKKOTUNTIA: 2

TAVOITTEET

Kieli

Oppilas oppii

- ymmärtämään ja tuottamaan ikäkaudelle tavallisia sanoja ja lyhyitä lauseita
- kysymään ja vastaamaan henkilökohtaisissa asioissa lyhyesti
- ymmärtämään arkielämää käsittelevän puheen ja tekstin keskeisimmän sisällön
- kertomaan lyhyesti omasta elämästään ja lähiympäristöstään
- kirjoittamaan lyhyitä lauseita itsestään ja lähipiiristään.

Kulttuuritaidot

Oppilas oppii

- yleistietoa englantilaisen kielialueen kulttuurista
- tuntemaan ja arvostamaan omaa kulttuuriaan
- viestimään arkitilanteissa kohdekulttuurissa luontevalla tavalla.

Oppimaan oppiminen

Oppilas oppii

- ymmärtämään säännöllisen ja sinnikkään opiskelun merkityksen
- pienryhmätyöskentelyä
- muististrategioita.

KESKEISET SISÄLLÖT

Tilanteet ja aihepiirit

Kolmannen luokan aihepiirejä vahvistetaan ja laajennetaan.

Lisäksi:

aakkoset

lukusanat 1–100

kellonajat

sää, kuukaudet ja vuodenaajat

maiden ja kielten nimiä

matkustaminen

vaatetus

onnittelut, anteeksipyynnöt, toivotukset
haastattelemine.

Rakenteet

Kolmannen luokan rakenteita vahvistetaan ja laajennetaan.

Lisäksi:

epämääräinen artikkeli a, an
epäsäännöllinen monikko ennakoiden
persoonapronominit monikossa
omistuspronominit (our, your, their)
be- ja have-verbit monikossa
lisää prepositioita
kysymyssanat
Do you-kysymys
s-genetiivi
kestopreesens ennakoiden
myönteiseen ja kielteiseen yleispreesensin tutustuminen
lyhyiden adjektiivien komparatiivi ennakoiden.

Viestintätaidot

Kolmannen luokan taitojen syventämistä ja vahvistamista.

VUOSILUOKKA 5

VUOSIVIKKOTUNTIA: 2

TAVOITTEET

Kieli

Oppilas oppii

- ymmärtämään arkielämää käsittelevän puheen ja tekstin keskeisen sisällön
- puhumaan tavallisissa tilanteissa, joissa puhekuppani voi auttaa
- kertomaan lyhyesti omasta elämästään ja lähiympäristöstään
- kirjoittamaan lyhyitä viestejä.

Kulttuuritaidot

Oppilas oppii

- vertailemaan oman ja kohdekulttuurin keskeisiä eroja alustavasti
- viestimään arkitilanteissa kohdekulttuurissa luontevalla tavalla.

Oppimaan oppiminen

Oppilas oppii

- käyttämään sanakirjaa ja muita apuvälineitä

- asettamaan tavoitteita ja arvioimaan niiden toteutumista
- suunnittelemaan omaa opiskeluaan.

KESKEISET SISÄLLÖT

Tilanteet ja aihepiirit

Kolmannen ja neljännen luokan aihepiirejä vahvistetaan ja laajennetaan.

Lisäksi:

- kouluaineet
- ammatit
- kaupunkisanastoa
- Lontoo ja Iso-Britannia
- nähtävyydet
- terveys ja sairaus
- tien kysyminen ja neuvominen
- asiointi eri paikoissa: kaupassa, asemalla, ravintolassa jne.

Rakenteet

Kolmannen ja neljännen luokan rakenteita vahvistetaan ja laajennetaan.

Lisäksi:

- järjestysluvut ja päivämäärät
- persoonapronominien omistus- ja objektimuodot
- kestopreesens
- yleispreesens
- myönteinen ja kielteinen imperfekti ennakoivasti
- lyhyiden adjektiivien vertailu
- there is/are -rakenne.

Viestintätaidot

Oppilas syventää vastaanottamis-, tuottamis- ja vuorovaikutustaitojaan.

6.3.1. Englannin kieli (englanti A1-kielenä, vuosiluokat 3–9)

A1-kieltä opiskellaan kaikille yhteisenä aineena. Hyvien opiskelutottumuksien omaksuminen kaikille yhteisen A-kielen opetuksessa luo pohjaa myöhemmin alkaville kieliopinnoille. A-kielen opiskelun myötä oppilaassa alkaa myös kehittyä kulttuurien välinen toimintakyky.

VUOSILUOKAT 3 – 6

Opetuksen tehtävänä on totuttaa oppilas viestimään vieraalla kielellä hyvin konkreettisissa ja itselleen läheisissä tilanteissa aluksi pääsääntöisesti suullisesti ja vähitellen kirjallista

viestintää lisäten. Hänen tulee tiedostaa, että kielet ja kulttuurit ovat erilaisia, mutta eivät eriarvoisia. Oppilaalle tulee kehittyä hyviä kielenopiskelutottumuksia.

Opetuksen tehtävänä on totuttaa oppilas viestimään vieraalla kielellä hyvin konkreettisissa ja itselleen läheisissä tilanteissa, aluksi pääsääntöisesti suullisesti ja vähitellen kirjallista viestintää lisäten.

Opetus on alussa luonteeltaan havainnollista, toiminnallista ja leikinomaista.

Luontevan ja sujuvan ääntämisen ja intonaation harjoittelu on tärkeää alusta asti. Oppilaan suullisen viestintätaidon kehittämisessä käytetään harjoittelumuotoina dramatisointia, pari- ja ryhmäkeskusteluja ja haastatteluja.

Kolmannella ja neljännellä luokalla tarkoin kontrolloidun osaamista lykätään ja ilmaisun tarkkuuden suhteen ollaan joustavia. Pääpaino on suullisen kommunikoinnin ja luetun ymmärtämisen opettelussa. Viidennellä ja kuudennella luokalla aletaan paneutua järjestelmällisemmin kielen rakenteeseen. Tällöin myös kirjoittamisen osuus lisääntyy.

Oppilaan tulee tiedostaa, että kielet ja kulttuurit ovat erilaisia, mutta eivät eriarvoisia. Hänelle tulee kehittyä hyviä kielenopiskelutottumuksia.

6.3.2. Saksan kieli

6.4. Matematiikka

JOHDANTO

Tässä opetussuunnitelmassa kuvaillaan niitä toimenpiteitä, joiden avulla valtakunnallisen opetussuunnitelman tavoitteet ja henki sekä Kemin kaupungin perusopetuksen arvot otetaan huomioon matematiikan opetusta järjestettäessä. Samoin kuvaillaan aihekokonaisuuksien ja sidosryhmien osuutta matematiikan opetuksen järjestelyissä.

Lähtökohdaksi on valittu uusien valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden mukaiset muutokset aikaisempaan:

Matematiikan opetuksessa

Pääpaino on ajattelun kehittämisessä ja ajattelumallien oppimisessa

Velvoitetaan systemaattiseen etenemiseen

Pyritään löytämään tasapaino kolmen osa-alueen välille,
algebra, geometria ja tilastot

Tiettyjä sisältöjä on siirretty alkamaan jo aiemmin

TAVOITTEET ja KEINOT

Pääpaino ajattelun kehittämisessä ja ajattelumallien oppimisessa

Valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden mukaan:

”Matematiikan opetuksen tehtävänä on tarjota mahdollisuuksia matemaattisen ajattelun kehittämiseen ja matemaattisten käsitteiden sekä yleisimmin käytettyjen ratkaisumenetelmien oppimiseen. Opetuksen tulee kehittää oppilaan luovaa ja täsmällistä ajattelutapaa, sen tulee ohjata oppilasta löytämään asioita ja asiayhteyksiä sekä etsimään ratkaisuja ongelmiin. Matematiikan merkitys on nähtävä laajasti – se vaikuttaa oppilaan henkiseen kasvamiseen sekä edistää oppilaan tavoitteellista toimintaa ja sosiaalista vuorovaikutusta.” (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004: 156.)

Näiden tavoitteiden toteutumista voidaan koulussa edistää kiinnittämällä huomiota työskentelyilmapiiriin, työtapojen valintaan ja käytössä oleviin tiloihin ja välineisiin.

Työskentelyilmapiiri

Matematiikan opetuksessa pääpaino on ajattelun kehittämisessä ja ajattelumallien oppimisessa. Tämä sekä matematiikan käsitteiden ja rakenteiden oppiminen edellyttää keskittymistä, pitkäjänteistä työskentelyä ja kiireettömyyttä.

Innostavassa ja kannustavassa ilmapiirissä oppilasta rohkaistaan etsimään ratkaisuja ongelmiin. Erehtymisenkin tulee olla sallittua. Myös erilaisten luovien ratkaisumallien toimivuutta pohditaan ja oppilasta ohjataan niiden selkeään ja johdonmukaiseen esittämiseen.

Suotuisan työilmapiirin luomisessa samoin kuin työtapojen valinnassa opettaja on avainasemassa. Onnistuminen edellyttää kuitenkin kohtuullista ryhmäkokoja. Mitä useampi erityistä tukea tarvitseva oppilas luokassa on, sitä pienempi tulee olla ryhmän koko. Liian suuri heterogeeninen ryhmä ei anna opettajalle vaihtoehtoja työtapojen suhteen. Oppilaalla on oikeus tulla huomioiduksi yksilönä. Yleisopetukseen integroidut erityisoppilaat tarvitsevat avustajan.

Työtavat

Työtapojen valintaa ohjaavat matematiikan tavoitteet, oppilaat ja arvot. Oppilaiden kehitysvaihe, erilaisuus ja luokkayhteisö tulee ottaa huomioon työtapoja valittaessa. Niiden tulee olla tarkoituksenmukaisia opiskeltavan asian kannalta ja tarjota ikäkaudelle ominaista luovaa toimintaa, elämyksiä ja leikkejä. Monet matematiikan abstraktit käsitteet vaativat konkretisointia ja havainnollistamista. Sopivien työtapojen avulla voidaan myös edistää sosiaalista vuorovaikutusta.

Työtapoja pyritään käyttämään mahdollisimman monipuolisesti. Näin voidaan ottaa huomioon oppilaiden erilaiset kyvyt ja edellytykset, erilainen tapa oppia ja käsitellä tietoa. Samalla tuetaan oppilaan kehittymistä persoonana ja vahvistetaan hänen itsetuntoaan.

Työtapoja voivat olla esimerkiksi seuraavat:

- itsenäinen opiskelu
- mallintaminen
- ongelmakeskeinen opetus
- opettajajohtoinen kyselevä opetus
- pelit ja leikit
- projektityöt
- tietokoneavusteinen opetus
- toiminnallinen lähestymistapa

- työpistetyöskentely
- urakkatyöskentely
- yhteistoiminnallinen työtapa.

Tilat ja välineet

Innostava ja viihtyisä opiskeluympäristö tukee ja edistää oppimista. Riittävän suuri tila (tai useampi pientila) antaa mahdollisuuksia erilaisten työtapojen käyttämiseen. Matematiikan tukimateriaalin samoin havainto- ja demonstraatiovälineiden tulee olla helposti saatavilla.

Liitteessä XX on luettelo välineistä, joiden avulla opettaja voi konkretisoida, havainnollistaa ja eriyttää opettamaansa. Välineiden avulla saadaan matematiikan oppimiseen myös toiminnallisuutta. Luettelo on laadittu Matemaattisten Aineiden Opettajien Liiton ehdotuksen pohjalta.

Monet välineistä on mahdollista valmistaa itse pahvista tai puusta. Kouluilla on varmasti paljon tällaisia. Ideat kannattaa laittaa kiertoon.

Velvoitetaan systemaattiseen etenemiseen

Valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden mukaan:

”Matematiikan opetuksen on edettävä systemaattisesti, ja sen tulee luoda kestävä pohja matematiikan käsitteiden ja rakenteiden omaksumiselle.” (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004: 156.)

Matematiikka on rakenteeltaan hyvin selkeä. Aikaisemmin opitut asiat on hallittava uusia opiskeltaessa.

Hyvä oppikirja on opettajan tärkein työkalu; se takaa opetuksen systemaattisen etenemisen ja antaa opettajalle aikaa suunnitella ryhmälle sopivat työskentelytavat. Monipuolinen oheismateriaali yhdessä joustavien työtapojen kanssa tukee matematiikan moninaisten tavoitteiden saavuttamista ja auttaa luomaan kestävä pohjan matematiikan käsitteiden ja rakenteiden omaksumiselle.

Opetuksen systemaattisen etenemisen takaamiseksi yhteistyö luokanopettajien ja aineenopettajien kesken on välttämätöntä. Vähimmäisvaatimuksena voitaisiin pitää sitä, että 7. luokan opettaja tietää, minkä oppikirjan pohjalta opetus 1.–6. luokilla on edennyt.

ARVIOINTI

Opetuksen arvioinnin lähtökohtana ovat 3–5-vuosiluokilla opetussuunnitelman perusteiden hyvän osaamisen kriteerit ja vuosiluokilla 6–9 opetussuunnitelman perusteiden päättöarvioinnin kriteerit.

Oppimisen arvioinnissa voidaan käyttää summatiivisia kokeita ja testejä, projekteja, tutkimustehtäviä ja oppinäytetöitä. Lisäksi seurataan tuntityöskentelyä ja kotitehtävien suorittamista. Oppilaita ohjataan jatkuvaan itsearviointiin. Arvioinnissa otetaan huomioon oppilaan käyttäytyminen ja asenne opiskeluun sekä harrastuneisuus. Arviointi on jatkuvaa.

Oppiminen vaatii riittävän usein saatua palautetta; myös aikaisemmin opittujen asioiden hallinta varmistetaan riittävän usein.

AIHEKOKONAISUUDET

Valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden mukaan:

"Arkipäivän tilanteissa eteen tulevia ongelmia, joita on mahdollista ratkoa matemaattisen ajattelun tai toiminnan avulla, tulee hyödyntää tehokkaasti. Tieto- ja viestintäteknikkaa tulee käyttää oppilaan oppimisprosessin tukemisessa mahdollisuuksien mukaan."
(Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004: 156.)

Ihmisenä kasvaminen

Matematiikka tarjoaa runsaasti tilaisuuksia opiskelutaitojen kehittämiseen. Oppilas oppii pitkäjänteistä tavoitteellista työskentelyä, tunnistamaan oppimistyyliään ja suorittamaan itsearviointia. Ryhmässä työskennellessä karttavat yhteistoimintataidot.

Oppilaalle annetaan tehtäviä, jotka ovat sijoitettavissa hänen kokemusmaailmaansa. Opetuksessa käytössä olevat resurssit jaetaan ja kohdennetaan siten, että ne parhaalla mahdollisella tavalla tukevat oppilaan kasvua. tarvittaessa laaditaan yhdessä opettajan, oppilaan ja tämän vanhempien kanssa oppilaalle yksilölliset tavoitteet ja järjestetään hänelle tarpeelliset apuvälineet.

Sopivia tehtäviä ovat esimerkiksi:

- neuvolakortin tutkiminen -> viivadiagrammin piirtäminen esim. omasta painon kehityksestä
- erilaisten mielipidetiedustelujen tekeminen ja niiden tulosten tekeminen matemaattiseen muotoon, diagrammiksi

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys

Aihekokonaisuutta voi lähestyä esimerkiksi seuraavin tehtävin:

- erilaisten tilastojen laatiminen eri maiden elinoloista, asukasluvusta, pinta-aloista jne.

Viestintä ja mediataito

Tiedon hankintataidot, vertailu ja valikointi, samoin kuin tiedon esittäminen selkeästi taulukoiden ja diagrammien muodossa kehittyvät luontevasti matematiikkaa opiskellessa. Viestintäteknisiä välineitä voi hyödyntää monin eri tavoin:

- taulukoiden ja diagrammien laatiminen taulukkolaskennalla
- geometrinen piirtäminen matemaattisilla ohjelmilla

- taulukkolaskenta ja diagrammien piirtäminen
- tietojen haku sanomalehdistä ja internetistä
- kuvaajien piirtäminen matemaattisilla ohjelmilla.

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys

Matematiikan tunneilla voidaan ratkoa ikäkaudelle sopivia yhteiskuntaelämään ja yrittäjyyteen liittyviä matemaattisia ongelmia. Tällaisia ovat esimerkiksi seuraavat:

- koulun kierrätyspäivänä oppilaat toimivat rahastajina, laskevat saadut rahat ja yhdessä suunnitellaan
- rahan käyttöä.
- postissa/kaupassa asiointi
- erilaisten laskelmien tekoa esim. ulkomaanmatkan kulut ym.

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta

Matematiikan tehtävien avulla voidaan perehtyä oman talouden hallintaan ja tarkastella omaa kulutuskäyttäytymistä, esimerkiksi:

- tilastojen tekemistä ja tulkintaa luonnon hyvinvointiin liittyvistä asioista, roskaaminen, liikenne,
- kierrätyksestä jne.
- oman kulutuksen seuraaminen.

Turvallisuus ja liikenne

Sopivia tehtäviä ovat esimerkiksi seuraavat:

- kerätään tietoja ja tutkitaan/laaditaan tilastoja/diagrammeja liikenteen liittyvistä asioista
- autoilijan/mopoilijan kulujen laskeminen

Ihminen ja teknologia

Pohditaan ihmisen ja teknologian suhdetta käytettäessä esimerkiksi seuraavia laitteita:

- laskin, kauppojen hedelmävaa'at, nopeus-, bensiini-, syke- ym. mittarit
- tietokonegraafit
- kello (digitaalinen - analoginen).

Opetuksessa pyritään siihen, että matematiikka ja teknologia kuuluvat kaikille; sekä tytöt että pojat voivat pitää matematiikasta.

SISÄLLÖT

Pyritään löytämään tasapaino kolmen suuren osa-alueen, algebrallisen, geometrisen ja tilastollisen ajattelun välille.

Tiettyjä sisältöjä on siirretty alkamaan pohjustamisen muodossa jo alemmilla vuosiluokilla.

Matematiikka on rakenteeltaan hyvin selkeä. Opetus etenee oppiaineelle ominaisella loogisella tavalla.

Opetussuunnitelman valtakunnallisissa perusteissa on määritelty oppisisällöt 3–5 ja 6–9-luokille. Seuraavassa nämä sisällöt on jaoteltu eri vuosiluokille:

Luokat 1–2

Keskeiset sisällöt

- luvut
  - lukujonotaidot (lukusuora)
  - lukujen hajottaminen
  - lukualue 0–1000

1. luokka	2. luokka
<ul style="list-style-type: none"> – lukumäärän, lukusanan ja lukumerkin­nän vastaavuus lukualueella 0 - 100 – lukujen vertailu, luokittelu, järjes­täminen, hajottaminen ja kokoaminen kymmenjärjestelmän perusteet – lukujonotaidot, luettelu eteen- ja taaksepäin yhden, kahden, viiden ja kymmenen välein – parilliset ja parittomat luvut – tutustuminen kymmenjärjestelmä­välineisiin, lukusuoraan ja sataruudukkoon	<ul style="list-style-type: none"> – lukumäärän, lukusanan ja lukumerkin­nän vastaavuus lukualueella 0 - 1000 – lukujonotaidot, lukujen suuruusvertailu ja järjestäminen suuruusjärjestykseen – kymmenjärjestelmän rakenne – lukusuoran käyttö – sata- ja tuhatruudukon käyttö

- laskutoimitukset
  - yhteen - ja vähennyslasku
  - kertolasku 2 – 5
  - jakolasku lukualueella 0 – 20
  - erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkimista

1. luokka	2. luokka
<ul style="list-style-type: none"> – yhteen - ja vähennyslaskua päässä­laskuna ja kirjallisesti lukualueella 0 - 100, laskutoimitusten välinen yhteys	<ul style="list-style-type: none"> – yhteen - ja vähennyslaskua päässä­laskuna ja allekkain luvuilla 0 - 1000 (kaksi murtonumeroa, peräkkäiset lainaamiset) – kertolaskun käsite ja merkitseminen sekä kertotaulu 2 - 5 – kertolaskun ja jakolaskun yhteys ja jakolaskun käsite konkreettisilla välineillä

- geometrian käsitteitä
  - ympyrä, nelikulmio, kolmio
  - viivaimen käyttö
  - kappaleen tunnistaminen kolmiulotteisena
  - yksinkertaiset peilaukset ja suurennokset
  -

1. luokka	2. luokka
<ul style="list-style-type: none"> - ympäristön geometrinen kappaleiden kuvailu ja nimeäminen (pallo, suorakulmainen särmiö, ympyrälieriö ja -kartio) - tasokuvien tunnistaminen ja piirtäminen (kolmio, nelikulmio, viisikulmio sekä ympyrä esineen avulla piirrettynä) - yksinkertaisia suurennoksia ja pienennöksiä ruutujen avulla - avaruudellisen hahmotuskyvyn kehittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> - ympäröivän tilan avaruudellisten suhteiden havainnointi ja kuvailu - peruskappaleiden tunnistaminen: pallo, suorakulmainen särmiö, kuutio, ympyräkartio ja ympyrälieriö - geometrinen peruskäsitteiden, piste, jana, suora, murtoviiva, puolisuora ja kulma, tunnistaminen ja tuottaminen - monikulmion tunnistaminen ja tuottaminen - kuvien jäljentäminen ruudukkoon ja pisteverkkoon sekä omien kuvien tuottaminen - pinta-alan käsitteen pohjustaminen peittämällä pintoja annetuilla monikulmioilla - peilikuvan tunnistaminen ja piirtäminen - symmetria-akselin etsiminen ja symmetrisen puolikkaan piirtäminen

- mittaaminen
  - erilaiset mittavälineet
  - mm, cm, m, km
  - g, kg
  - dl, l
  - eurot, sentit
  - kellonajat, tunti, minuutti
  - mittaustulosten arviointi

1. luokka	2. luokka
<ul style="list-style-type: none"> - mittauksen periaate: kuinka monta kertaa mittayksikkö sisältyy mitattavaan - pituus senttimetreinä ja metreinä, mittaamista ja arviointia - raha, eurot - aika, kellonaika tasatunteina ja puolitunteina 	<ul style="list-style-type: none"> - rahan yksiköt, hinnan tulkitseminen ja merkitseminen pilkkua käyttäen - pituuden yksiköt, metri ja senttimetri, mittaamista ja arviointia - massan yksiköt, gramma ja kilogramma, kokeiluita ja arviointia - tilavuuden yksiköt, litra ja desilitra, kokeiluita ja arviointia pinta-ala kokeellisesti käyttäen konkreettista yksikköä - kellonajan lukeminen ja merkitseminen analogisesta kellosta ja digitaalimerkintänä - vuodenajat, kuukaudet, vuorokausi, tunti ja minuutti

- tietojen käsittely ja tilastot
  - pylväsdiagrammien piirtäminen ja tulkitseminen
  - yksinkertaisten taulukoiden tulkitseminen
  - tietotekniikan käyttö mahdollisuuksien mukaan

1. luokka	2. luokka
– yksinkertaisten taulukoiden ja pylväsdiagrammien lukeminen – tietojen esittäminen pylväsdiagrammina	– helpon karttakuvan tulkinta – tietojen muokkaaminen ja esittäminen esim. pylväsdiagrammilla

- päässälaskut ja ongelmanratkaisu

Luokat 3 – 5

	3. luokka	4. luokka
Luvut ja laskutoimitukset	<ul style="list-style-type: none"> - Kymmenjärjestelmän varmentaminen, luvut 0 – 9999 - Kellonaika - pistemerkintänä varmennetaan - Lukujen luokittelua ja järjestämistä - Yhteen ja vähennyslaskua allekkain nelinumeroisilla luvuilla, nollan yli lainaaminen - Kertotaulut 2 – 10 - Kertolaskua allekkain - Jakolaskua kertotaulun avulla - Samannimisten murto-lukujen suuruusvertailua - Desimaaliluvun käsite, kymmen- ja sadasosat - Murto- ja desimaaliluvun yhteys - Laskutoimituksen vastauksen tarkistaminen - Pyöristäminen kymmeniksi ja sadoiksi - Kombinatoristen ongelmien tutkiminen esim. piirtämällä 	<ul style="list-style-type: none"> - Kymmenjärjestelmän varmentaminen, luvut 0–99999 - Lukujen luokittelua ja järjestämistä - Yhteen ja vähennyslasku-harjoittelua päässä-laskuna ja allekkain - Kertolasku allekkain - Jakolaskualgoritmi, yksinumeroinen jakaja - Samannimisten murto-lukujen yhteen- ja vähennyslaskua - Desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslaskua päässä ja allekkain - Pyöristäminen tuhansiksi ja kymmentuhansiksi - Negatiivisen kokonais-luvun käsite (lämpömittari) - Koordinaatistoon tutustuminen - Kombinatoristen ongelmien tutkiminen esim. taulukoimalla
Algebra	<ul style="list-style-type: none"> - Lukujonojen tulkitseminen ja jatkaminen - Helppojen säännön-mukaisuuksien etsiminen ja tulkitseminen 	<ul style="list-style-type: none"> - Lukujonojen tulkitseminen ja täydentäminen tai jatkaminen - Helppojen säännönmukaisuuksien etsiminen ja tulkitseminen - Lausekkeen käsite - Lausekkeen kirjoittaminen ja laskeminen - Sulkeiden käyttö - Lausekkeen laskeminen vaiheittain - Helppojen yhtälöiden ja epäyhtälöiden

		ratkaisun etsiminen päättelämällä
Geometria	<ul style="list-style-type: none"> - Suurennoksia ja pienennöksiä suurenetun ja pienennetyin ruudukon avulla - Peilauksia suoran suhteen - Symmetria - Yhdensuuntaiset ja kohtisuorat suorat - Eriolaisten monikulmioiden tutkiminen ja luokittelu - Nelikulmioiden luokittelu - Monikulmion piiri - Kappaleiden geometrinen ominaisuuksien tutkiminen ja luokittelu 	<ul style="list-style-type: none"> - Suurennoksia ja pienennöksiä ruutumittakaavan avulla - Symmetria suoran suhteen - Peilaus pisteen suhteen - Ympyrä ja sen osat - Kulmien luokittelua - Kolmioiden luokittelua - Kappaleiden geometrinen ominaisuuksien tutkiminen
Mittaaminen	<ul style="list-style-type: none"> - Mittaamisen periaatteen vahvistaminen - Pituuden yksiköt mm, cm, m ja km - Massan yksiköt g ja kg - Tilavuuden yksiköt dl ja l - Ajan yksiköt min, h, d, vk, - kk ja a - Arviointia 	<ul style="list-style-type: none"> - Mittaamisen periaatteen vahvistaminen - Massan yksiköt (tonni) - Ajan yksiköt (sekunti) - Arviointia
Todennäköisyys ja tilastot	<ul style="list-style-type: none"> - Tietojen etsiminen tekstistä, - kuvista, taulukoista ja diagrammeista. - Pylväsdiagrammien piirtäminen ja tulkitseminen - Taulukoiden tulkintaa 	<ul style="list-style-type: none"> - Tietojen etsiminen tekstistä, kuvista, taulukoista ja diagrammeista - Pylväs- ja viivadiagrammien piirtäminen ja tulkitseminen - Lämpötiladiagrammien piirtäminen ja tulkitseminen
	5. luokka	
Luvut ja laskutoimitukset	<ul style="list-style-type: none"> - Kymmenjärjestelmän varmentaminen, luvut 0–100000000 - 60-järjestelmä - Lukujen luokittelua ja järjestämistä - Yhteen - ja vähennyslaskua - päässä laskuna ja allekkain - Kertolaskua 	

	<ul style="list-style-type: none"> - päässälaskuna ja allekkain Jaollisuus, - jakolaskualgorithmi, kaksinumeroinen jakaja - Murtoluvun supistaminen - Murtoluvun kertominen ja jakaminen luonnollisella luvulla - Desimaaliluvun kertominen ja jakaminen luonnollisella luvulla - Desimaaliluvuissa tuhannesosat - Prosenttiluvun käsite ja yhteys murto- ja desimaalilukuun - Pyöristäminen sadoiksi, tuhansiksi ja miljooniksi - Desimaaliluvun pyöristäminen - Koordinaatiston käyttö <p>Kombinatoristen ongelmien tutkiminen jollain systemaattisella menetelmällä</p>	
Algebra	<ul style="list-style-type: none"> - Lukuonojen tulkitseminen ja täydentäminen tai jatkaminen - Säännönmukaisuuksien, suhteiden ja riippuvuuksien etsimistä, päättelyä ja tulkitsemista - Lausekkeiden käyttö - Yhtälöiden ja epäyhtälöiden ratkaisun etsiminen pääättelemällä 	
Geometria	<ul style="list-style-type: none"> - Yhdenmuotoisuus ja piirroksen mittakaava - Yhtenevyys - konkreetein välinein ja piirroksin - Ympyrän piirtäminen harpilla - Kulman yksikkö, aste - Kulman mittaaminen ja kulmien luokittelu - Kolmion ja nelikulmion kulmien summa - Nelikulmion ja kolmion pinta-ala 	
Mittaaminen	<ul style="list-style-type: none"> - Mittaamisen periaatteen vahvistaminen 	

	<ul style="list-style-type: none"> - Yksikköjärjestelmät - Pituuden yksikköjärjestelmä (myös dm, dam, hm) - Massan yksikköjärjestelmä (myös mg, cg, dg, dag, hg) - Tilavuuden yksikköjärjestelmä (myös ml, cl) - Pinta-alan yksiköt mm^2, cm^2, dm^2, m^2, a, ha, km^2 - Arviointia 	
Todennäköisyys ja tilastot	<ul style="list-style-type: none"> - Tietojen etsiminen tekstistä, kuvista, taulukoista ja diagrammeista - Diagrammien piirtäminen ja tulkitseminen - Koordinaatiston käyttö - Tietojen luokittelu ja järjestäminen - Keskiarvon käsite ja laskeminen - Tyyppiarvon ja mediaanin käsitteiden pohjustaminen - Kokemuksia klassisesta ja tilastollisesta todennäköisyydestä 	

6.5. Ympäristö- ja luonnontieto

1. – 2. luokka

Tavoitteet

Ympäristö- ja luonnontieto on oppiaine, joka koostuu biologian, fysiikan kemian, maantiedon ja terveystiedon tietorakenteista. Keskeistä on ihmisen ja ympäristön välinen suhde sekä kestävä kehitys.

Opiskelun pohjana ovat oppilaan omat **elämykset, kokemukset ja havainnot**, joita hankitaan pääasiallisesti lähiympäristön kohteista. Ympäristöä ja luonnonilmiöitä tutkitaan ongelmakeskeisesti ikäkaudelle soveltuvien työtapojen avulla ja käyttäen yksinkertaisia tutkimuskeinoja ja -välineitä. Olennaista on hyvän ja esteettisen ympäristön merkityksen ja oman vastuun ymmärtäminen ja pohtiminen sekä ympäristöstä huolehtiminen. On myös tärkeää, että oppilas oppii tiedon etsimistä, arvioimista, vertailemista, luokittelemista, muokkaamista ja käyttämistä. (LIITE xxx).

Keskeiset sisällöt

Ihminen, ympäristö, terveys ja turvallisuus

- kasvu ja kehitys; vaiheet pääpiirteissään
- terveelliset elämäntavat; fyysinen ja psyykkinen hyvinvointi (LIITE xxx)
- yksinkertaiset ensiaputoimet
- perhe
- tapakasvatus

1. luokka	2. luokka
<ul style="list-style-type: none"> – elämän vaiheita – uusi elämä alkaa – ihmisen rakenne – ravinto, puhtaus ja liikunta – sukupuoli – hyvät tavat	<ul style="list-style-type: none"> – hyvät tavat – 112-koulutus

- elämää ennen vanhaan

1. luokka	2. luokka
<ul style="list-style-type: none"> – entisajan esineet, työt, tavat ja leikit – kansanperinne	<ul style="list-style-type: none"> – entisajan elämää pirtissä, kaupungissa, koulussa, maalla – kansanperinne

- turvallinen liikennekäyttäytyminen, koulumatka
- jalankulkijana liikenteessä

- oma lähiympäristö; rakennettu ja luonnon ympäristö ja ihmisen toiminta

1. luokka	2. luokka
– tutustuminen kouluun ja sen lähiympäristöön – turvallinen liikkuminen lähiympäristössä – koulumatkan ja lähiympäristön liikennemerkki	– turvallinen liikkuminen lähiympäristössä

Poliisivierailut koululla liikenne- ja laillisuuskasvatuksen tiimoilta
 Vierailu Kemin palolaitoksella

Eliöt ja elinympäristö

- elollinen/eloton luonto erilaisissa elinympäristöissä
- kasvin, sienen ja eläimen kasvuvaiheet
- koulu- ja kotipihaan lajit (LIITE xxx)
- vuodenaajat omassa ympäristössä

1. luokka	2. luokka
– syksyinen metsä * tavallisimmat puulajit, marjat ja eläimet * ruska ja talveen valmistautuminen – talvinen luonto * tavallisimmat nisäkkäät ja talvilinnut * eläinten talvehtiminen – ranta elinympäristönä – keväinen luonto * siemenestä kasviksi * muuttolinnut * kevään kasveja	– erilaisia eliöitä – ravintoa luonnosta * puutarha ja kasvimaat * maataloustuotteet * tavallisimmat sienet – kesäinen luonto * elämää pihalla, puistossa ja niityillä

Oma lähiympäristö ja maapallo ihmisen elinpaikkana

- Kemi; sijainti, luonto, erityispiirteet, keskeisiä paikkoja ja nähtävyyksiä, Perämeri
- Suomi; Itsenäisyys ja isänmaa, Suomen valtio, sijainti ja rajat

1. luokka	2. luokka
– luontoretket lähiympäristöön – tutustuminen kotikaupunkiin – Suomen kansalliset tunnukset	– tutustuminen kotiseutuun – Suomen kartta

- Maapallo, planeetat ja aurinko
- Aikakäsitteet: vuorokausi, kuukaudet, vuosi ja vuodenaajat

1. luokka	2. luokka
– elämää Maapallolla – viikontäydät, kuukaudet ja vuodenaajat	– Aurinko ja Maa – planeetat – kuun vaiheet – vuorokaudenaajat – avaruuden tutkiminen

- kartta; luokan pohjapiirros, koulun alueen pihakartta, karttamerkki käsite, suunnistuksen alkeita esim. kuvasuunnistusta

1. luokka	2. luokka
– luokan pohjapiirros – esineitä eri suunnista	– ilmakuvasta kartaksi – koulun pihakartta – ilmansuunnat ja karttamerkit – sääkartta

Aine ja energia

- aineen ominaisuudet, olomuodot ja muuttuminen; vesi ja ilma
- valon, äänen ja lämmön lähteitä ja vaikutuksia
- arkipäivän teknologiaan tutustuminen; sähkö; sen käyttö ja turvallisuus

1. luokka	2. luokka
– pieniä tutkimuksia aineiden olomuodoista	– sähköenergia

- kierrätys; eri materiaalien tutkiminen ja niiden säästävä käyttö ja kierrätys Energiaviikko yhteistyössä Kemin energialaitoksen kanssa

1. luokka	2. luokka
– maaperä – koulun oma kierrätyspäivä	– raaka-aineesta tuotteeksi – järkevä kuluttaminen

3. – 4. luokat

Tavoitteet

Käsitteitä jäsenetään kokonaisuuksiksi, joissa tarkastellaan oppilasta, ympäröivää maailmaa ja oppilaan toimintaa yhteisön jäsenenä. Kokonaisuuksien opiskelu auttaa oppilasta ymmärtämään omaa ympäristöään sekä ihmisen ja ympäristön vuorovaikutusta.

Oppilas oppii hahmottamaan kotiseutunsa osana Suomea ja Pohjoismaita.

Tiedon hankkiminen luonnosta ja ympäristöstä havainnoimalla eri aisteja käyttäen tutkimalla ja eri lähdeaineistoja käyttämällä

Havaintoja kuvaillaan, vertaillaan ja luokitellaan.

Opitaan tekemään yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita.

Oppilas oppii yksinkertaisten karttojen lukemisen ja laatimisen sekä kartaston käyttämisen.

Tavoitteena on, että oppilas osaa ympäristöön ja sen ilmiöihin liittyvän tiedon esittämisen eri tavoin ja erilaisia käsitteitä käyttäen.

Luonnon suojelu ja energiavarojen säästäminen on osa arkipäivää.

Psyykinen ja fyysinen itsetuntemus; itsensä ja muiden arvostaminen ja sosiaalinen osaaminen ovat oppilaan perustaitoja.

Oppilas oppii terveyteen ja sairauteen sekä terveyden edistämiseen liittyviä käsitteitä, sanastoa ja toimintatapoja sekä terveyttä edistävien valintojen tekemistä.

KESKEISET SISÄLLÖT

Luonnon tutkimisen taidot

Oppilas

- tekee havaintoja eri aisteilla sekä kohdistaa huomionsa kohteen olennaisiin piirteisiin
- kuvaillee, vertailee ja luokittelee kappaleita, ilmiöitä ja eliöitä niiden ominaisuuksien mukaan
- hallitsee yksinkertaiset tutkimukset ja erilaiset tietolähteet ja niiden käytön
- osaa esittää tietonsa eri tavoin puhuen, kirjoittaen tai piirtäen.

Eliöt ja elinympäristö

- erilaisia elinympäristöjä ja eliöiden sopeutuminen niihin
- luonto eri vuodenaikoina
- kasvien ja eläinten elämänvaiheita
- ruuan alkuperä ja tuottaminen

3. luokka

- pihan kasvit
- lähiympäristön eläimet
- lemmikkieläimet, järvien elämää, retki kevätkuontoon *esim. luontoretki Rovalle, retki Ranuan eläinpuistoon*

4. luokka

- elinehdot luonnossa
- ihmisen elämän edellytykset
- vesi elinympäristönä
- puun tarjoama ravinto ja suoja
- metsän eläimien suojelu
- talvinen metsä

Luontoretkiä lähiympäristöön syksyisin ja keväisin, retki Kierikkiin Yli-lihin

Oma lähiympäristö, kotiseutu ja maapallo ihmisen elinpaikkana

- maaston keskeiset piirteet ja kartta
- kotiseutu ja oma maakunta, niiden luonnonolot ja maisemat
- Pohjoismaat ja muut lähialueet sekä maapallo ihmisen elinpaikkana

3. luokka

- asuinympäristö
- Suomen maantieto
- matkailu Suomessa

4. luokka

- Suomen metsätyyppejä; havumetsä
- Suomalaisia maisemia: Lapista saaristomerelle
- Pohjoismaat ja Baltia
- Pohjois-Eurooppa

Opastettu kiertoajelu Kemissä

Ympäristö ilmiöitä

- kuulon ja näön suojelu
- lämpöön liittyviä ilmiöitä ja lämmön lähteitä
- yksinkertaisten laitteiden toimintaperiaatteita ja erilaisten rakenteiden lujuuden tutkiminen
- magneettisia ja sähköisiä ilmiöitä

3. luokka

- keksinnöt
- kuulo ja melu
- lämpöön liittyviä ilmiöitä ja lämmön lähteitä

4. luokka

- näkö ja sen suojelu
- magneettisia ja sähköisiä ilmiöitä

Ympäristön aineita

- Palaminen ja paloturvallisuus
- Veden käyttö ja kiertokulku luonnossa

3. luokka

- Suomen vesivarat
- Veden käyttö ja kiertokulku luonnossa

Tutustuminen jätevedenpuhdistamoon

4. luokka

- vesi ja ilma tutkimuskohteina
- ilmakehän ilmiöitä
- auringon vaikutus maapallon elämään

Ihminen ja terveys

- sairastaminen ja tavallisempia lasten sairauksia, toiminen hätätilanteissa
- perheen ja ystäväyden merkitys, tunteiden tunnistaminen ja vuorovaikutuksen merkitys hyvinvoinnille ja mielenterveydelle

3. luokka

- toiminen hätätilanteissa
- perheen ja ystäväyden merkitys

4.luokka

- tunteiden tunnistaminen
- vuorovaikutuksen merkitys hyvinvoinnille ja mielenterveydelle

Turvallisuus

- Koti- ja vapaa-ajan tapaturmat: ennaltaehkäisy ja hätätilanteessa toiminen
- Sopimukset ja säännöt, hyvät tavat ja toisten huomioon ottaminen, rahan käyttö ja toisten kunnioittaminen

3. luokka

- Koti- ja vapaa-ajan tapaturmat: ennaltaehkäisy ja hätätilanteessa toimiminen
- Sopimukset ja säännöt, hyvät tavat ja toisten huomioon ottaminen, rahan käyttö ja toisten kunnioittaminen

4. luokka

- Koti- ja vapaa-ajan tapaturmat: kertausta 3. luokalta.
- Sopimukset ja säännöt, hyvät tavat ja toisten huomioon ottaminen, rahan käyttö ja toisten kunnioittaminen: kertausta 3. luokalta.

6.6. Biologia ja maantieto

VUOSILUOKKA 5

”Biologian opetuksessa tutkitaan elämää ja sen ilmiöitä. Oppilaat oppivat tunnistamaan eliölajeja, ymmärtämään eliöiden ja niiden elinympäristöjen välistä vuorovaikutusta sekä arvostamaan ja vaalimaan luonnon monimuotoisuutta. Tavoitteena on ohjata oppilasta tuntemaan myös itseään ihmisenä ja osana luontoa. Ulkona tapahtuvassa opetuksessa oppilas saa myönteisiä elämyksiä ja kokemuksia sekä oppii havainnoimaan ympäristöä. Biologian opetuksen tulee perustua tutkivaan oppimiseen. Opetusta toteutetaan sekä maastossa että luokkahuoneessa.” (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004: 174.)

Kemin sijainti merenrannalla Etelä-Lapissa tarjoaa runsaasti erilaisia elinympäristöjä eliölajeinensa. *Meriretki Perämerelle; tutustuminen Perämeren saaristoon kasvi- ja eläinlajeihin. Huomioidaan merellinen asuinympäristö. Liikenneturvan ja Rahtareiden toteuttama kampanja Näy pimeässä.*

”Maantiedon opetuksessa tarkastellaan maapalloa ja sen erilaisia alueita. Opetus auttaa oppilasta ymmärtämään luonnon ja ihmisen toimintaan liittyviä ilmiöitä ja niiden välistä vuorovaikutusta eri alueilla. Maantiedon opetuksen tavoitteena on laajentaa oppilaan maailmankuvaa kotimaasta Eurooppaan ja muualle maailmaan. Opetus järjestetään siten, että oppilas saa opetuksen avulla käsityksen luonnonympäristöjen ja kulttuuriympäristöjen rikkaudesta eri puolilla maapalloa ja oppii arvostamaan niitä. Maantiedon opetuksen tulee luoda pohjaa kansojen ja kulttuurien väliselle suvaitsevaisuudelle ja kansainvälisyydelle.” Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004: 174.)

Kemissä on jonkin verran maahanmuuttajalapsia kouluissa ja Ruotsin raja on hyvin lähellä, joten tästä edetään kohti koko maailman kulttuuriympäristöjä.

”Vuosiluokilla 5–6 biologian ja maantiedon opetukseen integroidaan myös terveystiedon opetusta. Terveystiedon opetuksen tavoitteena on että oppilas oppii ymmärtämään omaa kasvuaan ja kehitystään fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena prosessina sekä ihmisen ja hänen ympäristönsä välisenä vuorovaikutuksena. Opetuksessa voidaan käyttää lisäksi asiantuntijoina esimerkiksi kouluterveydenhoitajaa ja poliisia.” (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004: 174.)

”Biologian ja maantiedon opetuksen tulee painottaa vastuullisuutta, luonnon suojelua ja elinympäristöjen vaalimista sekä tukea oppilaan kasvua aktiiviseksi ja kestäväan elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi.” (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004: 174.)

Isot, pitkäkestoiset teemat; YLT-tietovisa, Vuodenaikateema; esim. Talvi (kaikki aineet), joissa pajatoimintaa. Teemaviikko huipentuu esittelyviikkoon eri aineiden puitteissa.

Harrastepäivä; esitellään erilaisia harrastusmahdollisuuksia Kemissä. Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa. Huomioidaan Kemin lumilinna ja sen tarjoamat mahdollisuudet rikastuttaa opetusta.

TAVOITTEET

BIOLOGIA

5. LUOKKA

Oppilas tuntee eliölajeja, osaa liikkua luonnossa sekä osaa havainnoida ja tutkia luontoa. Oppilas toimii ympäristöystävällisesti ja suojelee luontoa. Hän tietää perusasiat ihmisen rakenteesta ja elintoiminnasta. Lisäksi oppilas tunnistaa murrosiän tunnuspiirteet ja arvostaa kasvua ja kehitystä henkilökohtaisena prosessina.

BIOLOGIA SISÄLTÖ TAVOITTEET	5. LK	6. LK	TYÖTAVAT	KEMI	AIHEKOKO- NAISUUS
Eliöt ja elinympäristöt	Lähialueen keskeisen eliölajiston tunnistaminen. Ohjattu kasvien kerääminen. Elintarvikkeiden alkuperä ja tuottaminen sekä puutarhan antimet.	Eliöiden tutkiminen. Kasvien kasvu ja sen kokeellinen tutkiminen. Eläinten ja kasvien lisääntyminen. Eliökunnan kokonaisuuden hahmottaminen.	Luontoretket ja parityöt. Näytteiden keruu ja käsittely.	Paikkakunnan eliöt ja elinympäristö. (mm. merenranta, järvenranta, Martimoaapa)	Eliöiden ja elinympäristön tunteminen.
Ihmisen rakenne, elintoimintot sekä kasvu ja kehitys	Ihmisen kehon rakenteen keskeisten elintoimintojen tunteminen. Lisääntyminen. Murrosiän muutokset. Seksuaalisen kehityksen yksilöllinen vaihtelu. Oman kehon arvostaminen ja suojeleminen. Tervettä kasvua ja kehitystä tukevat ja haittaavat tekijät. Omasta terveydestä huolehtiminen. Perusasiat päihde- ja vaikutusaineista. Terveelliset elämäntavat. Yli- ja alipaino.	Läheisyyden tunne. Ihmissuhteet ja tunteiden säätelyyn liittyvät sosiaaliset tekijät. Ikäkauteen liittyvät oikeudet ja vastuu. Tarvittaessa käsitellään myös 6. luokalla. Syömishäiriö.	Opettajan johtamat työtavat. Ryhmätö ja parityöt. Videot.	Vierailijoita esim terveydenhoitaja ja poliisi.	Ihmisenä kasvaminen. Henkinen hyvinvointi, mielenterveys ja ihmissuhteet.
	Ravinnon merkitys kasvulle, kehitykselle ja terveydelle. Erityisruokavaliot ja niiden tarpeellisuus.	Erilaisuuden hyväksyminen ja toisten huomioiminen. Ihmissuhteiden arvostaminen. Itsetuntemus ja itseluotta-			

	Hyvät ruokailutavat.	mus.	
		Tapaturmien ehkäiseminen.	
		Avunanto ja toimiminen onnettomuustilanteissa. Kolmen K:n ohjeen harjoittelu.	
	Tunteiden tunnistaminen, ilmaiseminen, hillitseminen ja pettymysten sietäminen	Tarvittaessa käsitellään myös 6.luokalla.	
	Ristiriitojen ratkaiseminen myönteisin keinoin.	Tunteisiin liittyvät kulttuuriset tekijät ja erot.	
Liikenneturvallisuus	Liikennesäännöt ja niiden noudattaminen.	Liikennesäännöt ja niiden noudattaminen.	
	Vastuuntuntoinen asenne liikenteessä	Vastuuntuntoinen asenne liikenteessä	
	.	Turvalaitteiden merkitys liikenteessä.	
		Vesillä liikkumisen perusasiat ja pelastaminen.	
Luonnon ja ympäristön suojeleminen	Ympäristölukutaito.	Luonnon monimuotoisuuden merkitys.	Luontoretket.
	Ympäristöystävällinen toiminta.	Jokamiehen oikeudet ja velvollisuudet.	Parityöt. Opettajan johtamat työtavat.

MAANTIETO SISÄLTÖ TAVOITE	5. LK	6. LK	TYÖTAVAT	KEMI	AIHEKOKO- NAISUUS
Eurooppa osana maailmaa	<p>Eurooppa maailman kartalla.</p> <p>Euroopan karttakuva.</p> <p>Euroopan ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet.</p> <p>Euroopan eläimistö.</p> <p>Karttojen, karttapallon ja muiden maantiedon tietolähteiden käyttö sekä tiedon havainnollistaminen.</p>		<p>Opettajan johtamat työtavat.</p> <p>Karttatyöskentely.</p> <p>Ryhmätyöt.</p> <p>Parityöt.</p> <p>Esitelmät.</p> <p>Internet-lähteiden käyttö.</p> <p>Videot.</p>		
Ihmisten elämä ja elinympäristöjen monimuotoisuus maapallolla		<p>Maailmankartan keskeinen nimistö.</p> <p>Karttataitojen harjoittelu.</p> <p>Sademetsät, savannit, aavikot, talviset alueet sekä lauhkean ja kylmän vyöhykkeen alueet.</p> <p>Ihmisten monimuotoinen elämä erilaisissa elinympäristöissä.</p> <p>Luonnon ja ihmisen vuorovaikutus maapallolla.</p> <p>Ihmisen toiminnan aiheuttamat muutokset ympäristössä.</p>			
Avaruus	<p>Tietoja avaruudesta ja sen kappaleista.</p> <p>Havaintojen tekeminen avaruuteen liittyvistä asioista.</p>			<p>Mahdollisesti asiantuntijoiden käyttö opetuksessa.</p>	

6.7. Fysiikka ja kemia

5. LUOKKA

TAVOITTEET

Oppilas oppii työskentelemään turvallisesti ja ohjeita noudattaen maastossa ja laboratorioolosuhteissa. Hän tutustuu luonnontieteellisten tutkimusmenetelmien perusteisiin ja oppii myös tekemään tutkimuksia sekä tulkitsemaan niiden tuloksia. Hän ymmärtää päihde- ja vaikuteaineiden vaarallisuuden.

SISÄLLÖT

Työskentelytaidot

Turvallisuusohjeet fysiikka-kemian luokissa työskentelyssä.
Välineistön nimitykset ja niiden avulla toimiminen.
Luonnontieteellisen tutkimuksen tekeminen, tulosten purku ja analysointi.
Välineistön puhdistus ja paikalleen asettaminen.

Kuntakohtaisesti

Niillä kemiläisillä kouluilla, joilla on fysiikan-kemian luokka, oppilaat tutustuvat luokkaan, sen työskentelytapoihin ja käyttävät sitä mahdollisuuksien mukaan. Kouluilla, joilla ei ole omaa tilaa fysiikan-kemian työskentelyyn, oppilaat tutustuvat koulun fysiikan-kemian välineistöön ja käyttävät sitä omassa luokkatilassaan mahdollisuuksiensa mukaan. Oppilas ymmärtää turvallisten ja vastuullisten työtapojen merkityksen ja tietää, miten toimitaan vahingon sattuessa.

Aineet ympärillämme: *Ilma ja vesi*

TAVOITTEET

Oppilas tietää, että ilma koostuu kaasuista, ymmärtää ilmakehän merkityksen maapallon elämälle. Hän osaa nimetä tärkeimmät ilmakehän kaasut ja tietää, että niillä on kemialliset merkit. Oppilas ymmärtää veden merkityksen maapallon elämälle, osaa liuottaa veteen kiinteitä aineita ja tietää, että vedellä on erilaisia ominaisuuksia, kuten happamuus ja emäksisyys sekä tunnistaa veden olomuodot.

SISÄLLÖT

Ilman koostumus ja sen keskeisten kaasujen nimitykset.
Ilmansuojelu ja siihen liittyvät yleisimmät termit (ilmaston lämpeneminen, kasvihuoneilmiö, hajurikkyyhdisteet).

Puhtaan ilman merkitys ja saastuneen ilman vaikutukset terveyteemme sekä niihin liittyvät käsitteet (hengityselinsairaudet, passiivinen tupakointi, astma)
Vesistön puhtaus ja saastuminen ja saastumisen merkitys viihtyisyydelle ja elinkeinoille (uiminen ja kalastus, sinilevä).

Kuntakohtaisesti

Oppilas tunnistaa Kemin ilman- ja vedenlaatuun vaikuttavat seikat. Hän tietää, mistä paikalliseen vesistöön valuu vettä pilaavia aineita, sekä ymmärtää, mitä niiden suodattamiseksi ja puhdistamiseksi tehdään.

Oppilas osaa kertoa, missä sijaitsee Kemin vedenpuhdistamo ja tuntee tapoja vaikuttaa itse vesistöjen hyvinvointiin.

Oppilas ymmärtää, mitkä seikat vaikuttavat Kemin ilman laatuun. Hän ymmärtää paikallisen teollisuuden merkityksen ja vastuun ilmansuojelusta sekä tuntee tapoja itse parantaa ilman laatua.

Luonnon rakenteet

TAVOITTEET

Oppilas ymmärtää Maapallon ja Kuun liikkeiden aiheuttamia luonnonilmiöitä ja niiden yhteyden ajanlaskuumme. (vuorokausi, kuukausi, vuorovesi-ilmiö, vuodenajat).

Hän tutustuu aurinkokunnan rakenteeseen, tähteen ja planeettoihin.

Oppilas saa käsityksen avaruuden mittasuhteista ja osaa suhteuttaa tiedon viihteen luomaan kuvaan avaruudesta.

Hän tutustuu ihmisen keinoihin tutkia avaruutta ja saa käsityksen avaruuden valloituksen historiasta.

Oppilas tuntee käsitteen voima ja sen vaikutuksen ilmiönä. Hän osaa tunnistaa ja käyttää yksinkertaisia koneita.

SISÄLLÖT

Maa, kuu, aurinko ja planeetat.

Aurinkokunnan ja maailmankaikkeuden rakenne, synty ja ikä.

Voima ja siihen vaikuttavat ilmiöt (vastavoima, kitka, vastus) Sovellutukset ja turvallisuus liikenteessä.

Yksinkertaiset koneet, kuten kalteva taso ja vipu, sekä niiden sovellutukset.

Koneiden turvallinen käyttö.

Kuntakohtaisesti

Oppilas tietää miten tähtitaivasta tutkitaan. Hän ymmärtää, miten kaupunkien taustavalo vaikeuttaa tutkimista.

Oppilas tunnistaa koulun ympäristön liikenteen vaarakohdat. Hän ymmärtää esimerkiksi, miksi rekkaa on vaikea pysäyttää.

Oppilas tietää, ettei aurinkoa voi tutkia turvallisesti ilman erikoisjärjestelyjä.

6.8. Terveystieto

Terveystieto on 1.–4. luokilla integroituna ympäristö ja luonnontietoon sekä 5.–6. luokilla biologian ja maantiedon opetukseen. (Ks. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet s.198–200.)

Terveystiedon tarkoitus on edistää oppilaan terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista. Opetuksessa pääpaino on toiminnallisuudessa ja oppilaskeskeisissä työtavoissa. Tavoitteena on kokonaisvaltainen kehon, sen toiminnan sekä häiriötilojen ymmärtäminen sekä tiedollisten, sosiaalisten, asenteellisten ja eettisten valmiuksien lisääminen.

6.9. Uskonto / Evankelisluterilainen uskonto

Tarvittaessa koulu laatii koulukohtaisen ortodoksisen uskonnon opetussuunnitelman vuosiluokkakohtaiset tavoitteet ja sisällöt Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2004 mukaan.

1. – 2. LUOKKA

TAVOITTEET

Uskonnon opetus ohjaa oppilaita ihmisarvon ja elämän kunnioittamiseen, tukee oppilaiden tunne-elämän myönteistä kasvua ja vahvistaa myötäelämisen kykyä. Kirkkovuotta seuraten tutustutaan kristinuskon perusteisiin, Raamatun kertomuksiin, kirkon opetukseen sekä hengelliseen musiikkiin. Oppilas tutustuu kotiseurakuntaan sekä lähiympäristön kirkkoihin ja uskontoihin. Aiheiden käsittelyssä otetaan huomioon lähimmäisyyden periaate.

SISÄLLÖT

Luottamus ja turvallisuus

- oppilaiden kokemuksista ja elämäntilanteista nousevat asiat
- elämä Jumalan lahjana
- Jumala turvallisena Taivaan Isänä

Arvokas ja ainutlaatuinen elämä

- ymmärrys oikeasta ja väärästä, hyvästä ja pahasta
- vapaus-, vastuu- ja yhteisvastuu-käsitteet
- elämän ja luonnon kunnioitus
- oikeudenmukaisuus
- suvaitsevaisuus
- kultaisen säännön periaate

Minun juureni

- perheen ja suvun kirkolliset perinteet
- kaste, häät ja hautajaiset
- kotiseurakuntani

Kirkkovuoden juhlat

- pyhäinpäivä, joulukuun ja pääsiäinen

	1. luokka	2. luokka
Eletään yhdessä laukuja: Jeesus sinuun turvaten Jeesus, sinä itsekin Taivaan Isä suojan antaa Jumalan kämmenellä	Sinä olet tärkeä Olemme erilaisia Lähimmäisyys Erilaiset perheet	Minun juureni, arvot, perinteet Maailman lapset
Oikein ja väärin laukuja: Anna anteeksi	Säännöt auttavat Anteeksi pyytäminen ja saaminen Kiusaaminen Oma ja toisen oma Kilpailu	Minä autan Kateus Ystävyys Riita ja sopiminen Totta vai valhetta Omatunto Pelko
Elämää Jumalan maailmassa laukuja: Jumala loi Kiitoslaulu Mä silmät luon ylös taivaaseen Pieni siemen Kuule, Isä taivaan	Elämä on Jumalan luomaa Monenlaisia rukouksia (päivänavaus, ruoka- ja iltarukous)	Jumala on luonut ihmisen Elämän ja luonnon kunnioitus Kiittämistä, pyytämistä ja rukoilemista myös toisen puolesta Isä meidän –rukous
Elämää Jeesuksen aikana laukuja: Ystävä sä lapsien Kun äidit lapsiansa	Nasaretin kodissa Synagogassa Palestiinan luonto Paimenten elämää Matka pääsiäisjuhille Jerusalemmin temppelissä	Jeesus opettajana ja parantajana
Elämää seurakunnassa	Kotiseurakuntani Kirkolliset toimitukset (kaste ja häät) Lasten seurakunta Lähetystyö	Kirkolliset toimitukset (jumalanpalvelus, hautajaiset) Kotipaikkakunnan muut seurakunnat

Kirkolliset juhlat

1.- 2. luokka
Adventti, Hoosianna, Pieni liekki, Nyt sytytämme kynttilän Joulu, Enkeli taivaan, Heinillä härkien kaukalon, Pieni joululaulu Uusivuosi Loppiainen Laskiainen Marianpäivä Palmusunnuntai, Pienen aasin askeleet, Kiirastorstai Pitkäperjantai, Pääsiäinen, Lensi maahan enkeli, Vieraalla maalla kaukana Helatorstai Mikkelinpäivä Pyhäinpäivä

Evangelisluterilainen uskonto perusopetusluokilla 3–5

JOHDANTO

Oppilaalle kerrotaan ihmisen uskonnollisista tarpeista, jotka ovat kautta ihmiskunnan historian ilmenneet yksilön elämässä ja yhteisöjen toiminnassa.

Oppilaalle annetaan mahdollisimman laaja uskontoon liittyvä yleissivistys, joka antaa aineksia oman maailmankuvan muodostamiseen ja ihmisenä kasvamisen prosessiin.

Oman uskonto- ja kulttuuriperinteen entistä parempi tunteminen on edellytys monikulttuurisen vuorovaikutuksen onnistumiselle.

Länsimaisen kulttuurimme arvopohja rakentuu keskeisesti kristillisille perusarvoille, jotka ovat samalla oppilaan eettisen kehityksen välineitä.

Oppilaat tutustuvat uskonnon eri ilmenemismuotoihin omasta lähiympäristöstään lähtien.

Luterilaisen kirkon opetusperinteestä käsin tutustutaan Jeesuksen persoonaan ja opetukseen sekä Vanhan testamentin kertomuksiin.

Oppilaalle tarjotaan mahdollisuuksia keskustella aikuisten ja vertaistensa kanssa heidän omasta elämänpiiristään nousevista elämänskysymyksistä sekä soveltaa niihin kristinuskon keskeistä sisältöä.

Eryyisesti korostetaan jokaisen ihmisen arvoa riippumatta hänen ominaispiirteistään kuten lahjoista, varallisuudesta tai ulkonaisesta olemuksesta.

Opetuksessa otetaan huomioon maaseutu- ja kaupunkikulttuurin kohtaaminen, paikalliset herätysliikkeet, toisen kansankirkon läsnäolo sekä maahanmuuttajat kulttuuriperintöineen.

Opetuksella vahvistetaan lasten turvallisuudentunnetta etsien elämän tarkoitusta Jumalan jatkuvan luomistyön kautta. Heitä rohkaistaan myös kohtaamaan omia tunteitaan ja jakamaan kokemuksia muiden kanssa.

Työtavat

Vuosiluokat 3 - 5

Pääperiaatteena on uskonnonopetuksen monimuotoisten mahdollisuuksien hyödyntäminen niin, että uskonto koetaan mielekkääksi ja kiinnostavaksi. Mielekkyys lähtee omakohtaisista kokemuksista ja mahdollisuudesta purkaa ajatuksia ja tunteita keskustelemalla aikuisten ja toisten samanikäisten kanssa. Näistä lähtökohdista syntyy myös oppilaan kiinnostus uskonnollisia asioita kohtaan.

Raamatunkertomukset

Tärkeimpänä työkaluna uskonnonopetuksessa ovat kertomukset sekä Raamatusta, että muista kirjoista. NykYTEKNIikkaa käyttäen kertomuksia voidaan kerronnan ja lukemisen lisäksi kuunnella (CD-levyt) ja katsella (video) tai tehdä myös itse (ääni- tai kuvanauhalle).

Draama ja muu taide uskonnon opetuksessa

Taide on erinomainen tapa tutkia ja tulkita asioita. Opetusta voi elävöittää taidekuvin ja tekemällä itse kuvia, laulamalla ja kuuntelemalla erilaista opetukseen soveltuvaa musiikkia ja tutustumalla käsillä olevaan aiheeseen sopivaan kirjallisuuteen (runot, elämäkerrat, tietokirjat). Draaman avulla voidaan elävöittää uskonnon opetusta, esimerkiksi esittämällä uskonnon kertomuksia. Muita keinoja voivat olla erilaiset nukketeatterit (keppi-, käsi-, varjo-). Taide ja elämykset voidaan sulauttaa yhteen omin käsin tehdyissä töissä esimerkiksi askarrellen, muotoillen ja maalaten erilaisia materiaaleja ja välineitä käyttäen.

Tiedon hankinta

Tiedon hankinnassa ovat perinteisten oppikirjojen ja opetuskeskustelujen lisäksi suositeltavia tietotekniikan käyttö ja vierailut erilaisiin kohteisiin (kotiseurakunta ja nähtävyydet ym.) sekä vierailijoiden kutsuminen koululle niin luokkakohtaisesti kuin koko koulun vällekin yhteisesti. Yhteistyö kotiseurakunnan ja sen työntekijöiden kanssa on erityisen tärkeää.

Käyttökelpoisia opetusvälineitä ovat edelleen opetusohjelmat ja dokumentit, kartat, pohjapiirroksot ja mahdolliset pienoismallit. Osa näistä voidaan toteuttaa yhdessä oppilaiden kanssa. Työskentelyssä tulee ottaa huomioon yksilötyön ohella erilaiset pari- ja ryhmätyöskentelymahdollisuudet.

AIHEKOKONAISUUDET USKONNOSSA

1. Ihmisenä kasvaminen

- arvioimaan toimintansa eettisyyttä ja tunnistamaan oikean ja väärän
- toimimaan yhteisön jäsenenä
- ihmisarvo

2. Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys

- tuntemaan ja arvostamaan omaa henkistä ja aineellista kulttuuriperintöään
- ymmärtämään oman kulttuurinsa juuria ja monimuotoisuutta
- tutustumaan muihin kulttuureihin ja elämänskatsomuksiin
- valmiuksia toimia monikulttuurisessa yhteisössä ja kansainvälisessä yhteistyössä
- kirkkovuoden juhlat perinteisesti koululla tai kirkossa (joulu, adventti, pääsiäinen)
- tutustumista kirkkoon, hautausmaahan ja kappeliin

3. Viestintä ja medialukutaito

- Teema-aiheista tietoa lehdistä, tv:stä, internet
- päivänavaukset info tv:stä, keskusradiosta
- kriittinen suhtautuminen mediaan

4. Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjäyys

- Unicef-toiminta (kaivoprojekti, nälkäpäivä)
- sotaveteraaneja vieraina
- lähetystyöntekijöitä vieraina

5. Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta

- oma lähiluonto, terveystkasvatus, (oma hyvinvointi)
- luonnon ekologisuus – esteettisyys, luonnon luoman säilyttäminen

6. Turvallisuus ja liikenne

- retket ortodoksiseen ja luterilaisiin seurakuntiin (toisten huomioon ottaminen)
- tapakasvatus

7. Ihminen ja teknologia

- tutustuminen erilaisiin elinympäristöihin tv:n, videon avulla
- teknologia kehitysmaissa

3. Luokka	1h/ vko	
Tavoitteet	Sisällöt	Aihkokonaisuus
Oppilas tutustuu Vanhan testamentin kertomuksiin	<ul style="list-style-type: none"> * Luominen, syntiinlankeemus, Nooa * Aabraham ja Saara * Jaakob, Raakel ja Leea * Joosef * Matka luvattuun maahan, Mooses * Aaron ja Miriam * Kuninkaat Daavid ja Salomo * Profeetat Elia, Jeremia, Daniel ja Joonas 	Ihmisenä kasvaminen
Oppilas syventää tietojansa joulun ajan tapahtumista Oppilas oivaltaa Vanhan ja Uuden testamentin yhteyden	<ul style="list-style-type: none"> * Joulun (Messiasennustus) Jesaja – ennustukset käyvät toteen. 	Kulttuuri-identiteetti
Oppilas oppii luottamaan Jumalan huolenpitoon	<ul style="list-style-type: none"> * Paimenpsalmi, Herran siunaus. 	Ihmisenä kasvaminen
Oppilas pohtii oikeaa ja väärää ihmisen elämässä	<ul style="list-style-type: none"> * Kymmenen käskyä – Synti, laki, armo – Anteeksi antaminen ja anteeksisaaminen 	Yhteisöllisyys oikeudenmukaisuus vastuullisuus
Oppilas syventää tietojansa pääsiäisen tapahtumista. Oppilas ymmärtää helluntain-päivän merkityksen kirkkovuoden juhlana.	<ul style="list-style-type: none"> * Pääsiäinen – Ristiinnaulitseminen ja ylösnousemus; ilosanoma armosta * Helluntai 	Kulttuuri-identiteetti
Oppilas tutustuu seurakunnan lapsille ja nuorille suuntaamaan toimintaan. Oppilas kertoo kokemuksestaan häistä ja tutustuu niihin liittyvään juhlaperinteeseen	<ul style="list-style-type: none"> * Seurakunnan elämää – Kerhotoiminta, pyhäkoju-luut ja leirit. – Rippikoulu ja konfirmaatio – Häät 	Yhteisöllisyys

4. luokka	1h/ vko	
Tavoitteet	Sisällöt	Aihekokonaisuus
<p>Oppilas tutustuu Jeesuksen elämään Uuden testamentin mukaan.</p> <p>Oppilas opettelee käyttämään Raamattua.</p>	<p>* Jeesuksen ajan Rooma</p> <p>* Evankeliumin kirjoittajat: Matteus, Markus, Luukas ja Johannes</p> <p>Jeesuksen lapsuus ja toiminta</p> <ul style="list-style-type: none"> - Syntymä: Jeesus ja Johannes - Joulun ajan tapahtumat - Jeesus-poika temppelissä - Jeesuksen kaste - Opetuslapset - Tunnustekoja: Kaanaan häät, - Jairoksen tytär, - Kaksi sokeaa, - Myrskyssä, - Ruokkimisihme - Jeesus siunaa lapsia - Tuhlaajapoika, - Sakkeus, - Laupias samarialainen, - Rikas nuorukainen, Viljapellolla 	<p>Kulttuuri-identiteetti</p> <p>Suvaitsevaisuus</p>
<p>Oppilas oppii Isä meidän-rukouksen ja tutustuu sen merkitykseen.</p> <p>Oppilas tutustuu kirkkovuoden juhlapyhiin ja niiden alkuperään</p> <p>Oppilas käy läpi pääsiäisen tapahtumat vaihe vaiheelta. Oppilas pohtii pääsiäisen sanomaa ja merkitystä kristillisessä kirkossa.</p>	<p>* Isä meidän -rukous</p> <p>Kirkkovuoden pyhiä sekä luterilaisessa perinteessä vaikuttavia pyhimyksiä.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pääsiäisen tapahtumat evankeliumin mukaan: - Kirkastusvuorella, Lasarus, Martta ja Maria - Hoosianna, Tempelissä, Juudas, Ehtoollinen, Getsemanessa 	<p>Kulttuuri-identiteetti</p> <p>Kulttuuri-identiteetti</p> <p>Kulttuuri-identiteetti</p>

<p>Oppilas kertoo kokemuk- sistaan muista uskonnolli- sista yhteisöistä. Oppilas tutustuu lähiympä- ristössä kohtaamaansa uskonnollisuuteen. Oppilas oppii hyväksy- mään vakaumukseltaan erilaisia ihmisiä.</p>	<p>* Pääsiäinen - Ristiinnaulitseminen ja ylösnousemus; ilosanoma armosta</p>	

5.luokka	1h/vko	
Tavoitteet	Sisällöt	Aihekokonaisuus
<p>Oppilas tutustuu Jeesuksen opetukseen ja vertauksiin. Oppilas pohtii Jeesuksen opetusten sanomaa yhdessä muiden kanssa. Oppilas oppii käyttämään Raamattua itsenäisesti.</p>	<p>Vertauksia Jumalasta ja Jumalan valtakunnasta sekä rakkaudesta: - Sinapinsiemen, kallis helmi, mereen heitetty nuotta, kadonnut lammas, armoton palvelija, uskotut leiviskät, kadonnut raha, hyvä paimen, kylväjä</p>	<p>Kulttuuri- identiteetti</p>
<p>Oppilas tutustuu kristinus- kon syntyyn, alkuvaiheisiin ja leviämiseen.</p>	<p>* Kaksitoista apostolia * Apostolit Pietari ja Paavali * Kristinuskon asema Rooman valtakunnassa * Uskontunnustukset</p>	<p>Kulttuuri- identiteetti</p>

Oppilas tutustuu kristinuskon myöhempisiin vaiheisiin

- * Kristinuskon leviäminen Euroopassa
- * Kristillisen kirkon kehitys keskiajalle saakka
- Ristiretket
- Katolinen ja ortodoksinen kirkko

Kulttuuri-identiteetti

6.10. Elämäkatsomustieto

”Elämäkatsomustieto oppiaineena on perustaltaan monitieteinen kokonaisuus, jonka lähtökohtiin kuuluu filosofiaa sekä yhteiskunta- ja kulttuuritieteitä. Elämäkatsomustiedon opetuksessa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Opetuksessa katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämäkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä tutkia maailmaansa ja ohjata aktiivisesti omaa elämäänsä.” (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004: 214.)

”Opetuksen tehtävänä on antaa oppilaalle aineksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitsevaiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Elämäkatsomustiedon opetus tukee kasvua täysivaltaiseen demokraattiseen kansalaisuuteen, joka globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassa edellyttää eettisen ajattelu- ja toimintakyvyn kehittämistä, niihin liittyviä laaja-alaisia tietoja ja taitoja sekä katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamista. Elämäkatsomustiedon opetusta ohjaa käsitys oppilaiden mahdollisuudesta kasvaa vapaiksi, tasa-arvoisiksi ja kriittisiksi hyvän elämän rakentajiksi.” (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004: 214.)

1.– 5. LUOKKA

Opetuksen ydintehtävänä on tukea oppilaan kasvua ja antaa hänelle välineitä tutkia ja rakentaa elämäkatsomustaan ja maailmankuvaansa.

TAVOITTEET

Tavoitteena on edistää oppilaan pyrkimystä

- etsiä ja rakentaa identiteettiään ja elämäkatsomustaan ja sen myötä oppia hahmottamaan kokonaisuuksia, kasvaa kohtaamaan epävarmuutta ja kehittää taitojaan ilmaista itseään
- kehittää arvostelukykyään ja kykyään eettiseen toimintaan ja oppia huomaamaan kohtaamiensa arkipäivän tilanteiden eettiset ulottuvuudet ja käyttämään eettisen ajattelun taitoja ja katsomuksellista harkintaa
- tutustua ihmisoikeuksien, suvaitsevaisuuden, oikeudenmukaisuuden ja kestävän kehityksen periaatteisiin ja oppia kantamaan vastuuta itsestään, toisista ihmisistä, yhteisöstä ja luonnosta
- tutustua lähiympäristönsä katsomuksiin ja kulttuureihin.

(Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004: 214.)

KESKEISET SISÄLLÖT

Sisällöistä muodostetaan opintokokonaisuuksia, joiden tulee sisältää aineksia seuraavista aihepiireistä. Vuosittain käsiteltävät sisällöt voivat vuorotella opetusryhmien koostumuksen mukaan.

Ihmissuhteet ja moraalinen kasvu

- toisen kohtaaminen ja hänen asemaansa asettautuminen
- hyvä, oikea ja väärä, oikean ja väärän erottaminen, ihmisen hyvyys
- ystävyyden sisältö ja merkitys elämässä
- oikeudenmukaisuus, oikeudenmukaisuuden toteutuminen jokapäiväisessä elämässä, rikkaus ja köyhyys maailmassa
- ajattelun vapaus, uskonnon- ja elämäkatsomuksen vapaus, suvaitsevaisuus ja syrjintä
- hyvä elämä, arvo ja normi, vastuu ja vapaus elämässä

Itsetuntemus ja kulttuuri-identiteetti

- kuka olen ja mitä osaan, elämänvaiheet ja toiveet
- erilaisia elämäntapoja, suvaitsevaisuus ja monikulttuurisuus
- suomalainen kulttuuri ja suomalaiset kulttuurivähemmistöt, maailman kulttuuriperintö
- elämäkatsomus, uskomus, luulo, tieto ja ymmärrys, erilaisia elämän- ja maailmankatsomuksia

Yhteisö ja ihmisoikeudet

- yhteiselämän perusteita, sääntö, sopimus, lupaus, luottamus, rehellisyys ja reiluus, kultainen sääntö
- lasten oikeudet, oikeus ja velvollisuus, ihmisoikeudet
- tasa-arvo ja rauha, demokratia, tulevaisuuden maailma
- etiikan perusteita, teon moraalinen oikeutus, teon tarkoitus ja seuraus, oman elämäni eettisiä ongelmia ja niiden ratkaisuja

Ihminen ja maailma

- ympäristö ja luonto, eloton ja elävä, kauneus luonnossa
- elämän synty ja kehitys, kertomuksia maailman synnystä, maa ja maailmankaikkeus, elämän erilaisia muotoja, syntymä, elämä ja kuolema luonnossa
- luonnon tulevaisuus ja kestävä kehitys, erilaiset aikakäsitykset ja niiden merkitys ihmisten elämässä, maailmanperintö ja ympäristö

(Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004: 214.)

SISÄLLÖT JA TAVOITTEET VUOSILUOKITTAIN

1. – 2. LUOKKA

TAVOITTEET

Elämänkatsomustieto tukee uskontokuntiin kuulumattoman oppilaan eettistä kasvua kotien arvoperustaa kunnioittaen. Oppilas saa tukea oman elämänkatsomuksensa muodostamiselle, hyvälle elämälle ja itsensä arvostamiselle. Oppilas harjoittelee moraalisen ajattelun taitoja ja vastuullisten valintojen tekemistä.

1. – 2. luokkien tavoitteet ja sisällöt jaetaan koulukohtaisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain.

SISÄLLÖT

Ihmissuhteet

- terveen itsetunnon tukeminen
- vuorovaikutustaitojen harjoittelu
- empatia ja suvaitsevaisuus
- vastuu toisista.

Kulttuuri-identiteetti

- erilaisuuden arvostaminen
- lähiympäristön uskontoihin tutustuminen.

Ihmisen ja luonnon suhde

- ihmisen vastuu ympäristöstään
- eläinten oikeudet.

Yhteisö

- yhteisön säännöt ja niiden sopimusluonteisuus
- vastuun ottaminen
- yhteisvastuullisuus.

3. – 5. LUOKAT

	3 lk.	4 lk.	5 lk.
Ihmissuhteet ja moraalinen kasvu	<ul style="list-style-type: none"> • Kuka on ystäväni? • Mitä kuuluu ystävyteen? • Ystävyden merkitys • Hyvän ystävän ominaisuudet • Onko minussa hyvän ystävän ominaisuuksia? • Ystävyys ja rakkaus 	<ul style="list-style-type: none"> • Oikea ja väärä teko • Oikeudenmukaisuus • Toteutuuko oikeudenmukaisuus maailmassa? • Rikkaus ja köyhyys maailmassa 	<ul style="list-style-type: none"> • Mieliä ja sen perustelu • Toisen mieliä kunnioittaminen • Vapaus, uskonnon-vapaus, vakaumus • Suvaitsevaisuus, rasismi ja sorto
Itsetuntemus ja kulttuuri- identiteetti	<ul style="list-style-type: none"> • Ihmisiä erottavia seikkoja • Ihmisiä yhdistäviä seikkoja • Erilaisuus • Suvaitsevaisuus • Vammaiset 	<ul style="list-style-type: none"> • Lasten elämää eri maissa • Erilaisia elämäntapoja • Monikulttuurisuus Suomessa • Suvaitsevaisuus 	<ul style="list-style-type: none"> • Suomalainen kulttuuri • Elämäntapojen muutos Suomessa • Maaseudulta kaupunkiin • Elämää ennen vanhaan
Yhteisö ja ihmisoikeudet	<ul style="list-style-type: none"> • Yhdessä tekeminen • Säännöt ja niiden tarkoitus • Sopimus, lupaus, luottamus, rehellisyys ja totuus • Kultainen sääntö • Ristiriitojen ratkaisu 	<ul style="list-style-type: none"> • Oikeus ja laki • Velvollisuus • Lasten oikeudet • Toteutuuko lasten oikeudet kaikkialla? 	<ul style="list-style-type: none"> • Demokratia • Diktatuurit • Tasa-arvo
Ihminen ja maailma	<ul style="list-style-type: none"> • Minulle tärkeät asiat maailmassa • Luonnon ja ympäristön tärkeys ihmiselle • Luonnon ainutkertaisuus • Luonnonsuojelu • Uhanalaiset lajit 	<ul style="list-style-type: none"> • Mikä maailmaa uhkaa? • Voinko vaikuttaa elinympäristöni tulevaisuuteen? 	<ul style="list-style-type: none"> • Kestävä kehitys • Ympäristöjärjestöt • Miten elämä maapallolla on syntynyt? -Kalevala -Alkuperäiskansat -Uskonto -Tiede

6.11. – 6.12. Historia ja yhteiskuntaoppi

Historian ja yhteiskuntaopin tehtävänä on ohjata oppilasta kasvamaan yhteiskunnan aktiiviseksi ja vastuulliseksi toimijaksi. Oppiaineessa kohtaavat nykyisyys ja menneisyys osana historiallista kehitysprosessia. Opetus ohjaa oppilaan ymmärtämään ja arvostamaan niin omaa kuin muitakin kulttuureja.

TAVOITTEET

Historian ja yhteiskuntaopin tavoitteena on tarjota oppilaalle aineksia oman identiteettinsä rakentamiseen ja opettaa ymmärtämään sekä henkisen että aineellisen työn arvoa. Opetuksen tarkoituksena on tukea oppilaan kasvua suvaitsevammaksi ja demokraattiseksi kansalaiseksi. Valtakunnallisten tavoitteiden lisäksi on tärkeää, että kemiläiset oppilaat saavat perustiedot kotikaupunkimme ja oman asuinalueensa menneisyydestä sen historian tärkeinä ajankohtina.

Tärkeänä tavoitteena on saada oppilaat ymmärtämään Kemin kaupungin merkitys nykyaikaisessa maailmassa ja tulevaisuudessa.

Kemiläinen peruskoulun oppilas osaa hankkia tietoa menneisyydestä ja ymmärtää historian ilmiöiden ja tapahtumien syitä sekä seurauksia. Hän osaa myös arvioida oppimaansa ja pystyy perustelemaan mielipiteensä. Varsinkin yhteiskuntaopissa korostuu oppilaan kyky kriittisesti tulkita median eri muodoissa välittämään informaatiota. Oppilaalla on kyky ymmärtää yhteiskunnan ja taloudellisen toiminnan eettistä ulottuvuutta. Peruskoulun päättänyt oppilas on oma-aloitteinen ja aktiivinen, osaava ja yhteistyökykyinen sekä yhteistyöhaluinen.

SISÄLLÖT

Sisältötavoitteet on tarkoitettu noudatettaviksi. Paikallishistorian osuus on ohjeellinen ja seuraavassa esitetystä järjestyksestä ja paikallishistorian sisällöistä voidaan poiketa vuosiluokan puitteissa. Ajankohtaiset tapahtumat jollakin tietyllä sisältöalueella tai vaalit voivat olla syy poiketa järjestyksestä. Opetussuunnitelman käytännön toteutus ei ole normien sokeaa seuraamista vaan sisältöjen järkevää käyttämistä ja ryhmittämistä. Myös yleisen historian, Suomen historian, paikallishistorian, aihekokonaisuuksien ryhmittäminen on toteutettava soveliaalla tavalla.

Sisältötavoitteiden yhteyteen on laitettu parhaiten sopiva aihekokonaisuus. Näkökulmasta riippuen joku toinenkin aihekokonaisuus voisi sopia aivan hyvin.

TYÖTAVAT

Historian ja yhteiskuntaopin oppiminen mahdollistaa hyvin erilaisten ja monipuolisten opetusmenetelmien käytön aina perinteisestä vihkotyöstä, liitutaulun, kalvojen ja kartan käytöstä nykuteknologian sähköisten tietoverkkojen hyväksikäyttöön. Koska jokainen oppija oppii asiat omalla oppimistyyllillään, hyvässä historian opetuksessa käytetään monipuolista yksilö- ja ryhmäkeskeisiä menetelmiä.

Tavoitteet suuntaavat opetusmenetelmiä yhä enemmän toiminnalliseen suuntaan, jolloin oppilaiden osuus oppimisen subjektina, aktiivisena tiedon hankkijana, muokkaajana ja esittäjänä korostuu. Tärkeä asia työtavoista riippumatta on oppilaiden ja opettajan yhteistoiminnan korostuminen oppimistapahtumassa.

Tiedonhankinnan välineenä uudet sähköiset verkko-oppimisympäristöt mahdollistavat arkistomateriaalin ja dokumenttien lisääntyvän käytön. Yhteiskuntaopissa ajan tasalla olevan tiedon hankkiminen helpottuu. Kriittinen suhtautuminen käytettyjen lähteiden luotettavuuteen tulee entistä tärkeämmäksi asiaksi verkkomateriaalia käytettäessä.

Joustavat työtavat ja uudet oppimisympäristöt tarjoavat myös hyvän mahdollisuuden historian ja yhteiskuntaopin sekä muiden aineiden integraatiolle. Oppiaineen luonteen ansiosta integraatio voi luontevasti toteutua kaikkien koulussa opetettävien aineiden kanssa; käytettävissä oleva aika ja mielikuvitus ovat ainoat rajoittava tekijät.

ARVIOINTI

Historian ja yhteiskuntaopin arviointi perustuu havainnointiin, keskusteluun oppilaan kanssa, oppilaan itsensä ja hänen ryhmänsä tuotoksiin. Oppimista arvioidaan suhteessa luokka-asteen tavoitteisiin. Vaikka arvioinnista vastaa viime kädessä opettaja, se on parhaimmillaan kaikkien osapuolien yhteistoimintaa ja vuoropuhelua.

Oppilaiden erilaisuus on haaste arvioinnille ja koko historian sekä yhteiskuntaopin opettamiselle. Perinteisten kirjallisten kokeiden lisäksi oppilaille olisi hyvä antaa mahdollisuus näyttää osaamistaan myös muilla tavoilla. Esimerkiksi vihkotyöt, kotitutkielmat, suulliset esitykset, historialliset draamat, multimediatyöt, portfolio-kansiot ja ryhmien yhteisvastuulliset tuotokset laajentavat oppilaan osaamiskapasiteetin hyödyntämistä. Arvioinnissa otetaan huomioon myös, miten vastuullisesti, aloitteellisesti, yritteliäästi, säännöllisesti ja huolellisesti oppilas työskentelee ja miten hän toimii yhteistyössä toisten kanssa.

Tarkoituksena on, että oppilas saa yksilöllistä ja totuudenmukaista palautetta edistymisestään, työskentelystään, sosiaalisesta kasvustaan, käyttäytymisestään sekä opiskelutaidoistaan. Arvioinnissa pitäisi pyrkiä myös työskentelyn aikana oppilaan positiiviseen tukemiseen ja kannustamiseen.

AIHEKOKONAISUUDET

Aihekokonaisuudet ovat opetuksen ja kasvatustyön keskeisiä painotusalueita. Historia ja yhteiskuntaoppi oppiaineena mahdollistaa erilaisten ainekokonaisuuksien luontevan käsittelyn eri sisältökokonaisuuksissa. Aihekokonaisuuksilla voidaan helposti syventää historian ja yhteiskuntaopin osa-alueita katsomalla jotain historian tapahtumaa aihekokonaisuuden näkökulmasta.

Sisällöissä on mainittu aiheeseen sopiva aihekokonaisuus, joka voi luonnollisesti aihepiirin käsittelytavasta ja tarkastelukulmasta riippuen olla jokin muukin. Lopullinen toteutus on aina koulun oma asia. Koulun opetussuunnitelmassa päätetään ja yksilöidään aihekokonaisuuksien toteutusmuoto ja laajuus.

Aihekokonaisuudet tulee mieltää mahdollisuutena ja niiden avulla voidaan opetusta ja kasvatusta eheyttää. Kaikkia tähän opetussuunnitelmaan sisällytettyjä aihekokonaisuuksia ei tarvitse toteuttaa, mutta on pidettävä huolta, että ne näkyvät koulun toimintakulttuurissa.

5. LUOKKA

TAVOITTEET

Oppilas oppii ymmärtämään, että tietoa historiasta saadaan etsimällä ja tutkimalla vanhoja esineitä, rakennuksia ja kirjoituksia. Oppilas ymmärtää lisäksi, että uudet tutkimusmenetelmät tai löydökset voivat tuoda uutta tietoa, jotka muuttavat aikaisempia käsityksiämme.

Oppilas ymmärtää historiassa olevan eri aikakausia ja osaa sijoittaa joitakin niistä aikajanelle.

Oppilas oppii tunnistamaan muutoksia oman perheen ja kotiseudun historiassa.

Oppilas oppii Suomen historiaa.

SISÄLLÖT VUOSILUOKITTAIN

Sisältötavoitteet on tarkoitettu noudatettaviksi. Paikallishistorian osuus on ohjeellinen seuraavassa esitetystä järjestyksestä ja paikallishistorian sisällöistä voidaan poiketa. Ajankohtaiset tapahtumat jollakin tietyllä sisältöalueella tai vaalit voivat olla hyvä syy poiketa järjestyksestä. Opetussuunnitelman käytännön toteutus ei ole normien sokeaa seuraamista vaan sisältöjen järkevää käyttämistä ja ryhmittämistä. Myös yleisen historian, Suomen historian, paikallishistorian ja aihekokonaisuuksien rytmittäminen on toteutettava soveliaalla tavalla.

6.13. Musiikki

”Musiikin opetuksen tehtävänä on auttaa oppilasta löytämään musiikin alueelta kiinnostuksen kohteensa sekä rohkaista oppilasta musiikilliseen toimintaan, antaa hänelle musiikillisen ilmaisun välineitä ja tukea hänen kokonaisvaltaista kasvuaan. Opetuksen tehtävänä on myös saattaa oppilas ymmärtämään, että musiikki on erilaista eri aikoina ja eri paikoissa. Opetuksessa tulee ottaa huomioon, että musiikin ymmärtämisen perusteena ovat musisoinnin ja musiikin kuuntelun yhteydessä saadut merkitykselliset kokemukset. Musiikin opetus antaa välineitä oppilaan oman musiikillisen identiteetin muodostumiseen prosessissa, jossa rakentuu arvostava ja utelias suhtautuminen erilaisiin musiikkeihin. Musiikillisia taitoja kehitetään pitkäjänteisellä, kertaamiseen kehittyvällä harjoittelulla. Yhdessä musisoiminen kehittää sosiaalisia taitoja, kuten vastuullisuutta, rakentavaa kriittisyyttä sekä taidollisen ja kulttuurisen erilaisuuden hyväksymistä ja arvostamista. Oppilaan kokonaisvaltaisen ilmaisun kehittymistä tulee tukea myös etsimällä yhteyksiä muihin oppiaineisiin. Musiikin opetuksessa sovelletaan teknologian ja median tarjoamia mahdollisuuksia.” (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004: 230.)

Musiikin opetuksen yleiset tavoitteet

Musiikin opetuksen tavoitteena on:

- herättää oppilaissa pysyvä myönteinen kiinnostus musiikkiin sekä kasvattaa heistä aktiivisia musiikin ”käyttäjiä”
- opettaa oppilaita toimimaan sosiaalisessa vuorovaikutussuhteessa toistensa kanssa musiikin avulla
- tarjota positiivisesti vaikuttavia emotionaalisia elämyksiä musiikin kautta
- ohjata oppilaita myös kriittiseen mutta ennakkoluulottomaan suhtautumiseen musiikin kuuntelussa
- kehittää valmiuksia käyttää musiikin keinoja ilmaisun välineinä
- vahvistaa omaa musiikki-identiteettiämme
- opastaa oppilaat huomaamaan oman alueemme musiikkitarjonta ja mahdollisuudet harrastaa musiikkia alueellamme
- kehittää yhteistyötä paikallisten musiikillisten tahojen kanssa.

Musiikin tuntimäärä

Taito- ja taideaineille varattu tuntikiintiö tulee jakaa tasapuolisesti ko. aineiden kesken.

MUSIIKIN OSA-ALUEET JA NIIDEN TAVOITTEET

Musisointi

Laulaminen

Laulaminen on keskeinen työtapaperusopetuksessa. Lauluun voidaan aktivoida koko luokka tai jopa koko koulu yhtä aikaa. Laulun avulla on helppoa, selkeää ja konkreettista opettaa musiikin tietoja ja taitoja ilman apuvälineitä.

Jokaisen oppilaan aktivoimiseksi laulamaan voidaan aluksi kiinnittää huomiota melodisen puhtauden lisäksi myös rytmiseen esittämiseen ja tekstin artikuloimiseen. Tämä tapa tukee myös lukemaan oppimista ja selkeää esitystapaa.

Osa lauluista on hyvä opetella ulkoa, se tukee vapautunutta ilmaisua. Tällaisia lauluja ovat esimerkiksi koulun juhlissa esitettävät laulut.

Lauluja opiskeltaessa on syytä huomioida teksti. Tekstin pohjalta voidaan luoda lauluesitykselle erilaisia tulkintoja. Pienilläkin dynaamisilla ja agogisilla vaihteluilla saadaan eloa lauluun ja myös lisämotivaatiota harjoitella. Ilmaisuun ja kommunikaatioon on hyvä kiinnittää huomiota varsinkin ylemmillä luokilla.

Tärkeää on systemaattinen, jatkuva laulaminen. Jokaisella musiikintunnilla pyritään laulamaan, mielellään myös muilla oppitunneilla integroidaan ko. aihepiirien lauluja oppiaineeseen. Laulurepertuaari on myös oltava kiinnostava ja motivoiva, myös oppilaita on kuunneltava tässä suhteessa.

Laulaminen tapahtuu terveellä luonnonäänellä, eli omalla soinnilla, ei pyritä imitoimaan klassista tai populaarista äänenmuodostusta. Oppilaille on kuitenkin syytä kertoa eri kulttuurien ja musiikin tyylien laulutavoista ja myös kuunteluttaa erilaisia esimerkkejä niistä. Laulutapa on kulttuurisidonnainen asia.

Lauluja valittaessa on luonnollista huomioida koulun juhliin liittyvä tematiikka. Lisäksi vuoden kiertoon liittyvät laulut, kansalliset merkkipäivät, merkittävät tapahtumat ja kansainväliset teemat ovat laulujen aiheina. Musiikin termejä ja teoriaa opiskeltaessa valitaan sopivia lauluja.

Laulussa on syytä huomioida eri ikäkausien tuomat rajoitukset. Laulujen äänialue laajenee, melodiikka ja rytmiikka tulevat haastavimmiksi ja vaikeammiksi ylemmille luokille tultaessa.

Lauluun liittyviä aihealueita

3. – 4. luokka

- yksiäänistä laulua, pyrkimys selkeään lausumiseen, tarkkaan rytmiikkaan ja puhtaaseen melodiikkaan
- materiaalina perinteisiä lastenlauluja, uudempia lasten lauluja, maakuntalauluja, kansallislauluja, vuodenaikaan ja juhliin liittyviä lauluja.
- suomalaisia kansanlauluja, kalevalainen laulu
- vuorolaulu
- Suomen naapurimaiden lauluja
- kaanon- laulun periaate.

5. – 6. luokka

- joiku
- helppoja kaksiäänisiä lauluja (unisonosta käväisee kaksiäänisenä), ostinato-kuvioita
- eurooppalaisia kansanlauluja
- tanssimusiikin lauluja (valssi, foksi, tango, humppa, jenkka)
- lauluja maailmalta
- laulun tulkinta.

7. luokka

- eri kulttuurien ja musiikkityylien (iskelmä/pop, rock, klassinen, kansanlaulut, maailman musiikki) lauluja
- äänen huolto, äänen synty- ja sointiprosessi, äänen avauksen merkitys laulajalle, ääniharjoituksia
- kuoro- ja yhtyelaulu
- klassisen laulun ääniluokat
- bändin solistina toimiminen, taustalaulu; mikrofonilaulu.

Soittaminen

Soittaminen on koordinaatiota kehittävää toimintaa. Se on haaste tunneälylle, lisäksi soitossa tulee esille sen terapeuttinen merkitys.

Musisoimisen sosiaalinen luonne tukee koulun kasvatustavoitteita; on opittava kuuntelemaan toisia ja puhaltamaan yhteen hiileen, jotta saadaan aikaan toimivia musiikillisiä kokonaisuuksia.

Koulusoiton keskeinen tavoite on luoda pohjaa ja mahdollisuuksia musiikilliseen itseilmaisuun sekä yksilönä, että ryhmässä. Tämä toteutuu oppilaiden saadessa myönteisiä soittokokemuksia. Osan oppilaista voivat koulussa saadut kokemukset ohjata pysyvän harrastuksen tielle.

Tärkeää on myös esitellä erilaisia soittimia ja niiden mahdollisuuksia erilaisissa musiikkiyhteyksissä ja näin antaa oppilaille virikkeitä oman soittimen valinnassa. Sinfoniaorkesteriin ja sen soittimiin tutustutaan kuuntelemalla ja katsomalla.

Mahdollisuuksien mukaan tutustutaan erilaisissa kokoonpanoissa soittavien kemiläis-muusikoiden soittimiin ja uraan. Luokkien 1–6 aikana olisi jokaiselle peruskoululaiselle järjestettävä mahdollisuus osallistua vähintään yhteen kaupunginorkesterin konserttiin ja yhteen kuorokonserttiin.

Soittamiseen liittyviä aihealueita

Soitossa oppilaiden valmiudet ja taso vaihtelevat erittäin runsaasti. Näin ollen ei ole tarkoituksenmukaista rajata oppisisältöjä ahtaasti. Musiikkia harrastavia oppilaita on syytä tukea siten, että he voivat käyttää taitojaan haasteellisesti soittotilanteissa. Soitossa

eriyttäminen on selkeää ja helppoa. Alla luetelluista aihealueita opettaja voi omien näkemystensä mukaisesti painottaa.

3. – 4. luokka

- pyritään hankkimaan jokaiselle oppilaalle oma sopraanonokkahuilu, joka seuraa oppilasta koko perusopetuksen ajan. Opetellaan puhallustekniikkaa sekä sormitukset ja soitetaan juurisävelillä.
- laattasoittimet, lyöntitekniikka kahdella malletilla, vuoro- ja yhtä aikaa lyönti
- 5-kielinen kantele, sointusäestys I-V ja myöhemmin IV- sointu
- perusrytmin soittaminen erilaisilla lyömäsoittimilla, erilaisten rytmikuvioiden soittaminen perusrytmin päälle
- tutustumista rummustoon
- bassokitaran vapaat kielet.
- eri rytmien harjoittelu rytmisoittimilla sekä kehorytmein.

5. – 6. luokka

- nokkahuilulla kaksiaänisiä kappaleita ja säestyksiä. Omien pikkuteemojen tekoa. Myöhemmin moniäänistä materiaalia
- laattasoittimilla ylennettyjä ja alennettuja säveliä
- 5-kielinen kantele näppäily sormitus
- eri lyömäsoittimien soittotekniikkaa ja säestysrytmejä, rummustolla peruskompeja
- sähköbassolla helppoja perusäänikompeja
- kitaralla peruslyönnit plektralla (alas–ylös) yhdensoinnun kappaleita myöhemmin kahden soinnun kappaleita (I - V)
- tutustumista kosketinsoittimiin.

7. luokka

- lyömäsoittimien käyttö eri tyylisessä musiikissa (esim. lattari ja rock musiikissa)
- rummustolla tutustutaan valssi, humppa, beat, triolikomppi, suffle ja half-suffle (=foksi)-kompeihin ja yksinkertaisiin filleihin
- sähköbassolla tyypillisiä bassolinjoja (esim. vaihtobasso ja beat-komppi)
- kitaralla uusia sointuja ja kompeja, kvinttisoitujen käyttö
- kosketinsoittimet, duuri ja mollisoinnun muodostaminen koskettimistolla
- nokkahuilulla moniäänistä materiaalia, bändisovituksiin nokkahuiluteemoja
- 5-kielinen kantele sointu ja näppäilysoitto.

Kuuntelukasvatus

Musiikin kuuntelussa voidaan erottaa erilaisia lähestymistapoja: aktiivinen ja toiminnallinen, analyttinen ja elämyksellinen kuuntelu.

Kuuntelukasvatuksen tavoitteet

- Ohjataan oppilasta oikeisiin kuuntelutottumuksiin ja –asenteisiin.
- Ohjataan oppilasta keskittyneeseen, tarkkaavaiseen ja häiriöttömään musiikin kuunteluun.
- Musiikin kuuntelun avulla opetetaan erilaisten musiikkikulttuurien ymmärtämistä ja hyväksymistä.
- Ohjataan oppilasta kriittiseen ja analyttiseen musiikin kuunteluun.
- Kuuntelukasvatuksen tulee olla eri luokka-asteilla systemaattista, aikaisempaan pohjautuvaa.
- Aktiivisen kuuntelun kautta havainnollistetaan musiikin eri osa-alueita.
- Koulujen tulee vuosittain pyrkiä tarjoamaan oppilaille mahdollisuus myös elävän musiikin kuunteluun. Kemissä tämä voidaan toteuttaa yhteistyössä Kemin kaupunginorkesterin, Länsi-Pohjan musiikkiopiston sekä mahdollisuuksien mukaan paikallisten musiikin harrastajien kanssa.

Musiikkiliikunta

Musiikkiliikunnan alkujuuret juontuvat kahden musiikkipedagogin, E. Jaques-Dalcrozen ja C. Orffin kehittelemille metodeille, joissa liikunta otettiin keskeisesti mukaan musiikkikasvatukseen. Näissä menetelmissä oppiminen perustuu musiikin ja liikkeen yhdistäviin kokonaisvaltaisiin kokemuksiin.

Sisällöt

1. – 2. luokka

- Laululeikit, piirileikit
- Kehorytmit.

3. – 4. luokka

- tasa- ja kolmijakoisen musiikin mukana liikkuminen
- kehorytmit
- jonomuodot
- erilaisia askelia (esim. hyppyaskel, laukka- askel).

5. – 6. luokka

- kehorytmit
- tutustutaan erilaisiin tanssiaskeliin ja muotoihin (esim. suomalaiseen kansantanssiperinteeseen, katrillimuotoihin, eri kulttuurien tansseihin ja historiallisiin tansseihin)
- nykymusiikki (esim. rap).

7. luokka

- syvennetään ala- asteella opittuja musiikkiliikuntamuotoja.

Musiikin osa-alueet

Musiikin osa-alueita toteutetaan laulaen, soittaen ja kuunnellen sekä musiikkiliikunnan avulla. Musiikin osa-alueiden sisällöt eri luokka-asteilla ovat seuraavat:

RYTMI/TEMPO

1. – 2. luokat	3. – 4. luokat	5. – 7. luokat
<ul style="list-style-type: none"> • tavurytmit • oman nimen rytmi • laulun sanarytmi • perussyke • hidastuva–nopeutuva • tauot • 1/4 nuotti sekä 1/8 nuotti	<ul style="list-style-type: none"> • tasa- ja kolmijakoinen • 2/4 ja ¾ tahtilajit • ritardando–accelerando • tempovaihteluiden vaikutus musiikin tunnelmaan • opitaan 1/8, 1/4-, 2/4- ja kokotauko • harjoitellaan helppoja rytmisaneluita lukemalla, taputtamalla ja tititoimalla; pohjana tavu- ja sanarytmit	<ul style="list-style-type: none"> • syvennetään alemmilla luokka-asteilla opittua • pisteen vaikutus nuotin aika-arvoon • 1/16-nuotti sekä vastaava tauko • rytmisaneluita, soissa käytetään 1/16-, 1/8-, 1/4-, puoli- ja kokonuoitteja • erikoisempia tahtilajeja esim. 5/4, 6/8 ja 7/8 • tangon, valssin, jenkkan ja humpan rytmi • samban rytmi

DYNAMIIKKA

1. – 2. luokat	3. – 4. luokat	5. – 7. luokat
<ul style="list-style-type: none"> • hiljainen–voimakas • hiljenevä–voimistuva • kevyt–raskas • lähestyvä–loittoneva • dynamiikan vaikutus • musiikin tunnelmaan	<ul style="list-style-type: none"> • syvennetään alemmilla luokilla opittua • musiikin symbolit pp, p, mp, mf, f, mf, ff • musiikkitermit diminuendo–crescendo • dynamiikaltaan vaihtelevia kuuntelunäytteitä	<ul style="list-style-type: none"> • aiemmin opitun syventämistä • dynaamisten vaihteluiden käyttö joissakin tunnetuissa sävellyksissä • dynamiikka nykymusiikissa (pop- ja heavymusiikki) • liian voimakkaan äänen haitat

MELODIA/HARMONIA

1. – 2. luokat

- nouseva – laskeva
- korkea – matala
- duurin ja mollin sävyeron havaitseminen
- tutun laulumelodian tunnistaminen

3. – 4. luokat

- duurin ja mollin erottaminen kuuntelemalla
- duuri- ja mollikolmisoinnun sävyeron havaitseminen
- puhtaan ja riitasoinnun erottaminen
- puhtaasti laulettuun tai soitettuun sävelmän erottaminen epäpuhtaasta

5. – 7. luokat

- eurooppalaiseen musiikkikulttuuriin tutustuminen (5)
- Euroopan ulkopuoliseen musiikkikulttuuriin tutustuminen (6)
- I, IV ja V asteen soitujen kuuntelu ja käyttö musiikissa

SOINTIVÄRI

1. – 2. luokat

- erotetaan häly sävelestä
- tunnistetaan eritysoittimia niiden sointiväriin perusteella: claves, marakassi, tamburiini, kehärumpu, triangeli, kellopeli, bongorumpu
- tunnistetaan soittimet: viulu, trumpetti, piano
- erilaisia oman äänen sävyjen etsimistä ja kokeilua

3. – 4. luokat

- tunnistetaan ihmisäänen perustyyppit: sopraano, alto, tenori ja basso
- tunnistetaan kuuntelemalla soittimet: klarinetti, huilu, käyrätorvi, sello ja patarummut
- opetellaan kuvaamaan musiikin sointivärejä adjektiivein sekä kuvaamataidon keinoin

5. – 7. luokat

- opitaan sinfoniaorkesterin soitinryhmät ja orkesterisoittimet
- tutustutaan bändisoittimiin: sähkökitara, sähköbasso, pop-rummuusto, sähköurut, syntetisaattori, sekä niiden sointiväriin
- tutustutaan erikseen syntetisaattorin soundimaailmaan
- eri kuoromuotojen tunnistaminen kuuntelemalla

MUOTO

1. – 2. luokat

- samanlainen–erilainen
- kysymys–vastaus
- säkeistö
- soolo–tutti
- AB–rakenne (2)
- kertausmerkit

3. – 4. luokat

- säe
- säepari
- kahdenpuoleinen ABA-rakenne
- jonomainen ABC-rakenne
- kertausmerkit ja maalit

5. – 7. luokat

- aiemmin opitun lisäksi rondomuoto
- pop/rock-musiikin rakenteita
- segno ja coda

Musiikin kuuntelukasvatukseen sopivia teoksia

1. ja 2. luokat

Camille Saint Saens: Eläinten karnevaalit
Rimsky–Korsakov: Kimalaisen lento
Strauss: Radetski-marssi sekä muita tunnettuja marsseja
Vivaldi: Vuodenajat

3. ja 4. luokat

Brahms: Unkarilainen tanssi no: 5
Dukas: Noidan oppipoika
Grieg: Peer Gynt
Näytteitä ihmisäänityypeistä
Pacius: Maamme ja Suomen laulu
Piirpauke: Konnevitsan kirkonkellot
Prokofjev: Pekka ja susi
Rimsky–Korsakov: Kimalaisen lento
Saint Saens: Eläinten karnevaalit
Sibelius: Finlandia ja Valse Triste
Sibelius: Myrsky
Strauss: Radetski-marssi sekä muita tunnettuja marsseja
Tšaikovski: Kukkais-valssi sekä Pienten joutsenten tanssi baletista Pähkinänsärkijä
Vivaldi: Vuodenajat

5. ja 6. luokat

aasialaista, afrikkalaista ja etelä – amerikkalaista kansanmusiikkia
Bach: Toccata ja fuuga d- molli sekä osia Matteus-passiosta
Beethoven: 5. ja 9. sinfonia
Debussy: Faunin iltapäivä
Dukas: Noidan oppipoika
Grieg: Peer Gynt
keskeisiä eurooppalaisia kansallislauluja ja kansanmusiikkia
Kevyttä suomalaista ja ulkomaista musiikkia perustuen laulettavaan ohjelmistoon
Mozart: 40. sinfonia, Taikahuilu ja Eine kleine Nachtmusik
Musorgsky: Näyttelykuvia
Nyky musiikkia: Ligeti, Penderecki, Rautavaara. Stockhausen
Pacius: Maamme ja Suomen laulu
Piirpauke: Konnevitsan kirkonkellot
Ravel: Bolero
Rimsky Korsakov: Sheherazaden tarina
Saint Saens: Eläinten karnevaalit
Sibelius: Finlandia ja Valse Triste sekä Tuonelan joutsen
Smetana: Vltava (Moldau)
Strauss: Radetski-marssi sekä muita tunnettuja marsseja

Suomalainen kansanmusiikki

Tunnettujen suomalaisten kansanmusiikkiyhtyeiden esityksiä, kuten Purppuripelimannit, Niekku, Piirpauke, Pohjantahti, Tallari, Värttinä

Pop- ja jazzmusiikki

Tunnettujen bändien ja solistien eri aikakausilta olevia erityyppisiä esityksiä

Musiikin arviointi

Musiikin arvioinnissa on otettava huomioon eri lähtökohdista ja valmiuksista ponnistavat oppilaat. Oppilaalle on järjestettävä mahdollisuuksia osoittaa kykynsä ja kiinnostuksensa musiikissa. Kaikki oppilaat eivät ole esittämiseen suuntautuneita, vaikka musiikin arviointi painottuukin perusopetuksessa esittävälle puolelle.

Arviointi perustuu jatkuvaan seurantaan sekä opetuksen yhteydessä annettavaan suulliseen palautteeseen. Kirjallisia kokeita, laulu- ja soittokokeita voidaan myös pitää. Arvioinnin kohteena ovat oppilaan tiedot, taidot ja asenteet. Arvioinnissa on otettava huomioon kaikki musiikin osa-alueet.

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta otetaan huomioon 4. kouluvuoden päättyessä valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden mukaan: Samoin päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8 valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden mukaan. Valinnaisen musiikin tavoitteet ja sisällöt määritellään koulukohtaisesti.

Koulun yhteistyötahoja musiikkikasvatuksessa ovat muun muassa Länsi-Pohjan musiikkiopisto, Kemin Kaupunginorkesteri ja paikalliset kuorot.

6.14. Kuvataide

Tavoitteet

Taidekasvatuksen päätehtävänä on antaa oppilaalle välineitä nykypäivän yhteiskunnan visuaalisen kulttuurin ilmiöiden ymmärtämiseen: taide, media ja ympäristö. Sen tehtävänä on tarjota oppilaalle tietoja ja taitoja kokemusten, tunteiden, merkityksien, mielipiteiden ja elämysten välittämiseen sekä vastaanottamiseen. Tavoitteena on myös kehittää oppilaan taiteen ja taidehistorian tuntemusta. Kuvataiteessa tehtävänantojen tulisi edistää oppijan kokonaisvaltaista taiteellista oppimista. Saven (1993) mukaan taiteellinen oppiminen on aktiivista aisti-, kokemus- sekä mielikuva- ja käsitetiedon yhdistämistä.

Oppiaines

Kuvataiteen tehtävänannoissa pyritään teemallisiin ja pitkäkestoisiin kokonaisuuksiin ja mahdollisimman laajaan oppiaineen sisäiseen integraatioon. Tehtävänannoissa tulee yhdistyä oppisisältöjä kuvataiteen keskeisistä sisällöistä: kuvailmaisuus ja kuvallinen ajattelu, taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen, ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu sekä media ja kuvaviestintä. Kunnan opetussuunnitelmassa alaluokkien oppisisällöt on jaettu kaksi vuosiluokkaa käsittäviksi osioksi. Yläluokkien oppisisällöistä osa jakaantuu vuosiluokittain, kun taas osalle sisällöistä on jätetty liikkumavaraa ajankohtaisuutta ja projekteja varten.

Työskentelytavat

Opettaja valitsee työtavat niin, että ne parhaiten tukevat oppilasta kuvataiteelle asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa. Kuvataiteen opetukselle ominaisia ovat työtavat, joissa havaintopohjaiseen tietoon liitetään monipuolinen toiminta. Toiminnan lähtökohtana ovat todellisuudesta ja taideteoksista saadut kokemukset. Työskentelyssä nämä kokemukset liitetään oppilaan henkilökohtaiseen elämään ja esim. taiteen tulkinnessa henkilökohtaiset merkitykset johdetaan kulttuurisista merkityksistä. Työskentelyssä vuorottelevat havainnointi, käsitteellistäminen, tiedonhankintataidot, oma tuottaminen ja arviointi. Kaikki edellä mainitut osa-alueet voivat tapahtua yksin, parityönä tai ryhmässä.

Arviointi

Oppilas tulee ohjata oman taiteellisen toiminnan ja kehittymisen seuraamiseen sekä arviointiin työskentelynsä eri vaiheissa itsenäisesti sekä vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Opettaja kohdistaa arvioinnissa huomionsa koko taiteelliseen prosessiin: luonnoksiin, tehtyihin töihin sekä työskentely- ja tiedonhankintataitoihin. Oppilastöitä arvioitaessa on tärkeää, että oppilas tietää mihin seikkoihin arviointi kulloinkin kohdistuu. Työkansio, vihko, työskentelypäiväkirja tai portfolio, joka sisältää tehdyt työt, luonnokset, suunnitelmat, itsearviointit jne. ovat osa arviointia ja taiteellisen prosessin näkyväksi tekemistä.

Koulun toimintakulttuuri

Kuvataidekasvatus on osa koulun esteettistä ja eettistä kasvatusta. Kuvataidekasvatuksen sisällöt niveltävät osaksi eri oppiaineita integroivia yhteisiä teemoja, koulun juhlia, projekteja, kerhotoimintaa tai esim. kouluympäristön viihtyvyyden lisäämistä.

Yhteistyö kunnan kulttuuritahojen kanssa

Tavoitteena on erilaisten taidepedagogisten yhteistyömuotojen kehittäminen Kemin aluetaidemuseon ja muiden paikallisten kulttuuritahojen kanssa.

AIHEKOKONAISUUDET

Ihmisenä kasvaminen

Ihminen on ruumiillinen, aistiva, tunteva ja tietävä. Kuvataide oppiaineena antaa mahdollisuuden tunteiden, omien aistimusten, elämysten ja mielipiteiden ilmaisemiseen kuvallisin keinoin. Kuvallisten tehtävien aiheet tulee mahdollisuuksien mukaan kytkeä oppilaiden omaan kokemus- ja elämänpiiriin. Kuvataidekasvatuksen tavoitteena on oppijan tietoisuuden ja ymmärryksen lisääntyminen ja laadullinen kehittyminen suhteessa itseän, toisiin ihmisiin, kulttuuriin ja luontoon (Sava 1993).

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys

Kuvataidekasvatuksessa keskitytään aluksi oppilaan lähiympäristössä olevaan kulttuuriperintöön, josta laajennetaan kohti eurooppalaisuutta ja globaaleja kysymyksiä; mitä on kemiläinen, lappilainen, suomalainen, pohjoismainen, eurooppalainen jne. kulttuuri.

Kuvataidekasvatus voi olla sekä säilyttämässä että uudistamassa tätä kuvaa. Kemiläisiä erityispiirteitä ovat esim. merellisyys, lumi- ja jäärakentaminen, sarjakuvatietous, alueelliset taiteilijat sekä paikalliset elinkeinot kuten puunjalostus- ja kaivosteollisuus sekä informaatioteknologia.

Viestintä ja mediataidot

Kuvataidekasvatuksessa annetaan oppilaalle tietoja ja taitoja vastaanottaa ja tuottaa erilaisia kuvallisia viestejä. Tavoitteena on, että oppilas oppii kriittisesti lukemaan ja analysoimaan kuvien kulttuurisia merkityksiä sekä osaa itse hankkia tietoja ja tuottaa kuvallista viestintää monipuolisesti erilaisin välinein ja materiaalein.

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys

Yhteiskunnallisesti kantaaottava taide on ollut kytkeytyneenä erilaisiin ideologioihin ja pyrkinyt vaikuttamaan yhteiskunnalliseen kehitykseen. Nykyaide keskustelee yleisönsä kanssa tämän päivän yhteiskuntaan liittyvistä ongelmista ja näkökulmista. Yhteistyössä eri oppiaineiden kanssa voidaan rakentaa kokonaisuuksia (musikaalit, rakennusprojektit jne.), joiden avulla toimitaan koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Kuvataiteilija ammattina ja yrittäjänä.

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta

Kuvataidekasvatuksessa taidetta tehdään ja tutkitaan ympäristöestetiikan ja ympäristötaiteen näkökulmasta. Tavoitteena on, että oppilas oppii ymmärtämään muotoilun ja arkkitehtuurin peruskäsitteitä ja ympäristösuunnittelun periaatteita eettisen, ekologisen ja kestävä kehityksen näkökulmasta korostaen taiteen mahdollisuuksia vaikuttaa lähiympäristöön ja yhteiskuntaan.

Turvallisuus ja liikenne

Turvallisuuteen ja liikenteeseen liittyvät turvallisuus ja -huomiovärit ovat osa väriopin sisältökokonaisuutta ja alaluokkien opetuksessa aihealuetta käsitellään integroiden muiden oppiaineiden kanssa.

Ihminen ja teknologia

Kuvataiteen opetukseen liittyy olennaisesti erilaisten tekniikoiden ja välineiden hallinnan harjoittelu. Taideopetuksessa tavoitteena on antaa oppilaille monipuolisesti valmiuksia erilaisten materiaalien, tekniikoiden ja kuvantuottamisen tapojen hallintaan niin perinteisten menetelmien kuin uudenkin teknologian suomin mahdollisuuksin.

Kirjallisuutta:

Ahjopalo-Nieminen, Tarja. 1999. Kuvittajan keinot.

Haapala & Pulliainen. 2000. Taide ja kauneus.

Räsänen, Marjo. 2000. Sillanrakentajat. Kokemuksellinen taiteen ymmärtäminen.

Huhmarniemi, Jokela, Vuorjoki. (toim.) 2003. Talven taidetta. Puheenvuoroja talven kulttuurista,

talvitaiteesta ja lumirakentamisesta.

Huhmarniemi, Jokela, Vuorjoki (toim.) 2003. Talven taito. Ohjeita lumi- ja jääveistoon.

Töyssy, Vartiainen, Viitanen. 1999. Kuvataide. Visuaalisen kulttuurin käsikirja.

Viitanen, Suvanto, Töyssy, Vartiainen (toim.). 2004. Kuvan tekijä.

Wetzer, Hannele. 2000. Värivaaka.

Kuvailmaisuus ja kuvallinen ajattelu	1-2	3-4	5-6
	<p>Piirustus: mielikuva- ja elämyksellinen piirtäminen eri piirtimin painottuu: hiili, vahavärit, lyijykynä, sivellin. Havaintopohjaiseen piirtämiseen tutustutaan. Integrointi ympäristö- ja luonnontietoon: eläimet ja kasvit. Rikastaminen. Geometriset muodot, vapaat muodot, pikkutarkka-suurpiirteinen piirtäminen, luonnostelu - työn viimeistely.</p>	<p>Mielikuvapiirtäminen painottuu edelleen. Harjoitellaan havaintoon pohjautuvaa piirtämistä. Laajennetaan erilaisiin piirtimiin tutustumista: lyijykynä, hiili, huopakynä. Rikastaminen. Ihmisen kasvot, mittasuhteet tutkimalla. Elävä viiva: paksuus-hentous, liike-staattisuus, rytmi.</p>	<p>Havaintoon perustuva piirtäminen eri piirtimin. Luonnos, ääriiviipiirustus, muotoileva varjostus. Ihmiskuvaus: mittasuhteet; kokokuva, kasvotutkielma, siluetti. Croquis, muotokuva. Maisemakuvassa etuala-, keskiala ja takala.</p>
	<p>Maalaaminen: elämispohjaisia maalaustehtäviä. Maisema: lähellä/kaukana. Pää- ja välivärit. Värien sekoittaminen kokeilemalla. Luonnon värimaailman havainnointi eri vuodenaikoina. Mielikuvamaalaus: väri tunnelman luojana. Erilaiset värit ja siveltimet: vesivärit, peitevärit, valmisvärit.</p>	<p>Perehtyminen maalaamisen perustekniikoihin. Maisemamaalaus: mittasuhteet(lähellä iso- kaukana pieni), väri lähellä ja kaukana. Sekatekniikka esim. batiikkivahaväri + vesiväri. Erilaisia sivellintekniikoita. Eri värisävyjen löytäminen havainnoimalla ja niiden tutkiminen kokeilemalla.</p>	<p>Erilaisia maalaustekniikoita ja välineitä. Havaintoon pohjautuvaa maalaamista. Värioppi: lämpimät ja kylmät värit. puhtaan välivärien sekoittaminen, väriympyrän tekeminen, värin taittaminen ja murtaminen. Erilaisten värisävyjen tietoinen tuottaminen. Tehdään värisuunnitelmia, maisema- ja asetelmamaalauksia, henkilökuvia, abstraktion käsite.</p>
	<p>Sommittelu: Esineiden ja asioiden sijoittelu paperille. Iso- pieni.</p>	<p>Käsitteet: lähellä: iso - kaukana: pieni, kaaos-järjestys, erilaiset rytmit, pintojen ja alueiden sommittelu. Väri- ja tilasommitelutehtäviä.</p>	<p>Sommittelun perustyyppjä: vaakasuoja, pystysuoja, diagonaali, spiraalimainen sommittelu. Maiseman jäsentely: etuala, keskiala, taka-ala. Horisontti alhaalla, ylhäällä.</p>
	<p>Grafiikka: toistaminen: järjestys –epäjärjestys. Nauha- ja peiliornamentti. Sabloonapainanta, sivellinpainanta.</p>	<p>Vedostamisen periaate, peilikuva ja pelkistäminen. Kohopainotöitä eri materiaaleilla. Esim. styrox -laatalle kaiverrus, linoväripainanta. Keskusornamentti.</p>	<p>Rikastaminen ja pelkistäminen, musta-valko –ajattelu, peilikuva. Esimerkiksi kohopaino, tarttumapiirros, eristysvedos, monotypia, linopiirros. Onnistunut vedos. Grafiikan merkinnät ja kehystäminen. Värikokeiluja.</p>
	<p>Muovailu ja rakentelu: kolmiulotteiseen muotoon tutustuminen koskettelemalla, tunnustelemalla ja katselemalla. Savi- ja darwimassatyöt: peukalointitekniikka. Eläin, astia, materiaalipainanta savilaatalle. Muovailuvaha.</p>	<p>Savityöt, peukalointi ja makkaratekniikka; liittäminen, astia. Reliefi.</p>	<p>Savityöt integroituen esim. esihistoriaan tai antiikin taiteeseen. Makkaratekniikka, reliefi. (Engobe mahdollinen).</p>
	<p>Rakentelu eri materiaaleista: jättemateriaali, puu, pahvi, paperi, rautalanka, luonnonmateriaalit. leikkaaminen, liittäminen. Kollaasi. Tiläkäsitteen laajentaminen: majat, tilan rakentaminen.</p>		

Taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen	1-2	3-4	5-6
	Taidekuvan käyttö aiheeseen virittäytymisenä ja työskentelyn lähtökohtana: taidekuvan tarkastelu: kuvan tunnelma, värimaailma. Tietyn ajanjakson kuvaaminen ja tarkasteleminen esim. lapsen elämää ennen ja nyt. Omakohtaisten havaintojen tekeminen kuvasta, yhtymäkohdat omaan elämään. Suomalaisen ja paikallisten taiteilijoiden työhön tutustuminen / taidelajin esittely (grafiikka, maalaus jne.)	Taidekuvan analysointia: värit, sommittelu, tunnelma, tekotapa. Taidekuvan hyödyntäminen ja erilaisten maalaustapojen / sivellintekniikoiden opiskelu. Taidemuseo-/taidenäyttelykäynti, oman näyttelyn kokoaminen. Taidekuvasta kertominen ja kirjoittaminen ja oma tuottaminen. Suomalaisen ja paikallisten taiteilijoiden työhön tutustuminen / taidelajin esittely.	Kotimaiseen esihistorialliseen sekä keskiajan taiteeseen tutustuminen. Egyptin, antiikin ja keskiajan taide esim. ihmiskuvaukset seinämaalauksissa ja veistoksissa. Taiteen funktio näinä aikoina.
	Ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu	Ympäristöestetiikka: estetiikan tajun herättäminen; luonnonympäristön havainnointi, muutosten tarkkailu, vuodenaikojen vaihtelu ja ihmisen aikaansaannokset. Luonnonmateriaalista rakentaminen; majat, maataideteokset (paju, puu, jää, lumi, kivet, kävyt, lehdet ym.) Rakennettu ympäristö ja arkkitehtuuri: oma koti ja koulu. Lähiympäristön erilaista vanhaa ja uutta rakentamista. Muotoilu: oman tuotoksen suunnittelu ja toteutus muovailun ja rakentelun kautta.	Oma ympäristösuunnittelu; viihtyisä koulun piha / leikkialue. Ympäristöaideteokset luontoon / koulun pihalle. Lähialueen / Kemin rakennusten tutkiminen piirtämällä, maalaamalla, valokuvaamalla. Pienoismallien tekeminen. Lumirakentaminen. Suomalaiseen muotoiluun tutustuminen. Eri materiaalien ominaisuudet ja käyttötarkoitus. Oman tuotteen valmistaminen esim. integroituna käsityöhön; villa, kangas, savi, puu.
Media ja kuvaviestintä	Media ja kuvaviestintä: kuvasta kertominen, omat mielikuvat. Kuva ja kuvatekstin yhdistäminen. Kuvasta jatkaminen, kuvasarja. Tietokoneen Paint –ohjelma. Värisymboliikka: liikennemerkit ja niiden muodot.	Pienen tarinan kuvittaminen. Sarjakuvaan tutustuminen. Valokuvaaminen annetun aiheen mukaan. Kuvakoot: kokokuva, puolokuva, lähikuva. Kuvan kriittinen tarkastelu: uutiskuva, mainoskuva jne. Oman julkaisun valmistaminen tietotekniikkaa apuna käyttäen.	Medialukutaito: ympäristön arkipäivän uvaviestien tulkintaa. Kuvan ja tekstin yhdistäminen, kuvittaminen. Tietokoneella graafisen suunnittelun alkeita, joihin yhdistyy väriopin ja sommittelun perusteita. Valokuvauksesta fotogrammi ja pimiötyöskentely. Video ja elokuva: tarinaan perustuvaa videotyöskentelyä: kuvakoot, kuvakulmat, kuvakäsikirjoitus, kameran käyttö.

6.15. Käsityö

Käsityötä opiskellaan Kemissä 1.–7.-luokilla pakollisena oppiaineena. 1–7-luokilla oppilaat saavat samansisältöistä käsityön opetusta. Luokilla 8–9 käsityö on valinnaisaine.

Käsityötä on valinnan mukaan kahdesta neljään viikkotuntia aina kaksi tuntia kerrallaan.

TAVOITTEET

Käsityön kasvatukselliset tavoitteet ovat yhteisiä kaikille käsityön alueille, tekniselle työlle ja tekstiilityölle. Spesifejä teknisiä taitoja ja materiaalituntemusta koskevat sisällöt on laadittu kummallekin oppisisällölle erikseen. Päämäärät ovat yhteiset, vaikka niihin päästäänkin osittain eri teitä kulkien.

Ihmisen harjoittaessa käsitaidollisia kykyjään hän harjoittaa koko aivokapasiteettiaan. Käden taitojen käyttö on suomalaiselle luonnollinen tapa toteuttaa itseään. Tämä halu tuottaa itse elämyksiä on suomalaiselle kulttuurille ominaista sekä tärkeää ylikansallisen tietotulvan puristuksessa. Silmän antama kuva on aina kaksiulotteinen, mutta harjoittamalla kättään ihminen oppii tajuamaan esineet ja tilan kolmiulotteisena. Olennaisen tärkeää on varmistaa, että käsityötaitoa sen kaikissa ulottuvuuksissa kannustetaan ja ylläpidetään. Sen avulla säilytämme omaa taitoperinnettämme. Käsityön opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaan käsityötaitoa niin, että hänen itsetuntonsa sen varassa kasvaa ja hän kokee iloa ja tyydytystä työstään. Lisäksi hänen vastuuntuntonsa työstä ja materiaalien käytöstä lisääntyy ja hän oppii arvostamaan työn ja materiaalin laatua sekä suhtautumaan arvioiden ja kriittisesti sekä omiin valintoihinsa että tarjolla oleviin virikkeisiin, tuotteisiin ja palveluihin.

Käsityön opetuksen ydintehtävä on perehdyttää oppilas tarpeellisiin käsityötietoihin ja -taitoihin sekä herättää kiinnostus työskentelyyn ja materiaalivalintoihin. Häntä ohjataan käyttämään tarvittavia perustyövälineitä turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Oppilaassa syntyy myönteinen asenne työn tekemistä kohtaan.

Käsityön tekeminen kehittää luovuutta, esteettisiä, teknisiä ja fyysis-motorisia kykyjä. Käsityötunnilla oppilasta ohjataan työskentelemään suunnitelmallisesti, pitkäjänteisesti ja itsenäisesti.

Käsityötaitoja pyritään kehittämään niin, että oppilaan itsetunto kasvaa ja hän voi kokea iloa ja tyydytystä työstään. Käsityötunneilla harjoitellaan ongelmanratkaisutaitoja ja opitaan ymmärtämään arkipäivän teknologisia ilmiöitä. Materiaalitietouden lisääntyessä oppilaat oppivat arvostamaan työn laatua ja kasvamaan kriittisiksi kuluttajiksi.

1. – 2. luokka

Tavoitteena 1–2-luokilla on kehittää oppilaan hienomotoriikkaa ja käden taitoja; estetiikan tajua sekä ohjata oppilasta kestäväen kehityksen ajatteluun. Oppilas oppii tuntemaan ja käyttämään erilaisia materiaaleja ja työtapoja ja tutustuu suomalaiseen käsityöperinteeseen ja nykyaikaisiin käsityötapoihin.

Tavoitteena on, että oppilas oppii jo 1–2-luokilla työskentelemään pitkäjänteisesti, oma-aloitteisesti ja omia ratkaisumalleja toteuttaen, työskentelystään nauttien. Oppilas oppii tekemään työnsä valmiiksi. Hän pohtii ja arvioi omaa ja muiden tuotosta, osaa työskennellä turvallisesti, asianmukaisesti ja vastuullisesti erilaisissa työtiloissa erilaisia välineitä käyttäen.

Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää, että ryhmäkoko on tarpeeksi pieni. Oppiaineen sisältöjen, opetusmenetelmien ja työturvallisuuden vuoksi ryhmässä voi olla enintään 16 oppilasta. Tietotekniikan käyttäminen käsityön opiskelussa on mahdollista vain siten, että käsityön opetustilassa on tarvittavat laitteet: tietokone, skanneri, tulostin ja kätevästi saatavilla oleva digikamera.

Keskeiset sisällöt 1 – 2 -luokilla

Työtavat erilaisin materiaalein:

- leikkaaminen, liimaaminen, repiminen
- ompelu; erilaisia pistoja
- pujottelutyö, solmiminen
- virkkaus; ketjusilmukka
- kaavan alkeet, sabloonatyöt
- sahaaminen, naulaaminen, hiominen, maalaaminen
- perinteisiin käsityötapoihin tutustuminen
- tietotekniikan käyttäminen suunnittelutyössä mahdollisuuksien mukaan

Työturvallisuus

- erilaisissa työtiloissa työskentely; oma luokka, käsityöluokka, teknisentyön luokka
- oikea työskentelytapa ja –asento
- työvälineen asianmukainen käyttäminen, suojavarusteet

Työvälineiden oikea käyttö, säilytys ja huolto.

6.15. Käsityö

	3. LK	4. LK	5. LK	6. LK	7. LK	8. LK	9. LK
TAVOITTEET	<p>Käsityön tekeminen kehittää luovuutta, esteettisiä, teknisiä ja fyysis-motorisia kykyjä. Käsityötunnilla oppilasta ohjataan työskentelemään suunnitelmallisesti, pitkäjänteisesti ja itsenäisesti. Käsityötaitoja pyritään kehittämään niin, että oppilaan itsetunto kasvaa ja hän voi kokea iloa ja tyydytystä työstään. Käsityötunneilla harjoitellaan ongelmanratkaisutaitoja ja opitaan ymmärtämään arkipäivän teknologisia ilmiöitä. Materiaalitietouden lisääntyessä oppilaat oppivat arvostamaan työn laatua ja kasvamaan kriittisiksi kuluttajiksi.</p>						
SISÄLLÖT	3. LK – 4. LK		5. LK - 6. LK - 7. LK			8. LK	9. LK
Lankatekniikat Neulonta	Silmukoiden luominen, oikea silmukka (tasoneule), edestakaisneule, neuleen päättäminen, työn viimeistely.		Nurja silmukka, kaventaminen. Suljettu neule, silmukoiden poimiminen, ohjeen lukeminen. Uusi neulepinta, neulemerkit ja –lyhenteet, neuletyön korjaaminen			Opittujen taitojen varmistaminen ja soveltaminen. Koneneulonnan perusteita mahdollisuuksien mukaan.	
Virkkaus	Alkusilmukka, ketjusilmukka, kiinteä silmukka, työn kääntäminen, työn viimeistely		Silmukoiden lisääminen, kaventaminen, piilosilmukka, pylväs, keskeltä aloitettu työ, ohjeen lukeminen. Virkkausemerkit ja –lyhenteet.			Opittujen taitojen varmistaminen ja soveltaminen. Pitsit, kirjovirkkaus, koukkuaminen, erikoismateriaalit mahdollisuuksien mukaan.	
Punonta ja solmeilu	Erilaisia nyörejä, palmikointeja, tupsuja ja solmeiluja.						
Pujottelu ja kudonta	Tutustutaan erilaisiin tekniikoihin mahdollisuuksien mukaan: kehystyöt, pirtanauha, helmikudonta, kankaankudonta.						

Ompelu Koneompelu	Suora ommel, peruutus, sauma, päärmä, saumanvara ja huolittelu. Puolaus ja koneen langoitus.	Työn suunnittelu, mittojen ottaminen, kaavan käyttäminen, kankaan leikkaaminen, yksinkertaisten ohjeiden lukeminen. Erilaisia töihin sopivia yksityiskohtia: Kiinnittimet (vetoketju, nappi, tarra tai painonappi), taskut, nauhat, reunakaitaleet.	Saumurin käytön perusteet, vaatteita ja asusteita (kaavan osat, työjärjestys), pienet kaavamutokset (pituus, leveys). Vaatteet yksityiskohtia (tasku, kaitale, halkio, laskos, poimutus, kaulus, joustin), vaateen korjaukset (pidennys, lyhennys, levennys, kavennus, paikkaaminen). Opittujen taitojen varmistaminen ja soveltaminen.
Käsin ompelu	Neulan ja langan käsittely, harsiminen, merkkilanka, napin ompelu, erilaisten töiden lankojen päättely ja viimeistely.		
Kankaan koristelu	Erilaisia kankaankoristelutapoja: eri luokille valitaan vaihtelevasti kehitystasoon ja ajankohtaan sopivia tekniikoita: pistokirjonta, konekirjonta, kankaanpainanta, tilkkutyöt, päällikeompelu.		
Muita tekniikoita	Eri vuosina voidaan toteuttaa työsuunnitelmaan sopivia tekniikkakokeiluja ja tutustua uusiin tekniikoihin (esimerkiksi huovutus, helmityöt, värjäykset).		
Tekstiilitietous	Eri aihepiirien yhteydessä tutustutaan tekniikoiden, käyttö- ja taidetekstiilien ja muodin historiaan ja tekstiilien (sisustus, vaatetus, tekstiilitaide) visuaaliseen ja symboliseen merkitykseen eri aikoina ja eri kulttuureissa.		
Materiaalitietous	Tietoa luonnonkuiduista.		
	Tarkoituksenmukaiset materiaalit <i>Tutustutaan pesu- ja hoito-ohjeisiin</i>	Tekstiilikuidut, kankaan rakenne, vaatteiden huolto.	
Suunnittelu	Oppilas piirtää kuvan työstä. Oppilas voi ohjatusti valita materiaalin, värin, koon, yksityiskohdan työhönsä.		
	Oppilas suunnittelee työjärjestystä ja valmistustapoja.		

		Oppilas suunnittelee työn mitoitusta ja kaavoitusta. Suunnitelmaan liitetään myös kuvia työn yksityiskohdista ja työvaiheista.
ERILAINEN OPPIJA	Vasenkätisyyden huomioiminen: välineet, työotteet. Eri oppilaiden apuvälineet, avustajat, kulku luokkaan, kulku luokassa. Materiaalien ja tekniikoiden valinta yksilöllisesti.	
TYÖTAPOJA	<p>Pyritään rauhalliseen ja viihtyisään työympäristöön, jossa oppilas voi työskennellä turvallisesti. Käsityön tunneilla työskennellään tavoitteellisesti, yksin ja erilaisissa tiimeissä.</p> <p>Oppilaita ohjataan käyttämään eri tekniikoita ja työvälineitä tarkoituksenmukaisesti, tietotekniikkaa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan (tiedonhankinta, opetusohjelmat, suunnittelu, dokumentointi, käsityöhön suunnitellut sovellutukset). Itsenäisen työskentelyn onnistumiseksi tarvitaan ohjeidenlukutaitoa, toisaalta kiinnitetään huomiota myös yhteistyöhön ja yhteisiin ongelmanratkaisumahdollisuuksiin oppilastovereiden kanssa.</p> <p>Erilaisia tiedonhankintatehtäviä voidaan tehdä myös pareittain tai ryhmissä (esim. materiaalitieto, tutustuminen eri kirjontatekniikoihin). Mahdollisuuksien mukaan voidaan kokeilla myös tyypillisiä tekstiiliteollisuuden työtapoja, sarjatyötä jonkin projektin yhteydessä tms.</p>	
OPPILAAN ITSEARVIOINTI	<p>Lukuvuoden aikana oppilas kirjaa muutamasta työstään oman arvionsa suunnittelusta, työskentelystä ja työn tuloksesta. Oppilaan kasvaessa työskentelyn eri vaiheiden kirjaaminen, arviointi ja myös käsityöprosessin kuvaus laajenee ja syvenee. Oppilasta ohjataan tarkastelemaan omaa oppimistaan ja pohtimaan omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan niin, että hänelle muodostuisi realistinen kuva omasta osaamisestaan. Oppilaan ja opettajan täyttämät arviointilomakkeet ovat osa oppilaalle annettavaa sanallista arviointia.</p> <p>'TAITOPASSI' – KÄSITYÖKANSIO : Oppilaan mukana luokalta toiselle kulkeva kansio, johon kerätään tietoa käsityön opiskelusta, tehtyjen töiden suunnitelmat, mahdolliset kokeilut ja harjoitukset, työskentelyn ja valmiiden töiden kuvaukset (sana+ kuva) sekä oppilaan ja opettajan arvioinnit.</p>	
ARVIOINTI	<p>Opettaja arvioi oppilaan työskentelyprosessia jatkuvasti (suunnittelu, työskentely, tekniikan hallinta, asenne ja työn tulos). Arviointiperusteet (valtakunnalliset hyvän osaamisen perusteet) kuvataan myös oppilaille.</p> <p>Käsityön arvioinnissa pääpaino on tunneilla tehtävillä töillä, lisäksi oppilaat voivat tehdä erilaisia kirjallisia töitä (tehtäviä, testejä, tutkielmia).</p>	

AIHE-KOKONAISUUDET	3. LK	4. LK	5. LK	6. LK	7. LK	8. LK	9. LK
Ihmisenä kasvaminen	Itsetunnon kasvaminen, vastuuntunto. Oman ja muiden työn arvostaminen.						
				Omien taitojen kehittyminen antaa työniloa ja syntyy myönteinen asenne työskentelyä ja opiskelua kohtaan.			
Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys	Tietoa ja elämyksiä suomalaisesta kulttuuriperinteestä ja muotoilusta sekä vaikutteita muista kulttuureista (MAMU –oppilaat). Yhteiset projektit eri oppiaineiden kanssa.						
Viestintä ja mediataito	Tiedonhankinta. Palautteen antaminen ja vastaanottaminen. Oman työn suunnitteleminen ja omien ratkaisujen perusteleva.						
Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys	Omatoimisuus, aloitteellisuus, päämäärätietoisuus, yhteistyökyky. Oman paikkakunnan tuotantoelämään, yrittäjyyteen, käsityötaiteeseen ja II asteen oppilaitoksiin tutustuminen.						
				Projektit sekä koulun sisällä että erilaisten yhteistyökumppaneiden kanssa.			
Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta	Tarkoituksenmukaiset materiaalit.						
				Vastuu esineympäristöstä ja elinkaariajattelun ymmärtäminen.			
						Arkipäivän tuotteiden hoito ja korjaaminen.	
Turvallisuus ja liikenne	Työturvallisuus ja työvälineiden oikea käyttö sekä ohjekirjojen lukutaito. Ergonomia. Huomioitavat turvallisuustekijät tekstiileissä (paloturvallisuus, heijastavuus yms.)						
Ihminen ja teknologia	Teknisten kuvien ja ohjeiden lukeminen. Tietotekniikan käyttäminen töiden suunnittelussa, tiedonhankinnassa, arvioinnissa ja valmiiden töiden dokumentoinnissa. Tietotekniikan sovellutukset (silityskuvat, ompelukone: kirjonta, eri ompeleet, opetus- ja suunnitteluohjelmat yms.)						

Tekninen työ

SISÄLLÖT	3. - 4. LK	5. - 6.LK
Mittaaminen, merkitseminen ja suunnittelu	Yksinkertaisia mitoitustehtäviä	Kolmen suunnan kuvanto
Työstötekniikat	Höylääminen Viilaaminen Talttaaminen Hiominen Sahaaminen Vuoleminen Poraaminen	Pyörän huolto
Liitostekniikat	Naulaaminen Liimaaminen	Perusliitokset
Pintakäsittely ja materiaalit	Petsaaminen Maalaaminen Lakkaaminen	Öljyäminen Käyttökohteet
Elektroniikka	Virtapiiri	Johde, eriste, vastus ja piirilevy. Pienjännitelaitteen rakentaminen

AIHEKOKONAISUUDET	3. - 4. luokka	5. - 6.luokka	7. luokka	8. - 9.luokka
Ihmisenä kasvaminen	Itsetunnon kasvaminen, vastuuntunto Oman ja muiden työn arvostaminen Omien taitojen kehittyminen antaa työn iloa ja syntyy myönteinen asenne työskentelyä ja opiskelua kohtaan			
Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys	Tietoa ja elämyksiä suomalaisesta kulttuuriperinteestä ja muotoilusta sekä vaikutteita muista kulttuureista (MAMU - oppilaat) Yhteiset projektit eri oppiaineiden kanssa			
Viestintä ja mediataito	Tiedon hankinta Palautteen antaminen ja vastaanottaminen Oman työn suunnitteleminen ja omien ratkaisujen perusteleminen sekä valmiin työn dokumentointi			
Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys	Yrittäjyyden ajatusmallin yhteyttä teknisen työn opiskeluun kehitetään vierailuilla ja yhteydenpidolla paikallisen teollisuus- ja tuotantoelämän pariin. Esimerkiksi 9. luokan oppijaksot ammattioppilaitoksella, lumilinnaprojektit.			
Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta	Tarkoituksenmukaiset Elinkaariajattelun ymmärtäminen			
Turvallisuus ja liikenne	Työturvallisuus tarkoittaa luonnollisesti suojavälineiden käytön omaksumista heti alusta alkaen. Työkalujen ja -menetelmien tuntemista, sääntöjen noudattamista, työtilojen järjestyksestä ja siisteydestä huolehtimista sekä työilmapiirin kehittämistä.			
Ihminen ja teknologia	Taito lukea ohjeita Tietotekniikan käyttäminen töiden suunnittelussa, arvioinnissa ja töiden dokumentoinnissa mahdollisuuksien mukaan esim. digikamera			

Erilainen oppija	Apuvälineet, avustajat, kulkeminen luokassa Materiaalien ja tekniikoiden valitseminen yksilöllisesti
Työtapa	Pyritään rauhalliseen ja viihtyisään työympäristöön, jossa oppilas voi työskennellä turvallisesti. Käsityötunneilla työskennellään tavoitteellisesti, yksin ja erilaisissa ryhmissä. Eri tekniikoita ja työvälineitä ohjataan käyttämään tarkoituksenmukaisesti, tietotekniikkaa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan (tiedonhankinta, opetusohjelma, suunnittelu, dokumentointi). Itsenäisen työskentelyn lisäksi kiinnitetään huomiota myös yhteistyöhön ja yhteisiin ongelmanratkaisumahdollisuuksiin oppilastovereiden kanssa.
Oppilaan itsearviointi	Oppilaan oma arvio suunnittelusta, työskentelystä ja työn tuloksista Työskentelyn eri vaiheiden kirjaaminen ja arviointi Oppilaan kasvaessa myös käsityöprosessin kuvaus syvenee. Oppilasta ohjataan tarkastelemaan omaa oppimistaan ja pohtimaan omia heikkouksiaan ja vahvuuksiaan niin, että hänelle muodostuisi realistinen kuva omasta osaamisestaan.
Arviointi	Opettaja arvioi oppilaan työskentelyprosessia jatkuvasti positiivisessa ja kannustavassa hengessä Arviointiperusteet kuvataan myös oppilaille ks. valtakunnallinen OPS

6.16. Liikunta

Liikunnanopetuksen keskeisenä tavoitteena on innostaa oppilasta liikkumaan ja kasvattaa häntä liikunnan avulla.

Opetuksen päämääränä on kehittää monipuolisesti oppilaan fyysistä toimintakykyä, motorisia taitoja sekä sosiaalisia taitoja. Leikit, pelit ja erilaiset ryhmätilanteet kehittävät oppilaan yhteistoiminnan taitoja ja vastuullisuutta ryhmän jäsenenä. Itsenäisesti ja ryhmässä toteutettava toiminta antaa oppilaalle mahdollisuuksia löytää tapoja hyväksyä itsensä ja suvaita erilaisuutta.

Oppilaalle tulee myös luoda tilaisuuksia kokea liikunnan iloa ja onnistumisen elämyksiä kannustavassa ja turvallisessa ilmapiirissä. Opetusta eriytetään oppilaiden liikunnallisten edellytysten sekä tarpeiden mukaan ottaen huomioon koulun tarjoamat tilat ja resurssit.

Perusopetuksen 1. – 4. luokkien liikunnanopetuksessa luodaan edellytyksiä ja pohjaa monipuoliselle perusliikunta- ja lajitaidoille. Perusopetuksen 5.–9. luokkien opetuksessa painotetaan liikunta- ja lajitaitojen oppimista, niiden soveltamista sekä fyysisen kunnon kehittämistä. Tavoitteena on innostaa oppilasta omaehtoiseen liikunnan harrastamiseen ja ohjata häntä ymmärtämään liikunnan terveydellinen merkitys.

Liikunnanopetuksen sisällössä otetaan huomioon vuodenaikojen vaihtelut sekä kunnan ja koulun tarjoamat olosuhteet, tilat ja resurssit. Liikunnanopetuksessa osallistutaan mahdollisuuksien mukaan koulun eri teemapäiviin sekä erilaisiin tapahtumiin.

Keskeiset tavoitteet

Oppilas

- kokee liikunnan iloa ja saa virikkeitä monipuoliseen liikunnan harrastamiseen
- oppii ymmärtämään liikunnan terveydellisen merkityksen sekä kehittämään omaa hyvinvointiaan ja toimintakykyisyytään
- kehittää monipuolisesti motorisia perustaitoja sekä fyysistä kuntoaan
- ymmärtää lihahuollon merkityksen liikuntaharjoituksen yhteydessä
- oppii toimimaan pitkäjänteisesti ja suhtautumaan realistisesti omiin suorituksiinsa
- oppii hyvää käytöstä, sovittujen sääntöjen noudattamista ja reilun pelin hengen toteuttamista
- oppii liikuntaharjoitusten yhteydessä itsenäisen ja ryhmätyöskentelyn taitoja sekä kehittyä vastuullisuudessa ja toisten ihmisten huomioimisessa
- oppii turvalliset liikuntatavat ja uimataidon sekä turvallisen liikennekäyttämisen
- tottuu pukeutumaan tarkoituksenmukaisesti liikuntaa varten sekä peseytymään liikuntatuntien jälkeen (koulun peseytymistilojen mahdollistaessa toiminnan)
- tutustuu paikallisiin liikuntapalveluihin ja oppii käyttämään niitä.

Arvioinnin perusteet

Oppilasarvioinnin tehtävänä on tukea ja ohjata oppilasta myönteisesti ja kannustaa häntä jatkuvaan liikunnan harrastamiseen. Arviointikriteereinä ovat **fyysinen kunto, taito, sosiaalisuus** sekä **asennoituminen ja luovuus**.

- **FYYSINEN KUNTO:** Kestävyys ja lihaskunto testataan vuosittain luotettavilla mittareilla (vuosiluokat 7–9). Terveyskäyttäytyminen havainnoidaan.
- **OSAAMINEN:** Lajitaidot havainnoidaan ja osittain testataan Kemian liikuntaa opettavien opettajien yhdessä suunnittelemissa lajitaitotesteillä opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisesti.
- **SOSIAALISUUS:** Ryhmässä toimiminen, vuorovaikutustaidot ja reilu peli sekä suhtautuminen palautteeseen, onnistumiseen ja epäonnistumiseen.
- **ASENNOITUMINEN:** Havainnoidaan asenne, aktiivinen läsnäolo, osallistuminen ja asianmukainen varustus.

Arvioinnilla pyritään ohjaamaan oppilas omien kykyjen ja taitojen tuntemiseen ja tuomaan esille oppilaan vahvuuksia. Opettajan tärkeä rooli arvioinnin ohjauksessa on realististen tavoitteiden asettaminen lähtötaitojen perusteella. Arviointiin kuuluu ohjaavan ja kannustavan palautteen antaminen lapsen taitojen kehittämiseksi.

Arviointi suoritetaan sanallisesti vuosiluokilla 1 – 4 ja numeroarviointina vuosiluokilla 5 – 9, jolloin oppilasta ohjataan myös arvioimaan omaa liikunnallista osaamistaan ja asennoitumistaan liikuntaan itsearviointin avulla.

Ilman asiallista syytä jonkin opetussuunnitelmaan kuuluvan liikuntalajin suorittamatta jättäminen vaikuttaa ko. lajin arviointiin alentavasti. Uimataidon merkitystä kansalaistaitona halutaan korostaa koululiikunnassa. Uimataidon hallitsemiseen panostetaan jo vuosiluokilla 1–2. Oppilaan kuntokorttiin merkitään maininta 4. luokalla oppilaan uimataidosta. Oppilasarvioinnissa uimataidon vaatimus näkyy siten, että vuosiluokilla 7–9 oppilas, joka ei osoita uimataitoaan koulun liikuntatunneilla, voi saada arvosanaksi todistukseen enintään 7.

Arvioinnin kriteerit arvosanalle 8 on määritelty opetussuunnitelman perusteissa sekä 4. luokan että päättöluokan arviointia varten.

Eheyttäminen ja aihekokonaisuudet

- Ihmisenä kasvaminen
  - liikunnan tuottamien onnistumisten kautta tapahtuva itsetunnon vahvistuminen
- Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys
  - suomalaisen liikuntakulttuurin omaleimaisuus (pesäpallo, kansantanssi)
- Viestintä ja mediataito
  - kriittinen suhtautuminen liikunnan lieveilmiöihin
- Osallistuva kansainvälisyys ja yrittäjyys
  - liikuntatapahtumien suunnittelu, osallistuminen ja toteutus
- Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta
  - luonto- ja lähipaikkaliikunta, liikunnan kokonaisvaltainen merkitys hyvinvointiin
- Turvallisuus ja liikennekäyttäytyminen

- liikenneturvallisuus, tarkoituksenmukainen pukeutuminen ja varusteet
- Teknologia ja ihminen
  - oman lajin ja liikuntapalveluiden hyödyntäminen.

Kemissä ja lähiympäristössä sijaitsevien koulun ulkopuolisten liikuntapalveluiden käyttö opetuksessa

Kemin kaupungissa on koulujen käyttöön tarjolla monenlaisia liikuntapalveluja. Kaupungin liikuntatoimistosta saa eri alueiden suunnistus- ja retkeilykarttoja opetuskäyttöön.

Liikuntatunteja voi järjestää Jungon liikuntakeskuksen palloiluhallissa, jäähallissa ja hiihtomaassa. Käytössä ovat myös kaikki kaupungin urheilukentät, lähiliikuntapaikat, keila- ja tennishalli ja pururadat ja lenkkipolut. Laskettelumahdollisuus löytyy Keminmaan Kallinkankaalta.

Uimaopetus tapahtuu Kemin uimahallissa, ja luokilla 1–6 se toteutetaan viikon jaksoina sekä syys- että kevätlukukaudella.

Opettajat voivat tehdä yhteistyötä kemiläisten urheiluseurojen kanssa ja saada tällä tavalla mahdollisesti uusia harrastajia eri liikuntamuotojen pariin.

Lähiliikuntapaikkojen rakentaminen ja järkevä pihasuunnittelu lisäävät myös kouluviihtyvyyttä ja oppilaiden omaehtoista liikuntaa.

OPETUSSISÄLLÖT

Vuosiluokat 1 – 4

Vuosiluokkien 1 – 4 opetuksessa otetaan huomioon oppilaan valmiudet sekä yksilöllisen kehittymisen mahdollisuudet. Opetus toteutetaan leikinomaisesti kannustavassa ilmapiirissä kohden lajitaitoja ja sen tulee antaa mahdollisuus oppilaan aktiivisuudelle ja mielikuvitukselle.

Vuosiluokat 5 – 9

Vuosiluokkien 5 – 9 opetuksessa otetaan huomioon oppilaan yksilölliset valmiudet, sekä sukupuolten erilaiset kasvun ja kehityksen erot. Korostetaan liikunta- ja lajitaitojen oppimista ja niiden käytännön soveltamista sekä fyysisen kunnon kehittymistä. Monipuolisen lajivalikoiman avulla tuetaan oppilaan oman liikunnallisen harrastuksen löytymistä ja itsetunnon kehittymistä.

SISÄLLÖT

1. – 2. LUOKKA

- erilaiset liikuntaleikit

1. – 2. luokka
- perinteiset pihaleikit - erilaiset hipat ja viestit - heittoleikit ja –pelit, yhteistoimintaleikit - maasto- ja piiloleikkejä tutussa ympäristössä

- pallopelit

1. - 2. luokka
- pallonkäsittelyharjoitukset <ul style="list-style-type: none">
• pallon vierittäminen lattiaa pitkin
• pallon syöttäminen ja vastaanottaminen käsin, kopittelu
• sormikoppi
• pallon pomputtelu yhdellä ja kahdella kädellä
• kuljetus ja pujottelu pomputtaen
• tarkkuusheitot - jalkapalloon johdattavat harjoitteet <ul style="list-style-type: none">
• pallon kuljettaminen sisä- ja ulkosyrjällä
• pallon kuljettaminen pujotellen - pesäpalloon johdattavat harjoitteet <ul style="list-style-type: none">
• heittäminen
• kiinniottaminen
• juokseminen
• lyöminen erilaisilla mailoilla aikuisen syötöstä
• erilaiset viitepelit (esim. nelimaali)

- voimistelu

1. - 2. luokka
- perusvoimistelu <ul style="list-style-type: none">
• perusasento
• kävely, juoksu, hypyt
• käsiliikkeet ja vartalotaivutukset
• notkeus- ja liikkuvuusharjoitteita - telinevoimistelu <ul style="list-style-type: none">
• permantoliikkeitä<ul style="list-style-type: none">
- kuperkeikka eteen- ja taaksepäin
- käsinojajarjoitteita (esim. kottikärryt, jänisloikat)
- silta
• penkki- ja puomiliikkeitä

- käynnit, juoksut ja hyyt
- polvivaaka
- käännökset
- liikkeitä rekillä, puolapuilla ja renkailla
  - riipunta ja heilunta
  - kiipeäminen
  - oikonoja, josta päinsuistunta
  - neulansilmä
- hyppyjä
  - ponnistaminen erilaisilta alustoilta
  - jännehyppy ja x-hyppy
  - kiipeilyä pukkien ja arkkujen yli

- musiikkiliikunta

1. – 2. luokka
<ul style="list-style-type: none"> - tilan käyttö ja hahmottaminen - luova liikunta - oman kehon aistimis- ja tietoisuusharjoitteita - piiri- ja laululeikit - satuvoimistelua - rytmiharjoituksia - pieniä tanssisommitelmia

- yleisurheilu

1. – 2. luokka
<ul style="list-style-type: none"> - juokseminen   <ul style="list-style-type: none"> • juokseminen eteen- ja taaksepäin • reaktioharjoitteita   - hyppääminen   <ul style="list-style-type: none"> • erilaiset hyyt myös esteiden yli • pituushyppy ponnistaen kahdella ja yhdellä jalalla vauhdilla ja ilman vauhtia   - heittäminen   <ul style="list-style-type: none"> • heittoasento • yläkautta heitto ilman vauhtia ja vauhdin kanssa

- suunnistus ja retkeily

1. – 2. luokka
<ul style="list-style-type: none"> - ympäristön havainnoiminen ja maastoon totuttaminen - karttakäsité (luokkakartta ja pihakartta), tavallisimpia karttamerkkejä - kuva- ja viuhkasuunnistus - lähiympäristöön suuntautuvat retket

- luistelu

1. – 2. luokka
- kävely jäällä - kaatuminen ja nouseminen - liukuminen eri tavoin - luistelupotkut - jarrutukset - takaperin luistelu

- hiihto

1. – 2. luokka
- välineiden kuljettaminen ja käsittely - kaatuminen ja nouseminen ylös - sivuttaisnousu - laskuasennot - latuhiihtoa oppilaan valitsemalla hiihtotyylillä

- uinnin alkeet, uinninopettajien ohjauksessa
- tehostettu uimakouluviikko Kemian kaikille kouluille 2. luokan keväällä uimataidottomille oppilaille

1. – 2. luokka
- veteen totuttautumisleikit - liukumis- ja potkuharjoitukset - kelluminen - alkeisselkäuinti - myyräuinti ja koirakrooli

- terveystieteiden opetus: puhtaus, terveellinen ravinto, turvallisuus liikunnassa

SISÄLLÖT	3. – 4. LUOKKA OPETUKSEN PAINOPISTE: aktiivisuus, taitojen oppiminen, hygienia, sosiaalisuus
1. Yleisurheilu	Juokseminen: pikajuoksu, juoksurytmi, lähtö Hypyt, loikat: perustekniikat, pituushyppy Heitot: vauhditon ja vauhdillinen heitto, pallonheitto ja turbokeihäs
2. Jalkapallo	Sisäteräsyöttö ja -potku, kuljettaminen ja haltuunotto Pelitaktiikan alkeet, viite- ja pienpelit
3. Suunnistus	Kartan suunnistaminen ja olinpaikan määrittäminen Tavalliset karttamerkit, karttaretkeily

4. Koripallo	Perussyötöt ja -heitot, kuljetukset ja pysähtyminen Viite- ja pienpelit, palloton liikkuminen, yhden korin peli
5. Salibandy	Kuljetus ja, syöttäminen, pallon haltuunotto, säännöt Pienpelit
6. Voimistelu	Perus- ja kuntovoimistelu: vaihtelevia käsi-, jalka- ja vartaloliikkeitä, hyppelyitä ja hyppyjä kehitellen pieniksi liikesarjoiksi musiikin mukaan. Kuntotesti. Lihashuolto ja venyttely. Välinevoimistelu: välineinä esim. hypinnaru, voimistelupallo, vanne, nauha tms. Välineillä suoritetaan niille tyypillisiä pieniä liikesarjoja.
7. Telinevoimistelu	Permanto: pyörimis- ja tasapainoliikkeitä, esim. kuperkeikka eteen ja taakse, niskaseisonta, alkeiskäsinseisonta, kärrynpyörä. Penkki ja puomi: hyppyjä ja hyppelyitä, tasapainoliikkeitä, alastuloja, esim. polvennostohyppy, kulmaistunta. Hyppy: (hyppyarkku, pukki,) ponnistuslaudalta esim. jänisloikka, haarahyppy, lentokuperkeikka Köydet, renkaat, rekki: heilunta- ja riipuntaliikkeitä, esim. kiipeäminen, heiluntaa korkealla rekillä.
8. Uinti	Selkäuinti, kroolin hengitys, krooliuinti ja alkeisrintauinti
9. Lentopallo	Sormilyönti, heitto- ja sormilyöntialoitus Liikkuminen, viite- ja pienpelit, esim. koppipeli
10. Luistelu ja jääpelit	Luistelun perustekniikka: potku, liuku, painonsiirto Kaarreluistelu eteenpäin, luistelu taaksepäin, jarrutukset Taitoluistelun alkeishyppyt ja pyörimiset Pienpelit ja niiden säännöt
11. Hiihto	Varusteet ja pukeutuminen Eri tyylien tekniikat Hiihtorytmi; potku, työntö, liuku, painonsiirto
12. Tanssi ja musiikkiliikunta	Piirileikit, luovan liikunnan harjoitteet Musiikin elementtien hyödyntäminen liikkeissä
13. Pesäpallo	Peruslyönti ja pystymailanäpäys Perusheitto, kiinniotto ilmasta ja maasta Viite- ja pienpelit

Sisällöt	5. – 6.LUOKKA OPETUKSEN PAINOPISTE: taitavuus, kestävyys, hygienia, sosiaalisuus
1. Yleisurheilu	Juokseminen pikajuoksu ja aitajuoksun alkeet, kestävyysjuoksu Hyyt ja loikat: korkeushyppy Heitot: kuula ja turbokeihäs
2. Jalkapallo	Perustaitojen kehittäminen Peliajatuksen ymmärtäminen Viite- ja pienpelit
3. Suunnistus	Kartan mittakaava, kompassinkäytön alkeet Reitinvalinta
4. Koripallo	Heitto- ja syöttötekniikat Kuljetus ja pysäytys, tukijalan käyttö Paikkapuolustuksen alkeet Viite- ja pienpelit
5. Salibandy	Perustaitojen kehittäminen Rannelaukaus

	Viite- ja pienpelit
6. Voimistelu/ kuntoliikunta	Perus- ja kuntovoimistelu: vaihtelevia käsi-, jalka- ja vartaloliikkeitä, hyppelyjä ja voimistelullisia liikesarjoja. Kuntotesti. Lihashuolto ja venyttely. Lihaskuntoharjoituksia omaa ruumiinpainoa kuormana käyttäen Välinevoimistelu: välineinä esim. hypinnaru, voimistelupallo, vanne, nauha, keilat ym. Yhdistellään liikkeitä pieniksi sarjoiksi musiikkiin.
7. Telinevoimistelu	Permanto: pyörimis- ja tasapainoliikkeitä esim. haarakuperkeikka, päälläseisonta, käsinseisonta, vauhdillinen kärrynpyörä Penkki ja puomi: hyppyjä ja hyppelyitä, tasapainoliikkeitä, alastuloja esim. laukkahyppy, vaaka, Hyppy: (hyppyarkku, pukki) ponnarilta esim. kuperkeikkahyppy, haarahyppy Köydet, renkaat, rekki: heilunta- ja riipuntaliikkeitä esim. turmariipunta, heiluntaa polviriipunnassa, kieppi
8. Uinti	Uintilajien kertaus, rintauinti Vesipelastus ja 200 m:n uintisuoritus
9. Lentopallo	Hihalyönti, aloitus Pelin taktiikka, liikkuminen ja passaaminen Viite- ja pienpelit
10. Luistelu ja jääpelit	Kaarreluistelu taaksepäin Käännöksiä, askelhyppy, omia pieniä sarjoja Mailatekniikka: syöttely, kuljetus harhautellen, laukaus liikkeestä ja syötöstä
11. Hiihto	Eri hiihtotyylien tekniikan harjoittelu Nousu- ja laskutekniikka
12. Tanssi ja musiikkiliikunta	Kotimaisia ja ulkomaisia kansantansseja
13. Pesäpallo	Perustaidot: vauhdillinen lyönti ja näpäys Liikkuminen ulkopelissä Viite- ja pienpelit

6.17. Oppilaanohjaus

”Oppilaanohjauksen tehtävänä on tukea oppilaan kasvua ja kehitystä siten, että oppilas kykenee edistämään opiskeluvalmiuksiaan ja sosiaalista kypsymistään sekä kehittämään elämänsuunnittelun kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. Ohjauksen tuella oppilas tekee omiin kykyihinsä ja kiinnostuksiinsa perustuvia opiskelua, koulutusta, arkielämää ja elämänuraa koskevia ratkaisuja. Oppilaanohjauksen tarkoituksena on edistää koulutyön tuloksellisuutta, lisätä hyvinvointia koulussa sekä ehkäistä syrjäytymistä. Sen avulla edistetään myös koulutuksellista, etnistä ja sukupuolten välistä tasa-arvoa.” (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004: 256.)

Oppilaan turvallista siirtymistä opintopolun nivelvaiheissa tuetaan luokanopettajien, aineenopettajien, oppilaanohjaajien ja toisen asteen opinto-ohjaajien välisellä yhteistyöllä. Tässä työssä peruskoulun oppilaan-/opinto-ohjaajalla on keskeinen koordinoituvastuu. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004: 256.)

Ohjauksen eri osa-alueita ovat:

1. Kasvun ja kehityksen tukeminen
2. Uranvalinnan ohjaus
3. Opiskelun ohjaus

Tavoitteet

Oppilaanohjauksen tavoitteet osa-alueittain ovat seuraavat:

Kasvun ja kehityksen tukeminen: Oppilas

- oppii itsenäisyyteen, vastuullisuuteen ja itsetuntemukseen
- oppii yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja
- oppii kehittämään päätöksentekotaitojaan sekä toteuttamaan ja arvioimaan tulevaisuudensuunnitelmiaan
- oppii hankkimaan tietoja yhteiskunnasta, työelämästä ja yrittäjyydestä sekä kasvamaan monikulttuurisuuteen ja kansainvälisyyteen.

Uranvalinnan ohjaus: Oppilas

- saa tukea ja ohjausta koulutuksen eri nivelvaiheissa perusopetuksen sisällä ja perusopetuksen päättövaiheessa
- saa tukea ja ohjausta ammatillisessa suuntautumisessa, myös sukupuolirajat ylittävissä oppiaine-, koulutus- ja ammatinvalinnoissa
- oppii etsimään tietoja ja hankkimaan taitoja opiskelua, tulevaisuutta sekä elämää koskevia suunnitelmia ja valintoja varten käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologian tarjoamia mahdollisuuksia.

Opiskelun ohjaus: Oppilas

- oppii tuntemaan erilaiset oppimistyyliä ja hyödyntämään tätä tietoa omassa opiskelussaan kehittämällä itselleen parhaiten soveltuvat opiskelukäytännöt
- oppii kehittämään opiskelutaitojaan ja oman toiminnan arviointitaitojaan

- oppii kehittämään oppimisvalmiuksiaan ja tunnistamaan oppimisvaikeuksiaan sekä etsimään apua ongelmatilanteissa.

VUOSILUOKAT 1 – 2

Alkuopetuksen aikana oppilas oppii opiskelutaitoja sekä kantamaan vastuuta omasta koulutyöstään ja -tehtävistään. Oppilaanohjauksen tavoitteena on tukea oppilaan sosiaalista kasvua sekä estää oppimisvaikeuksien syntyä. Oppilas oppii käyttämään monipuolisia työtapoja ja hankkimaan tietoa erilaisista tietolähteistä. Tärkeää on myös kodin ja koulun välinen yhteistyö ja tiedon kulku niin, että kodeissa osataan tukea oppilaan koulunkäyntiä sopivalla tavalla.

Oppilaanohjaus toteutetaan eri oppiaineiden opetuksen ja koulun muun toiminnan yhteydessä.

VUOSILUOKAT 3 – 6

Ohjauksen tehtävänä on ohjata oppilasta yhä laajempaan itsenäistymiseen ja vastuullisuuteen koulutyössä ja tehtävien tekemisessä. Yhteistoiminnallisuus ja toisten ihmisten huomioon ottaminen ovat keskeisiä sosiaalisia taitoja, joihin kiinnitetään huomiota. Uusien oppiaineiden myötä opiskelutaitojen ja tiedonhankinnan valmiudet kehittyvät ja työtavat monipuolistuvat, jolloin oppilas tarvitsee tukea opiskelussaan. Kolmannen luokan aikana varmistetaan opiskelutaitojen kehittyminen ohjaamalla läksyjen lukemista ja kokeisiin valmistautumista. Tarvittaessa annetaan henkilökohtaista ohjausta ja tarvittaessa erityisopettaja osallistuu ohjaukseen. Ohjauksen merkitys korostuu erityisesti koulunkäynnin nivelvaiheissa ja kielivalinnan yhteydessä.

Vuosiluokilla 3 – 6 aloitetaan tutustuminen ammatteihin ja työelämään eri oppiaineiden ja vierailujen yhteydessä. Luontevimmin tutustutaan niihin ammatteihin, joiden kanssa oppilaat ovat tekemisissä koulussa tai esimerkiksi käydessään kampaajalla, hammaslääkärissä jne. Helpointa on tutustua ammatteihin, joissa työtehtävät ovat hyvin konkreettisia ja toiminnallisia.

Sopivia muotoja ammatteihin tutustumisessa ovat esimerkiksi työpaikkavierailut, vieraat, haastattelujen tekeminen, videot, lastenkirjat, näyttelyt, tehtävät, roolileikit ja erilaiset teemapäivät. Oppilaat voivat osallistua koulun sisäiseen TET:iin esimerkiksi työskentelemällä koulun keittiöllä tai oppilaat voivat tutustua vanhempiensa työpaikkaan.

Oppilaanohjausta toteutetaan vuosiluokkien 3 – 6 aikana pääasiassa eri oppiaineiden ja koulun muun toiminnan yhteydessä.

AIHEKOKONAISUUDET:

Kasvatus- ja opetustyön keskeiset painoalueet on jaettu aihekokonaisuuksiksi, joiden tavoitteet ja sisällöt sisältyvät useisiin oppiaineisiin. Oppilaanohjauksessa aihekokonaisuuksia käsitellään seuraavasti:

1. Ihmisenä kasvaminen	<ul style="list-style-type: none"> • opiskelutaidot • eri oppimistyyliä • omien vahvuuksien ja heikkouksien tunnistaminen, itsetuntemus		<ul style="list-style-type: none"> • itsetuntemus ammatinvalinnan/jatkokoulutusvalintojen perustana •
2. Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys	<ul style="list-style-type: none"> • oman seutukunnan elinkeinoelämä osana Perämerenkaarta ja Eurooppaa		<ul style="list-style-type: none"> • vaihto-oppilastoimintaan perehtyminen
3. Viestintä ja mediataito	<ul style="list-style-type: none"> • tiedonhaku internetistä		<ul style="list-style-type: none"> • työpaikkahakemuksen laatiminen
4. Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys	<ul style="list-style-type: none"> • kouluyhteisöön, sen toimintaan ja työnjakoon perehtyminen • yritystoimintaan tutustuminen		<ul style="list-style-type: none"> • elinkeinoelämään, sen toimintaan ja työnjakoon perehtyminen • ammattiyhdistystoimintaan perehtyminen • perustietoa yrittäjyydestä, yritystoimintaan tutustuminen
5. Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta	<ul style="list-style-type: none"> • ammattien ja elinkeinoelämän kehitysnäkymiä tulevaisuudessa kestävä kehityksen näkökulmasta		<ul style="list-style-type: none"> • ammattien ja elinkeinoelämän kehitysnäkymiä tulevaisuudessa kestävä kehityksen näkökulmasta
6. Turvallisuus ja liikenne	<ul style="list-style-type: none"> • koulurauha kaikkien oikeus myös yläkoulussa • uusiin koulutovereihin tutustuminen ja ryhmäytyminen		<ul style="list-style-type: none"> • työturvallisuus TET-jaksolla • nuoren työntekijän oikeudet ja velvollisuudet

7. Ihminen ja teknologia	<ul style="list-style-type: none"> • tiedon haku internetistä • 		<ul style="list-style-type: none"> • teknologian kehityksen vaikutukset elinkeino-elämän ja ammattien kehitykseen • elinikäinen oppiminen
<p>TIETO- JA VIESTINTÄSTRATEGIA</p> <p>Kemin kaupungin tieto- ja viestintästrategian mukaan keskeiset tietotekniset perustaidot hankitaan eri oppiaineiden puitteissa. Oppilaanohjauksessa opitaan seuraavat taidot:</p>			
Tekstinkäsittely			<ul style="list-style-type: none"> • asiakirjan vakioasettelumalli (työpaikkahakemus)
Internet	<ul style="list-style-type: none"> • tiedon haku internetistä 		<ul style="list-style-type: none"> • tiedon haku internetistä • hakukoneen käyttö

HENKILÖKOHTAINEN JA PIENRYHMÄOHJAUS

Henkilökohtainen ohjaus painottuu 9. luokalle, jolloin jokaiselle peruskoulunsa päättävälle nuorelle tarjotaan mahdollisuus henkilökohtaiseen ohjaukseen, jossa käsitellään oppilaan ammatinvalintaan tai jatkokoulutusvaihtoehtoihin liittyviä asioita. Tarvittaessa henkilökohtaista ohjausta käytetään aikaisemmillä vuosiluokilla opiskelun ja opintoihin liittyvien valintojen sekä erilaisten arkielämän kysymysten käsittelyssä. Oppilaalla on oikeus henkilökohtaiseen ohjaukseen koko peruskoulun ajan.

Pienryhmäohjausta voidaan käyttää silloin, kun ryhmässä voidaan käsitellä muiden oppilaiden kanssa jaettavissa olevia kysymyksiä. Pienryhmäohjaus soveltuu esimerkiksi erikoislukioista tai jostakin tietystä ammattialasta kiinnostuneiden oppilaiden ohjausmuodoksi.

SUUNNITELMA TYÖHÖN TUTUSTUMISEN JÄRJESTELYISTÄ

Työelämään tutustumisen tavoitteet:

- hankkia omakohtaista kokemusta aidoissa työympäristöissä koulutus- ja ammatinvalintojensa tueksi
- työn arvostuksen lisääminen
- sosiaalisten taitojen kehittäminen koulun ulkopuolella
- oppia työelämän pelisääntöjä
- vastuun kantaminen.

1 – 6 vuosiluokilla

Oppilaat voivat osallistua koulun sisäiseen TET:iin esimerkiksi työskentelemällä koulun keittiöllä tai oppilaat voivat tutustua vanhempien työpaikkaan.

7 – 9 vuosiluokilla

Pääsääntöisesti 7–8 vuosiluokilla työelämään tutustuminen tapahtuu koulun sisäisin järjestelyin (esim. ruokalassa) sekä taksvärkkipäivän yhteydessä. Lisäksi työelämään tutustutaan työpaikkavierailujen, vieraiden, haastattelujen ja videoiden jne. avulla.

8. – 9. vuosiluokalla järjestetään yhteensä 2 viikon mittainen työelämään tutustumisjakso aidoissa työympäristöissä. Oppilas hankkii itse työpaikan TET-jaksolle ottaen huomioon omat toiveensa, jatkokoulutussuunnitelmansa ja soveltuvuutensa.

6.18. Tieto- ja viestintätekniiikan opetus ja kehittäminen

Kemin kaupungin tieto- ja viestintätekniiikan strategia (TVT-strategia) on liitteessä 13. Koulujen opetussuunnitelmien liitteeksi liitetään koulujen oma tieto- ja viestintätekniiikanstrategia, joka pohjautuu kunnalliseen TVT-strategiaan. TVT-strategiassa on ohjeistettu opetushenkilökunnan kouluttautumista, tieto- ja viestintätekniiikan opetuskäyttöä, ohjelmistojen ja laitteistojen hankintaa, opetusjärjestelyjä ja oppisisältöjä. Tietoyhteiskunta, jossa hyödynnetään laajasti tietoverkkoja ja tietotekniikkaa, edellyttää kansalaiselta taitoja näiden palvelujen käyttämiseen. Yhteiskunnan on osaltaan taattava kansalaisille mahdollisuus näiden taitojen hankkimiseen.

Kehittämiskohteet

Opettajakuntamme tiedot ja taidot on koulutuksella saatettava vastaamaan ajan vaatimuksia. Koulujemme tieto- ja viestintätekniiikka on saatettava sille tasolle, että se mahdollistaa opetushenkilökunnan koulutuksella saavutettujen taitojen ja tietojen hyödyntämisen kasvatuksessa ja koulutuksessa. Koulujen yhteisen verkon käyttöä on tehostettava ja koulujen verkottautuminen on käynnistettävä. On luotava kaupungin koulujen välille yhteistyökäytäntö, jossa opettajat ja koulut hyödyntävät erityisosaamistaan ja jakavat tietämystään ja taitojaan verkossa.

Kouluilla tulee olla suunnitelma henkilöstön tieto- ja viestintätekniiikan taitojen kehittämiseksi. Säännöllisissä esimiehen ja alaisen välisillä keskusteluilla kartoitetaan opettajan kouluttautumistarve ja -halukkuus. Keskustelun perusteella laaditaan jokaiselle opettajalle kouluttautumissuunnitelma.

Tieto- ja viestintätekniiikan opetuskäytön tavoitteet

Jokainen peruskoulun suorittanut saa koulutuksensa aikana sellaiset tieto- ja viestintätekniiikan tiedot ja taidot, että hän voi käyttää tätä tekniikkaa jatko-opiskelussaan ja toimiessaan yhteiskunnassa. Tavoitteena on tieto ja viestintätekniiikan käyttö osana opetusta ja oppituntia eri oppiaineissa.

Koulujen ohjelmistot ja hankkeet

Opettajakunta opastetaan hyödyntämään verkossa tarjolla olevaa materiaalia ja ohjelmistoja. Opettajille tarjotaan koulutusta valittujen oppimisympäristöjen hyödyntämiseen. Tavoitteena on luoda koulujen välinen opettajien verkosto siten, että ainekohtaisesti voidaan pohtia ja ideoida uusia, yhteisiä verkossa toimivia opetusmenetelmiä ja -materiaaleja. Työskentelyn tarkoituksena on kehittää ja tukea vertaistutoroinnin avulla opetusmateriaalin tuottamista ja oppimisympäristöjen käyttöä opetuksessa. Opettajia kannustetaan ja opastetaan tekemään omaa materiaalia koulujen palvelimelle yhteiseen käyttöön. Koulut ovat tähän asti suorittaneet ohjelmahankintansa itsenäisesti. Tulevaisuudessa pyritään yhteisiin hankintoihin tavoitteena ohjelmistojen ja laitteistojen yhtenäistäminen ja verkkokäyttömahdollisuus.

Oppilaat ja koulujen tietotekniikka

Oppilaat saavat jokainen oman tunnuksensa, jolla he kirjautuvat kouluverkkoon. Tämä auttaa kouluverkon ylläpidossa ja mahdollistaa oppilaille omien kansioden tallentamisen koulujen yhteisellä palvelimella. Oppilaille opetetaan jo varhaisessa vaiheessa tietoverkon ja –laitteiston käytön säännöt ja vastuu. Näitä sääntöjä käyttäjät sitoutuvat noudattamaan saadessaan käyttäjätunnuksensa. Sitoumus uudistetaan vuosittain käyttöoikeuksien laajentuessa.

Tieto- ja viestintätekniikan strategian toteutumisen seuranta

Koulujen opettajakunnasta valitaan ope.fi-koulutuksen saaneita opettajia työryhmään, jonka tehtäväksi tulee tämän tieto- ja viestintätekniikan strategian toteuttamisen seuranta oppilaitoksessa. Ryhmät kehittävät yksikön tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön strategiaa ja seuraavat, että koulujen opetussuunnitelmat, työsuunnitelmat, tilojenkäyttö ja henkilökunnan täydennyskoulutus toteutetaan siten, että laadittu strategia voidaan toteuttaa. Työryhmä suunnittelee ja huolehtii opetushenkilökunnan koulutuksen järjestämisestä ja siitä, että oppilaille järjestetään se tieto- ja viestintätekniikan opetus ja opetuskäyttö, mikä heille tässä suunnitelmassa on tarkoitettu. Työryhmä tekee esitykset vuosittain hankittavasta tieto- ja viestintätekniikasta yksiköiden johtajille..

7. OPETTAJAN ASIANTUNTIJUUS JA YHTEISTYÖ YHTENÄISESSÄ PERUSKOULUSSA

7.1. Yhtenäinen peruskoulu ja perusopetuksen rakenne

Valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden keskeisiä tavoitteita ovat opetussuunnitelmallisesti ja toiminnallisesti yhtenäisen perusopetuksen muodostaminen esiopetuksesta yhdeksänteen luokkaan asti, yhtenäisen oppimispolun rakentaminen, perusopetuksen kasvatustehtävän selkeyttäminen, kouluverkoston kehittäminen ja selkeyttäminen sekä opetuksen eheyttäminen, koulutuksellisen tasa-arvon edistäminen, oppimistaitojen kehittyminen sekä luoda valmiudet ja halu jatko-opintoihin.

Koska tavoitteena on myös valtakunnallisten oppimistulosten tasoittaminen ja kansallisen yhtenäisyyden lisääminen perusopetuksessa, on Opetushallituksen ohjeena, että kunta ottaa kokonaisvastuun opetussuunnitelmaprosessista. Kemien peruskoulut osallistuvat Opetushallituksen käynnistämään yhtenäisen peruskoulun kehittämishankkeeseen vuosina 2004–2006. Esi- ja perusopetuksesta rakennetaan ehyt ja johdonmukainen kokonaisuus. Perusopetuksen päättövaiheessa vuosiluokilla 8–9 ohjataan oppilasta jatko-opintoihin ja kehitetään valmiuksia toimia yhteiskunnassa ja työelämässä. Kouluista pyritään rakentamaan fyysisesti ja toiminnallisesti yhtenäinen niin oppilaan, opettajan kuin koulunkin näkökulmasta. Koulun kehittämistyössä otetaan huomioon koko koulun

henkilökunnan, hallinnon, oppilaiden, vanhempien ja ympäröivän yhteisön näkemykset. Tavoitteena on oppimisen ja osallistumisen esteiden tunnistaminen sekä esteiden madaltaminen ja poistaminen. Opetussuunnitelmassa keskitytään erityisesti koulun toimintakulttuurin kehittämiseen. Työyhteisön jaksamiseen kiinnitetään huomiota ja annetaan oppilaille, koulun henkilökunnalle ja huoltajille mahdollisuus nostaa esille omaksi koettuja kysymyksiä.

7.2. Opettaja kasvattajana ja asiantuntijana yhtenäisessä peruskoulussa

Koulun toimiminen yhtenäisenä kokonaisuutena ja yhtenäisten tavoitteiden suuntaan on keskeinen tavoite opetussuunnitelmassa. Oppiminen tehdään mahdolliseksi kaikille koulussa toimiville. Se edellyttää halua ja valmiutta suunnitella ja toteuttaa tavoitteiden suuntaisia, joustavia ja mielekkäitä oppimisympäristöjä sekä kehittää opettajuutta ja johtajuutta sekä pedagogisia käytänteitä, opettajien yhteistoimintaa ja toimimista eri luokka-asteilla. Lähtökohtana on, että myös opettaja, rehtori, henkilökunta ja yhteistyötahot ovat oppijoita. Elinikäisen oppijuuden omaksuminen oman työn ytimeksi auttaa sen välittämistä oppilaille.

Opetussuunnitelmasta tehdään yhdessä kehitelty toiminnan suunnitelma, johon on helppo peilata pieniltäkin tuntuissa arjen ongelmissa. Opetussuunnitelman avulla työ- ja oppimisyhteisössä voidaan nostaa esille omaksi koettuja kysymyksiä. Opetussuunnitelmatyö vaatii avointa mielipiteiden vastakkainasettelua, toiminnan jatkuvaa yhteistä jäsentämistä ja oppimista koulutusjärjestelmän kaikilla tasoilla.

Opetuksen järjestämisen lähtökohtana ovat paitsi lapsen vahvuudet myös opettajan ja rehtorin oma persoona ja sen kehittyminen. Koulutoimen ja koulun johto rohkaisee henkilökuntaa ottamaan vastuullisia rooleja työssään, rakentamaan yhteisymmärrystä ja edistämään oman työn reflektiivistä ajattelua, tiedon keräämistä ja analysointia. Tavoitteena on avoin ilmapiiri, jossa lapsen, huoltajien ja koko yhteisön on hyvä olla. Suunnittelun lähtökohtana on yhteinen näkemys tulevaisuudesta. Opetus- ja kasvatuskäytännöistä keskustellaan avoimesti ja niitä kehitetään. Yhtenäisen peruskoulun rakentamisessa otetaan käyttöön erilaisia opettajien yhteistyötä lisääviä työtapoja, kuten tiimi- ja ryhmätyö sekä työparit. Vertaisvuorovaikutusta hyödynnetään.

7.3. Yhteistyö

7.3.1. Yhtenäisen oppimispolun yhteistyö

Opetuksessa otetaan huomioon varhaiskasvatuksen ja erityisesti esiopetuksen antamat valmiudet. Kemissä esiopetus ja varhaiskasvatus kuuluvat koulutoimeen, mikä antaa hyvät lähtökohdat yhteisen oppimispolun luomiselle. Esiopetuksessa hankitut tiedot ja taidot muuttavat erityisesti alkuopetusta. Koulun sisäistä yhteistyötä kehitetään muun muassa aihekokonaisuuksien toteuttamisen kautta.

Uusi ekaluokkalainen

Kivikon koulun uudet ekaluokkalaiset ilmoittautuvat kouluun helmikuussa järjestettävänä ilmoittautumispäivänä. Tulevat 1.luokkien opettajat ja erityisopettaja käyvät kevätlukukaudella keskustelun koulutulokkaista päiväkodin väen kanssa. Tässä tapaamisessa käydään läpi tulevien ekaluokkalaisten kouluvalmiuksia ja kartoitetaan erityisen tuen tarve tulevaa opiskelua varten, esim. henkilökohtaisen avustajan tarve. Erityistä tukea tarvitsevan oppilaan koulunkäynnin järjestämiseksi kutsutaan koolle tarvittavat henkilöt oppilashuoltotyöryhmästä, päiväkodista, asiantuntijoista (esim. psykologi, erityislastentarhanopettaja, terapeutit) sekä lapsen vanhemmat. Mikäli lapsella on esiopetuksessa ollut HOJKS, tehdään hänelle ns. siirtoHOJKS. Mikäli HOJKS:a ei ole ollut, keskustellaan minkälaista tukea oppilas tulee tarvitsemaan koulussa.

Esikoululaiset käyvät tutustumassa tulevaan kouluunsa ja opettajaansa toukokuussa järjestettävänä tutustumispäivänä.

Syksyllä 1. luokan alkaessa opettajat pitävät luokissaan vanhempainillan, jossa esitellään lukuvuoden työsuunnitelma. Vanhemmille varataan mahdollisuus henkilökohtaiseen keskusteluun opettajan kanssa lapsen koulunkäyntiin liittyvistä asioista. Näin toimitaan myös aina opettajan vaihtuessa. Syyslukukauden alussa järjestetään myös koulun yhteinen vanhempainilta.

Uuden oppiaineen alkaessa

Uuden oppiaineen alkaessa opettaja esittelee oppiaineen sisällöt ja tavoitteet työsuunnitelman puitteissa vanhemmille. Uuden aineen opettaja voi myös vieraila vanhempainillassa.

Kivikon koulusta 6.luokalle

Opettajan vaihtuessa tai oppilaan vaihtaessa koulua opettajalla on velvollisuus tiedottaa oppilaan edistymisestä ja mahdollisesta tuen tarpeesta uudelle opettajalle. 5. luokan keväällä oppilaat valitsevat koulun, jossa jatkavat 6.luokalle. He käyvät tutustumassa ko. kouluun opettajansa kanssa. Vastaanottava koulu järjestää oppilaille info-tilaisuuden.

Yhteisen suunnittelun periaatteet

Lukuvuoden suunnittelu Kivikon koulussa alkaa edellisenä keväänä tuntikehyksen jaolla sekä opettajatilanteen kartoittamisella. Tuntien jakamisessa huomioidaan opettajien erityisosaaminen. Tällöin tehdään myös työaikaehdotus koulutuslautakunnalle ja sovitaan mahdolliset lauantaiyöpäivät sekä tiedossa olevat tapahtumat.

Suunnittelu jatkuu syyslukukauden alkaessa. Kokoonnumme yhteisiin opettajainkokouksiin n. kaksi kertaa kuukaudessa sekä tarpeen mukaan. Opettajat tekevät tiimityötä erilaisten projektien yhteydessä tarpeen mukaan.

Pienryhmäopetus

Pienryhmäopetusta annetaan pääasiassa maahanmuuttajaoppilaille sekä tarvittaessa erityistä tukea tarvitseville oppilaille.

Tiedottaminen

Koulun sisäinen tiedottaminen tapahtuu info-tv:n ja ilmoitustaululla tiedottamisen kautta. Näistä vastaavat rehtori tai koulun av-henkilö. Koulun ulkopuolelle tiedotamme erillisillä rehtorin laatimilla / yhteisillä tiedotteilla. Kasvatukseen liittyvissä kysymyksissä teemme yhteistyötä mm. perheneuvolan, LPKS:n, sekä päivähoidon kanssa. Aloitteen yhteiseen neuvonpitoon tekee luokanopettaja, erityisopettaja tai rehtori.

Koulunkäyntiavustajien työnkuva.

Koulunkäyntiavustajan tehtävänä on auttaa erityistä tukea tarvitsevaa oppilasta selviytymään koulunkäyntiin liittyvissä tilanteissa kouluaikana (ja koulumatkalla). Koulunkäyntiavustaja osallistuu yhdessä opettajan ja muiden työtahojen kanssa oppilaan kasvatukseen ja ohjaukseen. Avustamiseen liittyviä tehtäviä ovat esim. oppitunneilla tehtävien ohjaus, opetusvälineiden ja materiaalin huolehtiminen, päivittäisissä toiminnoissa avustaminen ja läksyjenluvun ohjaus. Avustaja ohjaa opetusryhmää silloin, kun opettaja työskentelee avustettavan kanssa. Tehtäviin kuuluu myös opetustilanteen valmistelutehtävät sekä yhteistyö perheen ja eri asiantuntijoiden kanssa oppilaan asioissa.

7.3.2. Oppilaiden yhteistyö ja osallisuus

Kivikon koulussa toimii kummioppilasjärjestelmä 1-5 –luokilla. Uudet ekaluokkalaiset saavat lukukauden alussa omat koulukumminsa 5. luokilta, jotka avustavat heitä koulunkäynnin alkuun käytännön asioissa.

Oppilaat osallistuvat luokissaan koulun juhlien ja projektien suunnitteluun ja toteutukseen opettajansa johdolla. He ovat osallistuneet myös koulun opetussuunnitelmatyöhön koulumme yhteisten kasvatuksellisten päämäärien ja arvojen määrittelemisessä yhdessä opettajansa kanssa. Lukuvuonna 2003 - 2004 oppilaiden vanhemmat osallistuivat koulun arvopohjan laatimiseen yhteisen vanhempainillan merkeissä. Vanhempainkokouksissa on käsitelty myös koulun järjestyssäännöt sekä yhteiset tavoitteet oppilaiden käyttäytymiselle koulun arvopohjaan liittyen. Koulun peruskorjauksen yhteydessä vanhemmat osallistuivat myös fyysisen oppimisympäristön suunnitteluun. Oppilaiden vanhempia edustava koti- ja kouluyhdistys osallistuu koulun kehittämiseen lukuvuosittain.

7.3.3. Yhteistyö kotien kanssa

Kuten luvussa 4.1.1. todettiin huoltajille järjestetään mahdollisuus osallistua koulun kehittämiseen, tutustua ja osallistua opetussuunnitelmatyöhön sekä koulukohtaiseen

arviointiin. Myös huoltajien keskinäiselle vuorovaikutukselle luodaan mahdollisuuksia ja rakennetaan turvaverkkoa alueen lasten hyväksi tukemaan koulutyötä.

Kivikon koti- ja kouluyhdistyksen hallitus valitaan vuosittain yhdistyksen syyskokouksessa. Yhdistys tukee koulun opetus- ja kasvatustyötä osallistumalla koulun yhteisten tilaisuuksien suunnitteluun ja toteutukseen sekä avustamalla opetus- ja harrastusvälineiden hankinnassa. Opettajakunta valitsee vuosittain keskuudestaan edustajan yhdistykseen.

7.3.4. Alueellinen yhteistyö

Kaupungin strategian toiminta-ajatus ”Kemin kaupunki järjestää laadukkaita palveluja asukkailleen ja edistää omalla toiminnallaan ja yhteistyöllä seutukunnan hyvinvointia” ohjaa eri hallintokuntien jäseniä toimimaan alueellisessa yhteistyössä toimialallaan. Luonteivissa yhteyksissä tehdään yhteistyössä eri ammattiryhmien kanssa alueella. Myös oppilaitosten ja kouluasteiden rajat ylittävä yhteistyö tukee perusopetuksen tavoitteita, samoin yhteistyö työ- ja elinkeinoelämän kanssa sekä yhteydenpito nuoriso- ja jengityöntekijöihin, Info-ryhmään, urheilu-, harrastus ja kotiseutujärjestöihin, hallintokuntiin, seurakuntaan kulttuurielämään, poliisiin, kirjastoon sekä yhteistyö opetussuunnitelman kehittämiseksi eri koulujen opettajien kesken.

7.3.5. Yhteistyön arviointi

Kaikkia edellä esitettyjä yhteistyötapoja ja niiden käytäntöjä arvioidaan lukuvuosittain ja tehdään tarvittavat korjaukset.

7.4. Opettajien täydennyskoulutus

Seutukunnassa järjestettyä koulutusta, osaamista ja opettajien yhteistyötä tuetaan osallistumalla oman alueen koulutuksiin. Opettajien täydennyskoulutustarve kartoitetaan.

8. ESIOPETUS

Tämä Kemin kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma täsmentää valtakunnallisia esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita, jotka Opetushallitus on antanut 19.12.2000 määräyksellä nro 640/ 011/ 2000 ja niihin on tehty muutokset Opetushallituksen 12.12.2003 määräyksellä nro 42/ 011 / 2003 koskien esiopetuksen yhteistyötä kodin kanssa, oppilashuoltoa, opetussuunnitelman laatimisen järjestelyitä sekä opetussuunnitelmaan sisältyvien seikkojen noudattamista 12.12.2003 alkaen toistaiseksi. Esiopetuksen järjestämisestä vastaa koulutuslautakunta.

Kivikon päiväkodissa esiopetusta annetaan Kippareiden osastolla. Ryhmässä on ainoastaan esikoululaisia. Tervaröllin päiväkodissa esiopetusta annetaan Maahisten osastolla, jossa on sekä esikoululaisia että 5–vuotiaita. Esikoulun ajaksi toiminta eriytetään.

Esikoulun toiminta-aika on 1.9.2005-31.5.2006. Esiopetusta annetaan maanantaista perjantaihin klo 8-12, yhteensä 700 tuntia. Esiopetusta ei anneta koulujen loma-aikoina. Tarpeen vaatiessa lapselle tarjotaan myös aamu- ja iltapäivähoitoa, joka on maksullista.

Esiopetus tapahtuu kokonaisopetuksen keinoin, oppituntijakoa ei käytetä. Esiopetuksen eri sisältöalueet otetaan huomioon jokapäiväisessä toiminnassa.

8.1. Esiopetuksen järjestämisen lähtökohdat ja järjestämisen periaatteet

8.1.1. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Esiopetus on osa elinikäistä kehitystä ja oppimista, jonka tavoitteena on tukea lapsen tasapainoista kehitystä sosiaalisena, fyysisenä ja psyykkisenä kokonaisuutena ja antaa lapselle aikaa ajatella ja valita itse, ilmaista tunteitaan, keksiä yhdessä, jakaa ajatuksia ja luoda yhteistoimintaa. *Esiopetuksen tehtävänä on antaa lapselle välineitä alkuopetuksessa tapahtuvaa työskentelyä ja oppimista varten. Näitä välineitä ovat oppimis- ja työskentelytaidot.*

Toiminta-ajatuksena on luoda kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri, joka antaa lapselle hyvän pohjan leikkiä, kasvaa, kehittyä ja harjaantua koulutietä varten.

Esiopetus on kokonaisvaltaista ja eheytettyä toimintaa. Lasten ja aikuisten yhteiset ruokailu-, leikki- ja muut hetket ovat merkittävä osa esiopetustoimintaa. Lapsille kerrotaan terveellisistä elämäntavoista ja niiden merkityksestä. Hän oppii ymmärtämään vertaisryhmän merkityksen oppimisessa ja hän säilyttää oppimisen ilon ja innostuksen. Päivittäisellä osallistumisella lapsesta tulee ryhmän jäsen ja hän oppii säännöllisen päivärytmin.

8.1.2. Esiopetuksen toteuttaminen ja järjestämisen periaatteet

Esiopetusta annetaan Kemin kaupungin kaikissa päiväkodeissa ja Toivola-Luotolan päiväkodissa sekä kouluilla, erillisissä esiopetusryhmissä (**liite 15**). Päiväkodeissa ryhmät ovat erillisiä esiopetusryhmiä tai yhdistettyjä 3–6-vuotiaiden ryhmiä. Esiopetusta voidaan

antaa myös iltapäiväryhmässä. Esiopetuksen toiminta-aika määrätään lukuvuosittain yhdessä koulujen työaikojen mukaan, yhteensä 700 tuntia.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Kemin kaupungissa toimii seitsemän yhteistyöaluetta, verkkoa, jotka muodostuvat alueen koulusta/kouluista ja päiväkodista/-kodeista. Lapsi käy esiopetusta lähipäiväkodissa tai -koulussa ja lapsen huoltajat vastaavat kuljetuksesta. Verkoissa tehdään yhteistyötä vankan sillan rakentamiseksi päiväkodista kouluun. Lähipäiväkodit ja -koulut luovat yhteistyönä yksilöidymmän esiopetussuunnitelman alueellensa. Jokaisessa esiopetusta antavassa yksikössä on tarkempi verkon koulun ja lasten vanhempien kanssa tehty esiopetussuunnitelma, jonka sisältö on **liitteessä 16**. Mahdollisista painotuksista neuvotellaan yhdessä vuosittain ja ne kirjataan työsuunnitelmaan.

Verkon koulun/koulujen lukuvuosittaiseen työsuunnitelmaan liitetään myös esiopetusta koskeva työsuunnitelma.

Eri kieli- ja kulttuuriryhmien esiopetus

Eri kieli- ja kulttuuriryhmiin kuuluvien lasten esiopetuksen opetuskieli on suomi. Esiopetuksessa lapsen oman äidinkielen ja kulttuuriperinteen säilymistä tuetaan yhteistyössä vanhempien kanssa.

8.1.3. Oppimiskäsitys

Esiopetustoimintaa suunniteltaessa sovelletaan sosio-konstruktivistista oppimiskäsitystä, jossa otetaan huomioon millaisia oppijoita lapset ovat. Lapsen oppiminen perustuu aiempaan tietoon ja oppimiskokemuksiin. Lapsi on luontaisesti aktiivinen. Hän haluaa tutkia ja tietää, oppia, kokeilla ja toimia. Lapsi tulee nähdä arvokkaana yksilönä. On tärkeää, että lapsi saa itse tutkia ja kokeilla asioita ja ilmiöitä, joista hän on kiinnostunut. Aikuiset ja lapset luovat yhteiset pelisäännöt, joita noudattamalla lisätään turvallisuuden tunnetta. Turvalliset rajat helpottavat kanssakäymistä ja luovat elintärkeitä puitteet kaikelle toiminnalle.

8.1.4. Oppimistavoitteet ja sisällöt

Äidinkieli

Tavoitteet:

- *kehitetään lapsen kykyä ajatella, kuunnella ja puhua*
- *herätetään lapsen kiinnostus äänneisiin, kirjaimiin, tavuihin, sanoihin ja sitä kautta lukemiseen*
- *harjoitellaan kirjainten ja äänneiden vastaavuutta*

Sisältö:

- *lorut, riimit ja arvoitukset*
- *sadut, tarinat ja kuvakirjat*
- *keskustelut, kuvakeskustelut*
- *muistileikit*

- saduttaminen
- oman nimen kirjoittaminen ja toisten lasten nimien tunnistaminen kirjoitettuna
- yleisimpien kirjainten tunnistaminen ja jäljentäminen
- sanojen rytmittäminen / tavuttaminen
- lukusuunta (vasemmalta oikealle)
- sanavaraston sekä ylä- ja alakäsitteiden kehittäminen
- ajattelu- ja päättelykyvyn harjoittelu
- sanojen alku- ja loppusoinnut
- ohjeiden kuunteleminen ja niiden mukaan toimiminen
- itseilmaisun kehittäminen

Matematiikka

Tavoitteet:

- matemaattisten tietojen ja taitojen kehittäminen konkreettisen toiminnan, liikunnan, pelien ja leikkien avulla

Sisältö:

- aikakäsitteet (vuorokausi, viikonpäivät, kuukaudet, vuosi, vuodenaikat, eilen, tänään, huomenna)
- kello (puoli- ja tasatunnit)
- lämpötila
- numerot 0-10, numeron ja lukumäärän vastaavuuden ymmärtäminen
- yhteen- ja vähennyslasku leikkien ja pelien avulla
- matemaattisten käsitteiden opetteleminen (suurempi, pienempi, enemmän, vähemmän, yhtä monta, parillinen, pariton)
- geometria (ympyrä, kolmio, neliö ja suorakulmio)
- mittaaminen (paino ja pituus)
- vertailu, luokittelu, lajittelu
- avaruudellinen hahmottaminen (esim. oikea, vasen, ylhäällä, alhaalla)
- looginen ajattelu

Liikunta

Tavoitteet:

- perusliikuntataitojen oppiminen (esim. kävely, juoksu, heitot, kiinniotot, hyppääminen, potkiminen, reaktiokyky, koordinaatio)
- fyysisen peruskunnon kohottaminen ja ylläpitäminen, sekä liikunnasta nauttiminen
- monipuolisen ja vaihtelevan liikunnan tuomat onnistumisen elämykset
- oman kehon hallinta

Sisältö:

- päiväkodin jokapäiväinen ulkoilu

- *liikkumisen riemua isolla pihalla (Kivikon pk)*
- *juoksua ja mäenlaskua (Kivikon pk)*
- *kävely- ja luontoretket*
- *perus- ja välineliikunta (esim. pallot, hernepussit, telineradat)*
- *liikuntaleikit ja pelit*
- *uinti*
- *luistelu*
- *hiihto*

Musiikki

Tavoitteet:

- *kiinnostuksen herättäminen musiikkiin laulun, soiton, kuuntelun ja liikunnan avulla*
- *rytmi-, melodia- ja säveltäjän kehittäminen*
- *musiikin kokeminen virkistävänä ja rentouttavana kokemuksena ja oppiminen olemaan yhdessä*
- *liikkumisen ilon kokeminen osana musiikkia*
- *reaktio- ja koordinaatiokyvyn kehittäminen musiikin avulla*
- *musiikin tuottaminen, eläytymis- ja ilmaisukyvyn kehittyminen*

Sisältö:

- *laulut ja laululeikit*
- *vuodenaikoihin ja juhliin liittyvät laulut*
- *keho- ja rytmisoittimet*
- *musiikkiliikunta*
- *musiikkimaalaus*
- *perus- ja sanarytmi*
- *peruskäsitteet: -ääni-tauko, -marssi-valssi, -duuri-molli, hidas- nopea, voimakas-hiljainen, ääni-hiljaisuus, yksin- kaikki, matala-korkea*
- *äänenhuolto (esim. oikea laulutapa: ei huudeta, hyvä ryhti)*
- *erilaisen musiikin kuuntelu*

Käden taidot (hienomotoriikka)

Tavoitteet:

- *erilaisten kädentaitojen oppiminen ja harjoittaminen erilaisia välineitä, materiaaleja ja työtapoja käyttäen*
- *silmän ja käden koordinaation harjaannuttaminen*
- *oman ja toisten töiden arvostaminen, sekä tekemisen ilo*
- *oikea kynäasento*
- *oikeat työskentelyasennot*
-

Sisältö:

- *askartelu (esim. leikkaaminen, liimaaminen, repiminen)*
- *kuvaamataito (esim. piirtäminen, maalaaminen, hiilityöt, grafiikka ja värioppi)*
- *muovailu*

- painanta
- puutyöt
- leipominen ja taloustyöt
- ompelutyöt
- paperin taittelu

Luonto- ja ympäristökasvatus

Tavoitteet:

- opettaa lapsi havainnoimaan, tunnistamaan ja kunnioittamaan luontoa ja ympäristöä

Sisältö:

- retket lähiympäristöön
- luonnossa liikkuminen (marjojen poimiminen, luonnonmateriaalien kerääminen)
- vuodenaikojen ja luonnon muuttumisen havainnoiminen
- kasvien, eläinten ja puiden tunnistaminen
- sään seuraaminen
- kokeilutehtävät ja tutkiminen
- liikennekasvatus

Terveyskasvatus

Tavoitteet:

- edistää lapsen tervettä kasvua ja kehitystä
- tuetaan lasta ottamaan vastuuta omasta terveydestä ja turvallisuudestaan

Sisältö:

- puhtaus (käsien pesu)
- ruokailu (terveellinen ravinto)
- lepo
- liikunnan merkitys
- hammashoitajan vierailut
- tapakasvatus
- pukeutuminen

Eettinen / uskonnollinen kasvatus

Tavoitteet ja sisältö:

- itsensä ja toisten kunnioittaminen jokaisena päivänä
- erilaisuuden hyväksyminen
- sosiaalisten taitojen kehittäminen
- vastuun oppiminen
- moraalikäsityksen vahvistaminen (oikea ja väärä)
- itseluottamuksen kehittäminen
- kansainvälisyyskasvatus
- tunteiden käsittely ja ilmaisu

- empatia
- kirkolliset juhlat
- keskustelut
- roolileikit ja sadut

8.2. Toimintakulttuuri

8.2.1. Toimintakulttuuri arvojen ilmentäjänä esiopetuksessa

Kivikon päiväkodin yksi tärkeimmistä arvoista on taata lapselle oikeus lapsuuteen ja leikkiin. Toimintamme perustuu vanhempien kanssa tehtävään luottamukselliseen yhteistyöhön.

Tavoitteenamme on luoda lapselle hyvä ja kasvattava päiväkotipäivä turvallisessa, innostavassa ja kannustavassa ilmapiirissä. Suunnitelmallisella ikäkauden mukaisella laadukkaalla varhaiskasvatuksella ja esiopetuksella turvaamme lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen.

Muita toimintaamme ohjaavia arvoja ovat lapsen psyykkinen ja fyysinen turvallisuus, kunnioitus ja toisten arvostaminen, toiminnan suunnitelmallisuus sekä luottamuksellisuus.

Tervaröllin päiväkodissa lapsiperheille tarjotaan laadukasta, luotettavaa, suunnitelmallista ja turvallista lapsilähtöistä varhaiskasvatusta. Hoitoa ja opetusta tarjotaan kannustavassa ja hyväksyvässä ilmapiirissä yhteistyössä perheen kanssa. Tervaröllin päiväkodin toiminta-ajatus noudattaa Kemin kaupungin päivähoiton toiminta-ajatus: ” Korkeatasoiset ja monipuoliset päivähoitopalvelut käytettävissä olevin resurssein.”

Arvokeskusteluja henkilökunnan kesken käydään ja tarkistetaan pääsääntöisesti päiväkodin kehittämispäivien aikana syksyllä ja keväällä, jolloin koko henkilökunta on koolla.

8.2.2. Oppimisympäristö sekä työtavat ja opetusmenetelmät

Oppimisympäristö käsittää rakennetun ja luonnon ympäristön, paikallisen kulttuurin, koulun ja päiväkodin fyysisen ja psyykkisen ympäristön. Hyvä oppimisympäristö tarjoaa lapselle mahdollisuuden tutkia, kokeilla ja leikkiä yksin ja yhdessä muiden lasten ja aikuisten kanssa. Tilan tulee olla riittävän kokoinen kaikille toiminnoille, esimerkiksi tilaa vaativille leikeille ja liikunnalle. Oppimisympäristön tulee olla myös viihtyisä ja esteettinen sekä asianmukainen esiopetuksessa olevien lasten määrään nähden. Hyvässä oppimisympäristössä vallitsee positiivinen, avoin, iloinen, turvallinen, rohkaiseva ja kannustava ilmapiiri. Oppiminen edellyttää asianmukaisia materiaalia ja välineitä, jotka

ovat lasten ulottuvilla. Oppimisympäristössä korostetaan lapsen sadun ja leikin avulla oppimista.

Verkoissa arvioidaan oppimisympäristöä yhdessä esiopetuksen toteuttamiseen osallistuvan henkilöstön, huoltajien ja lasten kanssa.

8.3. Esiopetusta tukeva toiminta

8.3.1. Esiopetuksen yleinen tuki

8.3.1.1. Yhteistyö kotien ja muiden tahojen kanssa

Kasvatuskumppanuus on kasvatusvastuun jakamista, jota yhdessä rakennetaan vanhempien ja esiopetushenkilöstön välillä. Aitoon kasvatuskumppanuuteen kuuluu tasavertaisuus, osallisuus sekä luottamukseen perustuva vuorovaikutus. Vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta sekä oman lapsensa tuntemus. Henkilökunnan ja huoltajien välisellä yhteistoiminnalla taataan lapsille turvallinen ja viihtyisä oppimisen ja kasvun jalusta. Tavoitteellisella päiväkodin ja koulun yhteistyöllä tuetaan turvallista siirtymistä uuteen oppimisympäristöön.

Yhteistyötä tehdään eri hallinnonalojen esimerkiksi sosiaali- ja terveys-, kulttuuritoimen sekä seurakunnan ja eri järjestöjen kanssa.

Esiopetusvuoden kuluessa järjestetään vanhempainiltoja, haastattelu- ja keskustelutilaisuuksia ja yhteisiä juhlia. Kuulumisia vaihdetaan myös päivittäin

Liikunta- ja kulttuuritoimen kanssa tehtävä yhteistyö sisältää mm. uimahallin, jäähallin, hiihtolatujen, kirjaston ja teatterin käyttöä.

Yhteistyötä seurakunnan kanssa tehdään usein kirkollisten juhlapyhien yhteydessä esim. srk:n työntekijä tulee päiväkotiin kertomaan pääsiäisestä tai lapset käyvät adventtikirkossa.

Yhteistyö perusopetuksen kanssa sisältää esim. Kivikon koulun tilojen käyttöä, yhteisiin juhliin ja kulttuuritapahtumiin osallistumista ja vierailuja koululla.

Muita yhteistyötahoja ovat mm. koulutusasiainkeskus/varhaiskasvatus, päivähoidon ja terveydenhuollon erityistyöntekijät, neuvolat, terapeutit, lähipäiväkodit, paikallinen sanomalehti ja palo- ja pelastustoimi.

8.3.1.2. Varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatussuunnitelma määrittää myös jokaisen lapsen yksilöllisen suunnittelun merkitystä. Esiopetuksessa otetaan huomioon varhaiskasvatussuunnitelmassa esille tulevat asiat.

8.3.1.3. Lapsen esiopetuksen suunnitelma

Esiopetuksen suunnitelma voidaan laatia jokaiselle lapselle henkilökohtaisesti yhteistyössä vanhempien kanssa heti toimintakauden alussa.

8.3.1.4. Esiopetuksen oppilashuolto

Esiopetuksen oppilashuolto on lapsen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista huolehtimista. Esiopetuksen oppilashuolto on osa muun varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen oppilashuollollista jatkumoa. Sillä tuetaan välittämisen ja myönteisen vuorovaikutuksen kulttuuria sekä varmistetaan kaikille tasavertaisen kasvamisen ja oppimisen mahdollisuus. Oppilashuolto kuuluu kaikille esiopetuksessa työskenteleville ja sitä toteutetaan yhteistyössä kotien kanssa. Oppilashuoltotyötä toteutetaan ja kehitetään moniammatillisessa yhteistyössä ja siinä noudatetaan eri ammattiryhmiä koskevia sekä muita tietojensaantia ja salassapitoa koskevia säädöksiä.

Erityistä huomiota kiinnitetään erilaisiin muutostilanteisiin. Näitä ovat esimerkiksi varhaiskasvatuksen oppimisympäristön muutokset. Kun lapsi siirtyy esiopetuksesta perusopetukseen, oppilashuollollisen tiedon siirtäminen varmistetaan.

Kemissä esiopetuksen oppilashuoltoon kuuluvat ruokahuollon, kiertävän erityislastentarhanopettajan, päivähoitopsykologin, neuvolan terveydenhuollon palvelut sekä avustaja- ja perheneuvolapalvelut. Esioppilaiden tarvitsemia erityispalveluita antavat paikalliset tukiverkostot, kuten Kela ja Länsi-Pohjan keskussairaala sekä muut sosiaali- ja terveystyöpalvelut.

Esiopetusryhmissä päivitetään kriisi- ja pelastussuunnitelma.

8.3.2. Erityistä tukea tarvitsevien lasten esiopetus

Erityistä hoitoa ja tukea tarvitseville lapsille laaditaan lapsen esiopetuksen suunnitelma yhdessä huoltajan ja tarvittavien asiantuntijoiden, kuten erityislastentarhanopettajan, psykologin, perheneuvolan ja/tai Länsi-Pohjan keskussairaalan kanssa. *Opetus integroidaan muun ryhmän toimintaan, sekä tarvittaessa eriytetään ja mukautetaan*

Suunnitelmaan kirjataan lapsen vahvuudet ja vaikeudet, tavoitteiden lisäksi oppimisympäristöltä vaadittavat muutokset, tuki- ja kuntoutuspalvelut sekä apuvälineiden ja kommunikaatiotapojen käyttö. Erityisopetukseen otetulle tai siirretylle lapselle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Erityisopetukseen ottaminen koskee 11-vuotisen oppivelvollisuuden piiriin kuuluvia lapsia. Erityisopetus järjestetään muun opetuksen yhteydessä.

8.4. Esiopetuksen arviointi ja jatkuva kehittäminen

Esiopetuksessa arvioinnin kohteena ovat lapsen kehitys ja oppiminen yleensä, lapsiryhmän toiminta, kasvattajien tiedot ja taidot sekä yhteistyö kodin ja päiväkodin välillä. Seurannan ja arvioinnin pohjana on päivittäiset havainnot lapsesta, keskustelut ja itsearviointi.

Lapsen kehittymistä ja oppimista seurataan varhaiskasvatussuunnitelman avulla. Syksyllä vanhempien kanssa käytävän keskustelun pohjana käytetään havainnointilomaketta. Tammikuussa lapset osallistuvat kouluvalmiuden ryhmätutkimukseen, josta vanhemmille annetaan henkilökohtainen palaute. Keväällä vanhempien kanssa käydään palaute/arviointikeskustelu, johon myös esikoululainen voi osallistua.

Erityislastentarhanopettaja yhdessä lastentarhanopettajien kanssa suorittavat lapsille ryhmätutkimuksen, jossa arvioidaan kouluvalmiutta.

Verkkojen sisällä arvioidaan vuosittain esiopetussuunnitelman toimivuutta työsuunnitelmassa, ja sen pohjalta suunnitelmaa kehitetään jatkuvasti.

Esiopetukseen osallistumisesta annetaan osallistumistodistus.